

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Відкритий діалог «Добре багаторівневе демократичне врядування в Україні»

**Матеріали Міжнародного круглого столу
до Дня місцевого самоврядування в Україні
(Київ, 5 грудня 2023 р.)**

За загальною редакцією
Л. Г. Комахи, В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка

КИЇВ
2023

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 5 від 6 грудня 2023 р.)

Відкритий діалог «Добре багаторівневе демократичне врядування в Україні» : матеріали Міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 5 груд. 2023 р.) : / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2023. 105 с.

У Збірнику розміщено матеріали Міжнародного круглого столу «Відкритий діалог «Добре багаторівневе демократичне врядування в Україні», який було проведено з нагоди Дня місцевого самоврядування Офісом Конгресу місцевих та регіональних влад при Президентові України і Навчально-науковим інститутом публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка за сприяння Ради Європи в рамках Програми «Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні».

Матеріали Міжнародного круглого столу розкривають актуальні тематичні напрями щодо ролі Ради Європи в підтримці України у протидії повномасштабному російському вторгненню в Україну; ключових досягнень та поточних викликів доброго багаторівневого демократичного врядування в Україні; програми та заходи з підготовки, підвищення професійного рівня персоналу для служби в органах місцевого самоврядування тощо.

Для широкого кола науковців, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, аспірантів, студентів та інших заінтересованих осіб.

УДК 352/354:321.7](477)(06)

Матеріали міжнародного круглого столу друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу. Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат, плагіат, правильність фактів та посилань несуть автори.

© Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2023

ЗМІСТ

ОЛЕКСІЙ БАБІЙ. КАДРОВІ РЕСУРСИ РЕГІОНУ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ	5
ОКСАНА БАБІНЕЦЬ. КОНЦЕПЦІЯ КОМПАКТНОГО МІСТА ЯК ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	7
ЛЮДМИЛА БЕЙЗИМ. ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВИМІРІ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	9
ОЛЬГА БЕРДАНОВА, НАДІЯ КИТАЄВА. КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	11
КАТЕРИНА БІЖКО. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІЙ	13
ДАРІЯ БОЛГАР. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	15
ОЛЬГА БУГАЙ. ГОТОВНІСТЬ ДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ	17
ІНГА ВИГНАН. ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК ОДНА ІЗ КЛЮЧОВИХ ЦІЛЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ДОБРОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ	19
МАР'ЯНА ГАРАЄВА. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ	21
НАТАЛІЯ ГРИНЧУК, ЛЮБОВ ЛОСЬ. ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	23
СЕРГІЙ ГУЩА. РОЗВИТОК МІЖМУНІЦИПАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ З ДОБРОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В ЧАСТИНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	25
СВІТЛАНА ДЯЧЕНКО, ПОЛІНА ЗАВЕРУХА. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	28
ПАВЛО ЄЛАГІН. РЕФОРМУВАННЯ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	31
ВАСИЛЬ ЗЕЛІНСЬКИЙ. СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФРАСТРУКТУРИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	33
АЛІНА ЗЕЛЬДІЧ. ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ ГРОМАД	35
ОЛЕКСАНДР ІЩАК. МІСТОБУДІВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	37
ОЛЕКСАНДРА КОВТУНЕНКО. ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНШИХ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ	39
ВАДИМ КРАВЧУК. ВАЖЛИВІСТЬ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ	41
ІРИНА КРИВОРУЧКО. ВИКЛИКИ ДЛЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	44
ГЕННАДІЙ КРИВОШЕЯ. ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СТОЛИЦЮ	48
МАРІЯ КУЗЕНКО. СТРАТЕГУВАННЯ СТВОРЕННЯ БРЕНДІВ МІСТ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	51

ЮРІЙ КУШНЕРУК. СПІВПРАЦЯ ПАРЛАМЕНТУ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РАМКАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	55
ПЕТРО ЛОСЬ. РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОДІЛУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	58
ЛАРИСА МАТВЄЄВА. МІЖНАРОДНІ ОРІЄНТИРИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ	60
ІРИНА МАРКЕЛОВА-ЮХИМЕНКО, АНДРІЙ МИКОЛЮК. ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	62
АЛІНА МАРУСЕНКО. СУСПІЛЬНО-ВЛАДНІ ВІДНОСИНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТАЛОГО МІСЬКОГО РОЗВИТКУ	66
АНАСТАСІЯ МАХНОВЕЦЬКА. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ У ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ ТИМЧАСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У РЕГІОНІ	68
ВОЛОДИМИР МЕЛЬНИК. ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	71
ЄВГЕН МОТОЛИЖЕНКО. СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ КОНФІГУРАЦІЇ СУЧАСНОГО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ: РОЛЬ УКРАЇНИ	73
ТЕТЯНА НОВОЗНОВА. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВСТУПУ ДО ЄС	76
АНТОН ОВСІЄНКО. ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	78
СЕРГІЙ ОСТРЕНКО. КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МЕТОДОЛОГІЧНА ДИХОТОМІЯ	80
ОЛЕКСІЙ РАДЧЕНКО. ПРОБЛЕМИ ШТУЧНОГО ОБМЕЖЕННЯ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	82
АНАТОЛІЙ РАЧИНСЬКИЙ. РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАГАТСТВА УКРАЇНИ	85
ЛЮДМИЛА СИДОРЕНКО. ВПРОВАДЖЕННЯ КОМАНДНОГО ЛІДЕРСТВА В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ	87
АНДРІЙ СКОРОХОД. ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ З РОЗВИТКУ СФЕРИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	90
ТИМУР СЛОБОДЕНЮК. КОНЦЕПЦІЯ СЕРВІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	92
ЄВГЕН СОЛОВІЙОВ. КАДРОВІ РИЗИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	95
ДМИТРО ФАСТ. ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	97
ОЛЕКСАНДР ЧЕРУХА. ІНСТРУМЕНТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	99
ОЛЕКСАНДР ШЕВЧЕНКО. ТЕОРЕТИЧНІ ДЖЕРЕЛА КОНЦЕПТУ СУБСИДІАРНОСТІ	101
МИРОН ШЕРМЕЙСТЕР. ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	103

ОЛЕКСИЙ БАБІЙ,

аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

OLEKSIY BABII,

postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0004-1678-5946>

Науковий керівник: **Леся Забуранна**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КАДРОВІ РЕСУРСИ РЕГІОНУ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

HUMAN RESOURCES OF THE REGION: METHODOLOGICAL GUIDELINES

It is substantiated that in the conditions of a significant reduction of available human resources in Ukraine, caused by the Russian-Ukrainian war, the search for new conceptual approaches to their increase acquires a new meaning.

It is shown that in the study of the «resources» of any integral formation (be it an individual, a group, a social community, etc.), the subject of study is not only the object itself, but also simultaneously the parameters of the specific social environment in which its life activities are carried out. In this function, the concept of «resources» is imagined as an unspecified form, a normative scale of development, which expresses the relationship of correspondence between the specified conditions and the optimal (normal) functioning of the system (organism). Therefore, the problem of measuring human resources arises.

It is justified that the productivity of human resources can be more adequately reflected using at least three methodological orientations (principle guidelines): structural-functional, universalist, phenomenalist. On the basis of these principles, human resources as an ontologically real object can be considered as a set of qualitative and quantitative characteristics, the main components of which are: personnel, material, technical and financial support, information, organizational culture, structural forms, social relations, type and specific communication mechanisms, etc.

Keywords: human resources of the region, public administration, resource approach, resource assessment.

Головною методологічною вимогою в процесі вдосконалення системи регіонального управління є врахування стану об'єкта впливу, у даному випадку кадрових ресурсів, включаючи якісні та кількісні параметри, які всебічно висвітлюють здібності та можливості оптимально здійснювати, спираючись на законодавство, покладені на службовців функції і повноваження. Виходячи з наявного стану кадрових ресурсів регіонів України, що складається з різноманітних організаційно-правових, управлінських, освітніх та інших складових комплексу кадрових відносин, можна виявити резерви, тобто певні можливості та здібності наявного населення, які поки недостатньо використовуються в процесі функціонування регіону як соціальної системи.

Поняття «кадрові ресурси» суспільства одержало поширення на сторінках газет, журналів, публіцистичних нарисів, у науковій літературі наприкінці 70-х рр. ХХ ст. Однак у процесі спроб надати наукового визначення цій дефініції в сучасній науковій літературі виникає чимало труднощів щодо всебічного визначення змісту та структури терміну. Зважаючи на це, спробуємо проаналізувати його складові.

В умовах значного скорочення наявних кадрових ресурсів в Україні, спричиненого російсько-українською війною, нового змісту набуває кадрова політика регіону, яка вимагає нових концептуальних підходів. Кадри – це категорія управлінської теорії. Поняття «кадри» в широкому розумінні слова розглядається як постійний, підготовлений склад працівників у різних сферах життєдіяльності, які забезпечують виконання покладених на них функцій [1].

Термін «ресурси» вживаються для позначення засобів, запасів і джерел, що мають наявності і можуть бути використаними для досягнення певної мети, вирішення будь-якого завдання, а також можливостей окремої особи, суспільства, держави в якійсь сфері [2].

Широке використання поняття «ресурси» є реакцією суспільствознавства на потребу теорії і практики в пізнанні різних сфер і суб'єктів суспільства, вимагає його поглибленої теоретичної розробки, що полягає, насамперед, у визначенні статусу, обсягу і структури, виявленні основних форм, у яких виражається його сутність.

На наш погляд, перетворення поняття «ресурси» на важливу загальнонаукову категорію могло б сприяти формуванню нового перспективного напрямку в дослідженні стану і динаміки суспільства, основних його суб'єктів і сфер життєдіяльності в контексті діалектики можливого і дійсного, суб'єктивного й об'єктивного в процесі їх розвитку. Прагнення до визначення статусу поняття «кадрові ресурси» виявилось, з одного боку, у бажанні розмежувати за змістом такі терміни, як «інтелектуальні ресурси», «наукові ресурси», «економічні ресурси», «освітні ресурси» тощо, а з іншого – дати загальне визначення ресурсів, що вбирає в себе комплекс істотних ознак ресурсів усіх сфер громадського життя.

Необхідно враховувати, що в дослідженні «ресурсів» будь-якого цілісного утворення (будь то особистість, група, соціальна спільність тощо) предметом вивчення стає не тільки об'єкт сам по собі, але й одночасно параметри того конкретного соціального середовища, у якому здійснюється його життєдіяльність. У цій своїй функції поняття «ресурси» уявляється як неконкретизована форма, нормативний масштаб розвитку, що виражає співвідношення відповідності між визначеними умовами й оптимальним (нормальним) функціонуванням системи (організму). Отже, виникає проблема вимірювання кадрових ресурсів.

Джерела появи і поширення ресурсного підходу, на наш погляд, слід шукати в його методологічній амбівалентності. Ми вважаємо, що певна обмеженість пов'язана із загальною методологічною помилкою, яка допускалася в останні десятиліття в більшості досліджень різних суспільних явищ. Суть її в недостатності діалектичного бачення проблемних явищ, у розриві діалектичної єдності можливості й дійсності. На жаль, у вивченні суспільства, його процесів домінував аналіз, опис існуючої дійсності і дуже рідко досліджувалися причини появи тієї чи іншої реальності, відкидалася багатоваріантність вибору шляхів розвитку як у суспільстві, так і в окремих його структурах, не завжди аналізувалися можливості суспільства, його соціальних груп, рідко виявлялися домінуючі можливості і тенденції їх розвитку. Саме ця помилка в методології довгий час не давала вийти за її межі, тому пошук дослідників у подоланні обмежень ресурсного підходу дійшов іншої крайності – використанні діяльнісного підходу. Цей напрям також обмежений, тому що, на нашу думку, є методологічно неправильним розривати можливість і дійсність. Будь-який процес, явище – це діалектична єдність можливості й дійсності. Крім того, ресурси – це не тільки характеристика можливості, але й відображення дійсності, наявності реальних властивостей.

Таким чином, продуктивність самого явища, на наш погляд, може бути більш адекватно відображена за допомогою принаймні двох методологічних орієнтацій (принципових настанов): структурно-функціональної та соціокультурної. На базі зазначених принципів кадрові ресурси як онтологічно реальний об'єкт можна розглядати як сукупність якісних та кількісних характеристик, у яких основними компонентами є: кадри, матеріально-технічне та фінансове забезпечення, інформація, організаційна культура, структурні форми, соціальні відносини, тип і конкретні механізми комунікацій тощо.

Список використаних джерел

1. Всесвітній словник української мови. <https://uk.worldwidedictionary.org/>
2. Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/us/>

ОКСАНА БАБІНЕЦЬ,

аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

OKSANA BABINETS,

postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-9546-1333>

Науковий керівник: **Вікторія Колтун**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПЦІЯ КОМПАКТНОГО МІСТА ЯК ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

COMPACT CITY CONCEPT AS AN EFFECTIVE MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE URBANIZED AREAS

The urbanization process is a challenge for public management at the regional and at the local level as well. Uncontrolled urbanization has a negative impact on sustainable development and on economic concentration. The main consequences of such impact are the disproportion of socio-economic development of territories (economic concentration relocates to big cities) and ecological threats. The new concept of «compact city» and the new model of «15-minute city» being enshrined in land-use planning policy in many developed countries are described. It is substantiated that the advantages of the compact city include conservation of the countryside; less need to travel by car; support for public transport and walking and cycling; better access to services and facilities, etc. Besides, the paper highlights the main characteristics of «15-minute city» model which enables residents to access most daily amenities within a 15 to 20-minute walk or bike from any point in a city, town, or village regardless of size. Finally, the further development of cities and the post-war reconstruction of settlements in Ukraine can also be based on the concept of a «compact city», which will contribute to the sustainable development of these territories.

Keywords: sustainable development, economic concentration, economic density, compact city, 15-minute city.

Стрімкі й безупинні процеси урбанізації є викликом для публічного управління і водночас каталізатором пошуку ефективних механізмів сталого розвитку міст задля підвищення якості життя населення урбанізованих територій. Це насамперед пов'язано з тим, що в умовах зростання міст у геометричній прогресії збільшується енергоспоживання та викиди вуглецю. Згідно з даними Програми ООН з довкілля (UNEP) міста займають лише 3% земної поверхні, однак на них припадає 60-80% світових енергетичних ресурсів та щонайменше 70 % викидів вуглецю [1].

Разом з тим найбільшу кількість енергії споживають забудова й транспорт. Зокрема, у 2020 році до 62% світового споживання енергії та 60% викидів вуглецю припадало на об'єкти нерухомості і транспорт [2, с. 15].

Крім того, урбанізаційні процеси часто призводять до зростання соціально-економічних диспропорцій, оскільки у великих містах розвиваються центри економічної активності. Як стверджує С.Романюк, основним чинником підвищення територіальної концентрації розвитку останні 20 років в Україні залишається Київ, де зосереджено три чверті працюючих, що мають вищу освіту, забезпечуючи понад половину сукупного приросту ВВП країни [3, с. 117].

Водночас під впливом урбанізаційних процесів та інших чинників певні виклики, пов'язані з диспропорцією соціально-економічного розвитку, постають перед публічним управлінням не тільки в регіонах, а й у великих містах, що стали центрами економічної концентрації. Це пов'язано з тим, що в окремих районах мегаполісів спостерігається висока економічна щільність

поряд з нижчою щільністю населення, натомість в інших районах – висока щільність населення та відносно низька економічна щільність, що призводить як до надмірного навантаження на інфраструктуру так званих «спальних районів», так і до нерівності доступу до послуг.

З огляду на зазначене все актуальнішою стає концепція компактної міської забудови, в основі якої лежить принцип нового урбанізму або екологічно сталого будівництва. Модель «компактного міста», яка наразі поширена в США та ЄС, передбачає ущільнення структури проживання та комплексне використання факторів проживання, роботи, освіти, постачання й дозвілля в міських кварталах з метою уникнення росту міст за рахунок сільської місцевості.

Ідею «компактного міста» висунула Дж.Джейкобс, яка зазначала, що концентрація створює зручність. Зв'язок концентрації – або високої щільності – із зручностями й іншими різновидами різноманіття загалом добре зрозумілий, коли застосовується до центрів великих міст, де зосереджена найбільша кількість людей. Відтак житлові квартали віддалених від центру районів також потребують доповнення іншими основними способами ефективного використання земельних площ (робота, розваги), щоб люди були добре розподілені на вулицях протягом доби з економічних причин [4, с. 217–218].

Концепцію «компактного міста» сформулювала Е.Бартон, вбачаючи під цим феноменом міську форму змішаного використання з відносно високою щільністю. При цьому британська дослідниця визначила такі переваги концепції «компактного міста», які мають позитивний вплив на сталий розвиток: збереження сільських територій; низька потреба в автомобільному транспорті; підтримка громадського транспорту та пішохідного й велосипедного руху; кращий доступ до послуг і благ; ефективне надання комунальних послуг та використання інфраструктури; відродження й регенерація внутрішньоміських ділянок [5, с. 219].

Подібною до концепції «компактного міста» є модель «місто 15 хвилин», яка була сформульована у 2016 році К.Морено та передбачає планування міського розвитку на основі «людиноцентричного дизайну». Головна ідея полягає в забезпеченні для жителів міст доступності всіх необхідних послуг за 15 хвилин (пішки чи на велосипеді). Зокрема, передбачено, що в кожному житловому кварталі мають бути зелені зони, спортмайданчики, кінотеатри, магазини, офіси тощо. Для цього достатньо перепланувати наявні громадські та інші будівлі в багатофункціональні простори («хронотопія», тобто різне функціональне призначення приміщень у денний та вечірній час). Одним з найперших «міст 15 хвилин» став Париж, де наразі втілюються на практиці ідеї К.Морено. Незважаючи на те, що ця модель неоднозначно сприймається в наукових та політичних світових колах, нині її активно впроваджують у низці європейських міст, а також у США та Китаї.

Подальший розвиток міст та відбудова населених пунктів України, які зазнали руйнувань внаслідок російської агресії, також можуть базуватися на основі концепції «компактного міста», що сприятиме збалансованому розвитку цих територій. Таким чином, перспективи подальших досліджень можуть стосуватися визначення оптимальних показників компактності для міст України.

Список використаних джерел

1. GOAL 11: Sustainable cities and communities. UN Environment Programme. URL: <https://www.unep.org/explore-topics/sustainable-development-goals/why-do-sustainable-development-goals-matter/goal-11> (дата звернення: 03.12.2023).
2. United Nations Environment Programme. 2021 Global Status Report for Buildings and Construction: Towards a Zeroemission, Efficient and Resilient Buildings and Construction Sector. Nairobi, 2021. 105 p. URL: https://globalabc.org/sites/default/files/2021-10/GABC_Buildings-GSR-2021_BOOK.pdf (дата звернення: 03.12.2023).
3. Романюк С.А. Регіональний розвиток в Україні: минуле, сучасне. Майбутнє? *Демографія та соціальна економіка*. 2019. № 3 (37). С. 113–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2019_3_10
4. Джейкобс Дж. Смерть і життя великих американських міст. Київ: КЕНЕКШЕНС, 2021. 480 с.
5. Burton Elizabeth. Measuring Urban Compactness in UK Towns and Cities. *Environment and Planning B: Planning and Design*. 2002. Vol. 29. P. 219–250. URL: <https://doi.org/10.1068/b2713> (дата звернення: 05.12.2023).

ЛЮДМИЛА БЕЙЗИМ,

студентка кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

LYUDMILA BEYZIM,

student of the Department of Public Administration at the Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Наталія Лікарчук**, доктор політичних наук, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВИМІРІ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ACTIVITIES OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE CONTEXT OF DESTABILIZATION OF THE CONTEMPORARY POLITICAL SYSTEM OF UKRAINE

The article is devoted to the study of the role of territorial communities and their capacity in the context of destabilization of the Ukrainian political situation today. The author analyzes the tasks and functions of territorial associations in ensuring political and social stability, shaping the state order, and key aspects of the role of territorial communities in Ukraine in strengthening social, economic and political order at the local level.

Keywords: territorial communities, local self-government, political stability, destabilization, representative bodies.

Територіальні громади грають ключову роль у сучасній політичній системі, зокрема в контексті дестабілізації чи стабілізації суспільства. Однією з основних функцій територіальних громад є сприяння соціальній і політичній стабільності шляхом розвитку ефективної локальної самоврядування. Територіальні громади можуть виконувати функцію соціального медіатора, допомагаючи у вирішенні конфліктів і підтриманні громадського порядку. Їхні ініціативи у сфері розвитку місцевих інфраструктур, освіти та культури можуть сприяти зміцненню соціальної координації і взаєморозуміння в межах території.

Крім того, територіальні громади мають можливість впливати на політичні процеси на національному рівні через представницькі органи та лобіювання місцевих інтересів. Їхня активна участь у формуванні та виконанні місцевих політик може мати важливий вплив на загальний стан політичної системи, сприяючи її стабільності або, навпаки, виявляючи вади та проблеми, які можуть призвести до дестабілізації.

Діяльність територіальних громад в сучасному політичному контексті визначається не лише обраною владою чи впливом центральних структур, але й рівнем взаємодії на місцевому рівні [2, с. 439]. У вимірі дестабілізації сучасно-політичної системи територіальні громади грають ключову роль, ставлячи перед собою завдання зміцнення стабільності та забезпечення гармонійного розвитку на місцевому рівні. Сучасна політична система в Україні перебуває у постійному напруженні через ряд викликів, таких як економічні труднощі, соціокультурні перетворення та зовнішні впливи. У цьому контексті територіальні громади виступають як важливий фактор дестабілізації або, навпаки, стабілізації системи, залежно від ефективності їхньої діяльності та здатності вирішувати складні завдання на місцевому рівні.

Зосереджуючи свою увагу на проблемах та потребах конкретного територіального співтовариства, громади мають можливість впливати на політичну картину в цілому. Ініціативність та активна участь територіальних громад у розв'язанні соціально-економічних завдань визначають не лише місцеву, але і загальнодержавну стійкість.

Основною метою діяльності територіальних громад в контексті дестабілізації політичної системи повинно стати формування стійкої основи для подальшого розвитку країни. Працюючи на місцевому рівні, громади мають можливість виробляти імplementовані стратегії, спрямовані на зміцнення соціально-економічної стабільності та підтримку політичної системи країни в цілому. Територіальні громади в Україні відіграють важливу роль у сучасно-політичній системі країни, і їхні дії можуть впливати на стабільність або дестабілізацію політичного середовища. Однак важливо враховувати, що діяльність територіальних громад не є єдиним чинником, що визначає стабільність політичної системи.

У висновках слід підкреслити, що роль територіальних громад у вимірі дестабілізації сучасно-політичної системи є важливою та невід’ємною. Правильно спрямована діяльність цих громад може визначати загальний розвиток країни, в той час як їхнє недооцінення чи неефективність може стати чинником політичної нестабільності. Додатково, важливо вказати на необхідність сприяння саморозвитку територіальних громад та розбудови місцевого самоврядування. Це сприятиме ефективній роботі громад, їхній здатності самостійно вирішувати проблеми та приймати стратегічні рішення, спрямовані на стабілізацію ситуації в країні.

Ми вважаємо, що розвиток територіальних громад стане вагомим фактором політичної стабільності та сприятиме подальшому зміцненню демократичних принципів в Україні. Тільки через сумісні зусилля національного уряду та активної громадськості можна досягти позитивних змін у сучасній політичній системі країни.

Список використаних джерел

1. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні. Київ : НІСД, 2020. 153 с.
2. Лікарчук, Н., Андрєєва, О., Кутєпова М., Дзвінчук, . Д., & Буряк, Є. (2022). Удосконалення механізмів публічного управління економікою України в умовах пандемії covid-19: іноземний досвід, українські реалії. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(41), 437–447.

ОЛЬГА БЕРДАНОВА,

доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАДІЯ КИТАЄВА,

студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

OLHA BERDANOVA,

Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-0776-1868>

NADIYA KYTAIEVA,

student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

CORPORATIVE MANAGEMENT AS A TOOL FOR IMPROVING OPERATIONAL EFFICIENCY OF MUNICIPAL ENTERPRISES

The concept of corporate management and its main elements are highlighted. The main participants of the corporate management system of the municipal enterprises were determined. Problematic issues in the corporate governance of municipal enterprises from the point of view of improper corporate governance are outlined. Suggested directions for improving corporate management at municipal enterprises. The importance of implementation of corporate management reform by local authorities is emphasized.

Keywords: corporate management, municipal enterprise, operational efficiency.

Питання впровадження належного корпоративного управління на українських підприємствах набуває все більшої актуальності, особливо з огляду на розпочатий шлях нашої держави до входження до Європейського союзу.

На нашу думку, найбільш повне визначення поняття «корпоративне управління» надано Ігнатєвою І. А. та Гарафоновою О. І., за якими корпоративне управління – це система відносин між власниками, органами управління товариства, його менеджерами, а також іншими зацікавленими особами (працівниками, постачальниками, споживачами, кредиторами, державними та місцевими органами влади, громадськістю тощо) задля забезпечення ефективної діяльності товариства і максимально повного задоволення інтересів власників та інших зацікавлених осіб (стейкхолдерів) [2, с. 39].

Корпоративне управління виникає при відокремленні процесів володіння власністю від управління нею. Тобто ситуація, коли суб'єкт власності відрізняється від суб'єкту управління поточною діяльністю, вимагає від першого створення ефективних механізмів контролю для максимізації прибутку належної йому компанії.

Створення якісного корпоративного управління на підприємстві має містити такі складові: чіткий розподіл повноважень між наглядовим та виконавчим органами, призначення до цих органів незалежних професіоналів за результатами прозорих конкурсів, впровадження дієвих механізмів контролю, розкриття інформації та забезпечення прозорості.

Хоча корпоративне управління традиційно асоціюється з акціонерними товариствами та має орієнтуватися на них, воно також є релевантним для всіх видів господарських товариств у

всіх секторах економіки (промисловість, фінанси, надання послуг, наприклад функціонування університетів, медичних закладів, спортивних клубів), органів публічного управління та комунальних підприємств.

Комунальні підприємства – самостійні органи господарювання, що засновані органами місцевого самоврядування на власності територіальних громад.

Проведемо аналогію системи корпоративного управління акціонерного товариства з системою корпоративного управління комунального підприємства. Основними учасниками корпоративних відносин акціонерного товариства є власники акцій (беруть участь в управлінні справами товариства і здійснюють контроль його діяльності шляхом участі у загальних зборах акціонерів), наглядова рада або рада директорів (призначений загальними зборами акціонерів орган, що контролює та регулює діяльність менеджменту товариства з метою захисту прав акціонерів) та виконавчий орган (колегіальний або одноосібний, що здійснює керівництво поточною діяльністю товариства). У комунальних підприємствах система корпоративного управління представлена, зокрема, територіальною громадою (умовні власники, які вирішують питання місцевого значення шляхом участі у загальних зборах громадян за місцем проживання), представницькі органи місцевого самоврядування (реалізують свої визначені законодавством повноваження в інтересах відповідної територіальної громади) та керівник/керівництво комунального підприємства (виконавчий орган).

В Україні налічується близько 14 тисяч комунальних підприємств, які в основному фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів, населення та споживачів послуг. На жаль, комунальні підприємства, як зазвичай і державні, не демонструють ефективності своєї діяльності. Серед причин поточної ситуації можна визначити наявність політичного впливу на підприємства, нечітку політику власності, зловживання менеджменту тощо.

Проведення реформи корпоративного управління на комунальних підприємствах вимагає вирішення проблем як на рівні держави, так і на рівні конкретного підприємства. Насамперед необхідно затвердити основні засади державної політики власності стосовно суб'єктів господарювання комунальної форми власності, а на їх основі визначити відповідну політику власності для кожного комунального підприємства.

До того ж ключовим фактором підвищення ефективності комунальних підприємств мають стати професійні та незалежні наглядові ради, призначені за результатами чесних та прозорих конкурсів. Наглядові ради повинні забезпечувати впровадження компаніями високих стандартів розкриття інформації, прозорості та підзвітності, а також розробити ефективну систему внутрішнього контролю (зокрема, проведення незалежного аудиту). У членів керівних органів комунальних підприємств має бути бездоганна ділова репутація та відсутність реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Місцевим органам влади необхідно впроваджувати на комунальних підприємствах належне корпоративне управління, що в результаті сприятиме підвищенню ефективності функціонування цих підприємств, залученню ними фінансування (інвестицій), максимізації прибутку та зростанню рівня задоволеності потреб громадян.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (із змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 07.11.2023).
2. Ігнат'єва І.А., Гарафонова О.І. Корпоративне управління: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 600 с.

КАТЕРИНА БІЖКО,

студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

KATERYNA BIZHKO,

student of the Department of regional policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0001-1376-7791>

Науковий керівник: **Владислава Юзефович**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІЙ

RESOURCE PROVISION OF LONG-TERM RECOVERY OF DAMAGED TERRITORIES

The article considers resource provision as a basis for the strategy of long-term restoration of territories in the post-war period. The main types of resources were analyzed, the main purpose of the study was determined - to analyze the relationship between resources and to determine the main mechanisms of their provision for the recovery of the affected regions based on examples of world history and adaptation in the conditions of the current state of the country. Current resource provisioning mechanisms and their types are determined. Potential sources of financing for the restoration of the affected areas have been identified. The application of new tools and practices in the context of the country's reconstruction was studied. The role of state administration and management bodies in forming the basis of effective development of the community in view of the strengthening of the influence of martial law processes is determined. Modern innovative approaches to the effective implementation of international cooperation in the context of resource restoration of regions and the need for their management support are updated. The basics of providing resources for local development have been determined.

Keywords: recourse provision, restoration, mechanisms, wartime.

Ресурси, як базові елементи функціонування будь якого суспільства в межах визначених територій, відіграють важливу роль у їх відновленні після військових дій, забезпечуючи необхідність для відбудови, розвитку та сталого зростання. Ресурси включають елементи, такі як фінанси, технології, людські ресурси та природні матеріали, які використовуються для досягнення конкретної мети і виконання певних завдань. Забезпечення цих ресурсів включає процеси фінансування, матеріального забезпечення та інших заходів, спрямованих на створення необхідних умов для успішного виконання проєктів.

Основні види ресурсної бази територіального розвитку можна визначити наступні:

Людські ресурси: кількість працездатного та непрацездатного населення, освітній рівень, кваліфікація робочої сили.

Природні ресурси: первинні та вторинні природні ресурси.

Фізичні ресурси: приміщення, обладнання та устаткування, наявність інфраструктури як то комунікаційні мережі, транспортні, водо-, газо-, електропостачання.

Фінансові ресурси: бюджетні кошти, інвестиції, гранти, кредити, благодійна допомога

Інституції: органи місцевого самоврядування, територіальні органи виконавчої влади, організації регіонального та місцевого розвитку, бізнес-об'єднання та кластери, мережі приватних підприємств [1].

Крім того, в розрізі відновлення територій саме в післявоєнний період слід додати також матеріальні ресурси – забезпечення будівельними матеріалами для фізичної відбудови зруйнованих будівель, оснащення іншими необхідними матеріалами для відбудови регіону. Матері-

альна допомога може бути надана у вигляді благодійної допомоги від міжнародних організацій або благодійних фондів.

У післявоєнний період, механізми забезпечення ресурсів представляють собою комплекс організаційних, економічних та соціальних процесів, спрямованих на забезпечення необхідних ресурсів для відновлення та розвитку територій, що постраждали від військових конфліктів. Ці механізми охоплюють різноманітні програми, стратегії та інструменти, спрямовані на відновлення економіки, інфраструктури, соціальних служб та інших аспектів життя в постраждалих областях.

Основні елементи цих механізмів включають фінансову допомогу, інвестиції, програми соціальної підтримки, відновлення інфраструктури, вирішення питань власності, а також міжнародну співпрацю та допомогу. Головна мета цих механізмів полягає в забезпеченні необхідних ресурсів для відновлення та підвищення якості життя населення в умовах післявоєнного відновлення.

Наразі важливий інструмент – Центр Підтримки Бізнесу. Його основні завдання включають інформування про можливості для бізнесу, допомогу в установленні контактів, проведення спеціалізованих тренінгів, аналіз ринків та бізнес-трендів, участь у торгових місіях і освітніх візитах, а також організацію участі у виставках та тематичних промоційних заходах.

Прикладом підтримки та впровадження такого механізму ресурсного забезпечення, як кредитування, є державна програма кредитування малого та середнього бізнесу «5-7-9», яка спрямована на полегшення доступу до кредитів для підприємств з метою підвищення конкурентоспроможності та створення нових робочих місць. Понад 40% від загального обсягу наданих позик з моменту початку програми припадає на сільське господарство (понад 29,7 тис. кредитів), 32% – на торгівлю (понад 24 тис.), 12% – на сферу послуг (майже 9,3 тис.), 11% – на промисловість (8,2 тис.), 2% – на будівництво (1,5 тис.), а ще 2% – на інші галузі (понад 1,4 тис.). Лідерами серед регіонів за обсягами укладених кредитних угод є Київ, Львівська, Дніпропетровська, Київська, Одеська та Харківська області. Більшість комерційних банків, що беруть участь у програмі, обрали стратегічні напрямки кредитування, проте учасники програми все частіше акцентують увагу на інвестиційному цільовому кредитуванні. Зокрема, вони отримують позики для придбання дорожньої техніки, будівельної техніки, сільгосптехніки, комерційного транспорту, енергоефективного та медичного обладнання, а також об'єктів комерційної нерухомості [2].

Грантування, як фінансовий механізм для безповоротної фінансової підтримки, також стає все більш важливим на етапі відбудови та розвитку. Індустріальні парки, які забезпечують готові умови для виробництва, також грають вагомую роль у відновленні промислової інфраструктури та стабілізації податкових надходжень до бюджету.

Поточна економічна ситуація вимагає глибшого розуміння потреб територій та можливостей оптимізації розподілу фінансових, людських, природних, інфраструктурних та інноваційних ресурсів. Зосереджуючи увагу на підвищенні ефективності використання цих ресурсів, головна мета полягає в досягненні вирівнювання регіональної продуктивності та збільшенні продуктивної спроможності країни, її регіонів і територіальних громад. Майбутнє відновлення України ймовірно буде реалізоване через «вікно можливостей», яке відкриється перед українською економікою, і вимагатиме створення власної національної моделі відновлення.

Список використаних джерел

1. Гринчук Н. Ресурсне забезпечення територіального розвитку / Наталія Гринчук // Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього : монографія / за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко ; Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка . – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2022. – С. 305-352. URL : <https://ir.library.knu.ua/handle/123456789/2181> .
2. Шульга О. «5-7-9%»: попит на пільгові позики зростає. На які потреби бізнес найчастіше бере кредити і на що варто звертати увагу потенційним учасникам програми?» URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/10/31/706041/>

ДАРІЯ БОЛГАР,

студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

DARIIA BOLGAR,

student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Юрій Дехтяренко, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

DECENTRALIZATION AS A WAY TO DEMOCRATIC GOVERNANCE WITH THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES

Decentralization helps bring the population closer to local self-government bodies to improve regional development and more efficiently use funds to address issues. Democratic governance is exemplified by prioritizing the people's interests, considering their needs and aspirations, maintaining transparent and fair legal norms, responding promptly to challenges for population safety and stability, and establishing long-term goals for sustainable social and economic development. Decentralization is closely related to democratic governance, involving the primary distribution of powers and resources between central and local authorities, entails delegating powers and financial resources from the central level to the local level, allowing communities to have more influence on decision-making and management of their territories. Relying on the development of information technologies, an important aspect is their involvement in the process of decentralization and democratic governance, as these processes become more transparent and faster in addressing issues.

Keywords: decentralization, democratic governance, digital technologies.

Кожен мешканець міста чи села має право на доступну та високо якісну медичну допомогу та освіту, ефективні адміністративні, комунальні та соціальні послуги, якісну інфраструктуру. Проте забезпечити якість цих послуг можливо лише тоді, коли ті, хто відповідає за їх надання, знаходяться близько до громадян. Органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, та міські ради та їхні виконавчі органи – представляють найближчий рівень влади до населення. Саме їм надаються ширші повноваження та ресурси для розв'язання всіх місцевих питань і несення повної відповідальності за цей процес.

В різний період, держави стали проводити реформу децентралізації. Це було обумовлено підвищенням ефективності управління, зменшенням корупції, збільшенням відповідальності, розвитком регіонального самоврядування, зближенням із європейськими стандартами. В Європейській Хартії визначено, що нові умови створюють сприятливі умови для вдосконалення роботи місцевих органів, які будуть виконувати свої обов'язки виключно в межах визначеної компетенції у своєму регіоні [1]. Це впливатиме на єдність країни, оскільки територіальні громади активно залучатимуться до взаємодії з державними органами влади для втілення місцевих інтересів. Особливо це набуває ваги під час воєнного стану, коли питання єдності країни стає критичним як на внутрішньому, так і міжнародному рівні.

З адміністративним розвитком держави розглядається і демократичне врядування. Воно спрямоване на досягнення ефективності управління. Проявляється через ключові аспекти: спрямованість уряду на інтереси населення, враховуючи їхні потреби та прагнення; наявність прозорі та справедливих нормативно-правових актів; швидке та ефективне реагування на

проблеми при забезпеченні стабільності та безпеки населення; наявність довгострокових цілей, спрямованих на сталий соціальний та економічний розвиток.

Децентралізація пов'язана з демократичним врядуванням через розподіл владних повноважень і ресурсів між центральною владою та місцевими органами. Цей процес передбачає делегування частини владних повноважень та фінансових ресурсів з центрального рівня на місцевий, що дозволяє громадам більше впливати на прийняття рішень та управління своїми територіями. Децентралізація сприяє зміцненню демократичних цінностей, так як громадяни отримують більше можливостей для участі в прийнятті рішень та контролі місцевих органів, зменшення бюрократії і збільшення ефективності управління, прийняття рішень відбувається на більш доступному рівні, де можна краще враховувати місцеві особливості та потреби.

З огляду на те що в Україні другий рік йде війна, тим не менш ми продовжуємо проведення реформування. В цьому нам допомагають міжнародні партнери. Однією з організацій є US-AID, програми якої, спрямовані на підтримку демократичного управління, підвищення прозорості та відповідальності у процесах управління за участю широкого кола громадян. Для місцевої влади ці програми сприяють впровадженню реформ у сфері децентралізації, розширюючи повноваження та зміцнюючи здатність державних посадовців, громадського суспільства та бізнесу до співпраці для підвищення ефективності та відповідальності місцевого самоврядування, зміцнення рамкових законодавчих та конституційних основ децентралізації, стимулювання місцевого економічного розвитку, поліпшення якості послуг, підтримку стратегій незалежного та прозорого фінансового планування та управління.

Спираючись на розвиток інформаційних технологій важливим аспектом є їх залучення до процесу децентралізації та демократичного врядування, так як процеси стають більш прозорими та швидшими в плані вирішення проблем.

На сьогоднішній день, була започаткована програма «Громада 4.0» для громад за підтримки міжнародної організації SocialBoost, Міністерства цифрової трансформації України та програми «U-LEAD Європою» [2]. Мета програми полягає у сприянні створенню та впровадженню цифрових ініціатив для громад заради забезпечення стійкості під час воєнного конфлікту та відновлення після нього. В період, коли кожна громада стикається з викликом оптимізації процесів та підтримки своїх мешканців, впровадження цифрових інструментів стає необхідністю для подальшого розвитку. Такі ініціативи надають громадам можливість удосконалити свої технологічні здібності, створити інклюзивні сервіси та укласти міцні партнерства. Це сприяє формуванню цифрової держави та пришвидшенню реформ. Цього року також було представлено проект «Індекс цифрової трансформації громад України». Над проектом працюють команда Міністерства Цифрової трансформації України за підтримки швейцарсько-української Програми EGAP. Метою є визначення рівня розвитку цифровізації у територіальній громаді, дозволяє визначити системне впровадження інструментів е-урядування, е-демократії, е-комерції тощо. Отриманими результатами зможуть користуватись населення, органи місцевої влади, представники бізнесу та інвесторів, Громадські об'єднання тощо [2].

Виходячи з вищевикладеного робимо висновки, що децентралізація, демократичне врядування та цифровізація тісно пов'язані. Вони мають на меті однакові цілі: прозора звітність, зближення населення з представниками органів самоврядування, контроль над виконанням процесів, ефективність прийнятих рішень. Синхронна робота цих трьох напрямків допоможе змінити рівень корупції, видалення зайвих бюрократичних процесів, при яких громадяни зможуть швидше отримувати інформацію, участь громадськості буде ширша та ефективніша, більш прозора система роботи з органами самоврядування, допоможуть будувати більш довірливі відносини з бізнесом та інвесторами для розвитку регіонів.

Список використаних джерел

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування: від 15.10.1985 р. Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
2. Інтернет сайт Міністерства Цифрової Трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>

ОЛЬГА БУГАЙ,

аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОЛНА ВУНАІ,

postgraduate student of the Department of Regional Policy Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-9223-7851>

Науковий керівник: **Вікторія Колтун**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедрою регіональної політики Навчально-наукового інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГОТОВНІСТЬ ДО ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ

READINESS TO USE ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE

The use of artificial intelligence tools in public administration is being actively researched and implemented in the EU, the US, Canada, and other countries. The readiness to implement such tools by civil servants and local government officials was investigated as part of our thesis. The survey concerned the use of ChatGPT and other large linguistic models. Most respondents (over 90%) declared their readiness to use AI in their work. The key factors that will facilitate the wider implementation of AI in public administration in Ukraine are the following: belief in the ease of integrating new tools into existing workflows, the will of the top manager, and the trust of citizens.

Keywords: AI, large linguistic models, public administration.

Ключовими аспектами [1] для запровадження інструментарію ефективних алгоритмів прийняття управлінських рішень щодо територіального розвитку можуть бути: усвідомлення того, що штучний інтелект (ШІ) навколо нас; можливість використовувати його та використовувати його інструменти; знання, що будь-хто може ним користуватися (навіть студенти); критичне мислення щодо вмісту ШІ (метод, використаний для створення результату; джерела, використані для створення результату; упередження, які можуть існувати в системі).

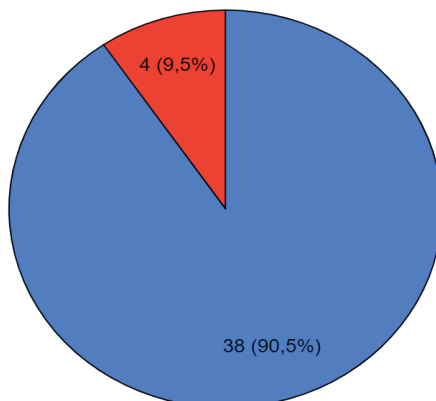
Поява ChatGPT та інших інструментів на основі ШІ, які часто виглядають, як такі, що не вимагають спеціальних знань і є інтуїтивно зрозумілими й зручними, потенційно може змінити державну службу не згори вниз (через розробку і впровадження урядових політик та інструментів на основі ШІ), а знизу вгору (через використання відкритих, наднаціональних, безкоштовних для користувача або з мінімальною вартістю інструментів). Прикладом може бути використання особистого мобільного телефону в робочих цілях. Незважаючи на те, що в більшості країн державні службовці можуть робити тільки те, що прямо вказано в законодавстві, на відміну від громадян, які мають право робити все, що прямо не заборонено законодавством, мобільні телефони настільки щільно стали частиною буденного життя, що їх використання у робочих питаннях неможливо обмежити, навіть, якщо існують подібні спроби.

ChatGPT - один із найбільш відомих інструментів на основі ШІ, який практично одразу після релізу став доступний українською мовою. Це значно розширило його аудиторію в Україні, полегшило й пришвидшило можливості для експериментів у використанні.

Згідно з опитуванням державних службовців та службовців місцевого самоврядування, поведеним у рамках нашого дисертаційного дослідження, готовність до використання інструментів на основі штучного інтелекту є надзвичайно високою. Практично всі респонденти (90,5%) задекларували готовність використовувати інструменти на основі штучного інтелекту в повсякденній роботі.

Готовність до використання ШІ у повсякденній роботі у ПУ

- Так, я був(ла) би готовий(а) використовувати ChatGPT у своїй повсякденній роботі
- Ні, я б не був(ла) готовий(а) використовувати ChatGPT у своїй повсякденній роботі

Цілком можливо, що високий рівень готовності до використання ШІ в повсякденній роботі в публічному управлінні пов'язаний з уявленням про порівняно легку інтеграцію таких інструментів у робочий процес. Трохи менше половини опитаних (42,9%) вважають, що інтегрувати ШІ в робочі процеси буде легко, а рутинні дії зміняться незначним чином. Стратегічного плану-

вання та значних змін від інтеграції ШІ очікують трохи більше чверті респондентів (26,2%). Практично однакова кількість респондентів відзначила, що впровадження ШІ в робочі процеси буде залежати від політичної волі керівника (16,7%) та від думки громадськості щодо потенційних нововведень (14,3%). Тобто майже третина респондентів припускає або визначає з певною мірою впевненості, що інтеграція штучного інтелекту в робочі процеси в публічному управлінні буде залежати або від рішень, прийнятих у внутрішній ієрархії, або від того, якою буде думка громадян. З певною мірою припущення можна сказати, що питання довіри громадян до використання штучного інтелекту в публічному управлінні є одним із визначальних факторів до впровадження ШІ. Якщо керівник респондента (-ів) є політичною особою, як правило, його/її рішення залежать від громадської думки.

Таким чином, можна припустити, що з огляду на задекларовану готовність держаних службовців та службовців місцевого самоврядування використовувати у своїй роботі інструменти на основі ШІ, реальне їх застосування залежатиме від легкості інтеграції подібних інструментів та політичної волі у внутрішній ієрархії органу, а також опосередковано від довіри громад до використання ШІ в публічному управлінні.

Список використаних джерел

1. Anders, B.A., *Is using ChatGPT cheating, plagiarism, both, neither, or forward thinking?* Patterns, 2023. 4(3): p. 100694.

ІНГА ВИГНАН,

студентка 2-го курсу освітнього рівня «магістр» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІННА VYHNAN,

2nd year student of the master's level, specialization 281 «Public administration», Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Юрій Дехтяренко**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЯК ОДНА ІЗ КЛЮЧОВИХ ЦІЛЕЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ДОБРОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

POST-WAR RECOVERY OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGIONS OF UKRAINE AS ONE OF THE KEY GOALS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES OF GOOD DEMOCRATIC GOVERNANCE

The post-war recovery of the economic development of the regions of Ukraine is one of the main aspects of achieving sustainable development in the context of implementing the principles of good democratic governance. The work examines approaches to determining the essence of the post-war reconstruction, highlights the key principles of its implementation, emphasizes the importance of complex, multi-level, transparent and open communication of stakeholders of the private and public sectors. Special attention is paid to the issue of ensuring both effective legal regulation and strategic economic planning for the reconstruction of the economy after the war. The conclusions highlight certain recommendations for the successful restoration of the post-war economic development of the Ukraine's regions.

Keywords: post-war recovery, economic development, multi-level communication, good democratic governance, integration.

Однією із фундаментальних цілей «Дорожньої карти з доброго демократичного врядування в Україні в частині місцевого самоврядування» є сталий розвиток регіонів. Зважаючи на актуальні виклики, які постали перед Україною внаслідок широкомасштабної військової агресії РФ, питання післявоєнного відновлення регіонів України є першочерговим на порядку денному органів державної влади і місцевого самоврядування. Успішна повоєнна реконструкція є важливою передумовою для відбудови і забезпечення сталого розвитку як окремих регіонів, так і країни у цілому. Післявоєнна відбудова включає в себе не тільки відновлення зруйнованої інфраструктури у фізичному вимірі, але й економічної активності, довіри до державних інституцій, стабільності громадського порядку, що є ключовими елементами парадигми доброго демократичного врядування [1].

Важливим аспектом післявоєнної реконструкції є багаторівневий підхід, який включає співпрацю різних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, неприбуткових організацій, країн-партнерів, іноземних та українських приватних інвесторів, громадськості загалом та координацію дій між ними. Повоєнна відбудова, ґрунтуючись на принципах зворотного зв'язку і чутливості, відкритості та прозорості, також передбачає активну участь місцевих громад у визначенні пріоритетів відновлення та реалізації конкретних проєктів. Адже це дозволяє не тільки ефективніше використовувати ресурси, але й забезпечує більшу залученість населення до процесу відновлення, підвищуючи його ефективність і сприяючи зміцненню соціальної солідарності. Таким чином, ефективна повоєнна відбудова, навіть на ре-

гіональному рівні, вимагає інтеграції зусиль на усіх шаблях – від місцевого до міжнародного, адже тільки їхня синергія зможе забезпечити всебічне і стале відновлення у післявоєнний час [1].

Реконструкція економічного розвитку регіонів України після війни вимагає комплексного підходу, що включає як ефективне нормативно-правове регулювання, так і стратегічне економічне планування.

Особлива увага прикута до питань нормативно-правового регулювання заходів у сфері регіональної політики, що спрямовані на забезпечення сталого розвитку країни, враховуючи певні особливості кожного регіону. Зокрема, уже відбулися зміни у підходах до розробки стратегій регіонального розвитку; було ініційоване кардинальне спрощення процедури зміни цільового призначення землі для цілей економічного відновлення; затверджені нові положення щодо надання грантів для підтримки переробних підприємств; відбувається поступова гармонізація українського законодавства з європейським тощо [2].

У той же час, для радикальної трансформації процесу відбудови виникають фінансові та інституційні проблеми. Фінансування за рахунок дво- чи багатосторонньої допомоги від країн-партнерів має значно більше переваг, порівняно з компенсацією, завданих агресором збитків, за рахунок репарацій, арештованого майна та коштів на фінансових рахунках агресора як в Україні, так і за кордоном. Проте, навіть якщо країни-партнери і готові надати грошову допомогу, процес збору коштів буде тривалим і потребуватиме масштабних формальних процедур та фундаментальних інституціональних перетворень з утворенням спеціальних координаційних структур не тільки регіонального і національного, але й наднаціонального рівнів [2]. Тому важливо робити акцент на модифікації внутрішнього механізму відновлення національної економіки.

Як висновок, можна виокремити наступні рекомендації для успішного повоєнного відновлення економічного розвитку регіонів України: 1) остерігатися гіпер-нормативізму у юридичному оформленні процесу післявоєнної реконструкції. Питання, які стосуються окремих адміністративно-територіальних одиниць, повинні розглядати та реалізувати здебільшого органи місцевого самоврядування, які за належної організації можуть вирішити проблему набагато швидше й ефективніше; 2) створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу шляхом зменшення регуляцій, виправданого зниження ставок оподаткування, удосконалення механізмів зарахування ПДФО до місцевих бюджетів, що дозволить громадам і окремим суб'єктам господарювання ефективніше акумулювати фінансові ресурси та зменшить потребу у державних субсидіях на відбудову постраждалих територій; 3) розвивати міжмуніципальне співробітництво на базі міських агломерацій із законодавчим закріпленням їх статусу і врегулюванням механізму їх створення; 4) стимулювати розвиток промислового виробництва товарів з вищою доданою вартістю з метою експорту, враховуючи економічний потенціал кожного регіону, залучаючи більшу частину інвестицій у потужні проекти за рахунок іноземної фінансової допомоги, як від країн-партнерів, так і приватних інвесторів; 5) забезпечити прозорий і відкритий доступ громадськості до вирішення питань з відновлення національної економіки. 21 квітня 2022 року було видано Указ Президента про утворення Національної ради з відновлення України від наслідків війни, до складу якої увійшли представники Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України та Офісу Президента України. Натомість незалежні представники з інших сфер (передусім економіки, культури і освіти) мають можливість об'єднуватися лише у складі робочої групи. Необхідно змінити цю умову, щоб представники інститутів громадянського суспільства також мали право на участь у засіданнях Ради та могли впливати на її остаточні рішення [3].

Список використаних джерел

1. Белікова Н. Ідентифікація причинно-наслідкових зв'язків відновлення маркетингової діяльності у період повоєнного відновлення економіки України: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. Харків. 252-254 с.
2. Кушніренко О., Гахович Н. Галузеві вектори повоєнної відбудови України. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-25>.
3. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: Указ Президента України від 21.04.2022 №266/2022, зі змінами та доповненнями. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>

МАР'ЯНА ГАРАЄВА,

аспірантка за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

MARIANA HARAIEVA,

graduate student of of the specialty 281 «Public management and administration» of the
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras
Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Світлана Дяченко**, доктор наук з державного управління, доцент
кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

IMPROVING THE MECHANISM OF DIGITALIZATION IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF UKRAINE

The report is devoted to the consideration of the digital transformation of territorial communities of Ukraine, its development and implementation. The author examines the processes of the creation of a digital mechanism in territorial communities, the stages of establishment and further steps in the development and functioning of digital transformation. Taking into account some modern challenges, global events, epidemic problems and the full-scale Russian-Ukrainian war are an example of how necessary the digitalization process is in every field, its constant improvement and the search for new innovative tools. Digitization processes in the world are emerging and spreading at a rapid pace, which improves the welfare of society as a whole. Improvement of the digitization mechanism is possible only with the search and implementation of the latest digital tools to improve the welfare of the population, which will restore trust between the state and society. According to the research, it is emphasized that the search for innovative digitization tools should be continued more and more actively.

Keywords: digitalization, territorial community, digitalization mechanism, digital tool, public welfare.

Цифровізація навколо нас, в кожній сфері життя - це уже багато років виклик майбутнього. Розвиток цифровізаційних процесів відбувається у світі швидкими темпами, які задають виклик змінам у житті людей. Останні роки Україна йде шляхом цифрової трансформації яка допомагає ефективно та якісно будувати країну нових можливостей. Розвиток цифровізаційних процесів в територіальних громадах України надає можливість населенню у заощадженні ресурсу часу, що є важливим елементом. У зв'язку із запровадженням цифрової ери почали розвиватись електронні послуги, документи, консультації, що дозволяє отримувати відповідні блага не виходячи з дому.

В 2019 році у світі почалась масштабна епідемія Covid-19 яка паралізувала повноцінне життя людей, до якої ніхто не був готовий. Дана проблема яка існувала кілька років обмежила діяльність суспільства, що призвело до активного розвитку та впровадження цифрових інструментів в різних сферах життя людей. Відповідно до такої проблематики Covid-19, є наглядним прикладом наскільки цифровізаційна трансформація суспільства допомогла у вирішенні безлічі питань не виходячи з дому. Територіальні громади навіть в умовах повномасштабної російсько-української війни продовжують ефективно впроваджувати окреслені реформи регіонального розвитку. А подальше активне впровадження інноваційних цифрових інструментів є одним із ключових пріоритетів регіонального та загальнодержавного розвитку в Україні.

Цифрова трансформація регіонів зазначена серед пріоритетних цілей, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Стратегія цифрової трансформації включає такі напрямки: розвиток електронної інфраструктури та цифровізація процесів, запуск загальнонаціональних проєктів цифрової трансформації та створення програми цифрового розвитку регіонів, спрямованої на побудову цифрової основи для комфортного, якісного та безпечного життєвого простору, переведення послуг в онлайн формат в регіонах України [2].

Враховуючи виклики сьогодення та обставини за останні роки в територіальних громадах України було впроваджено інноваційні технології, що зародили цифровий механізм наповнений інструментами для розвитку добробуту населення та взаємодії з органами влади. Цифровізаційні процеси не лише послуги, – це велика розгалужена інфраструктура, в якій будується взаємодія органів державної влади з органами місцевого самоврядування, який допомагає в прийнятті управлінських рішень для блага народу.

Відтак, під посиленням цифрової спроможності територіальних громад розуміється процес створення електронних сервісів для більш ефективних управлінських рішень та надання якісних послуг в середині і перетворення їх у прогресивні «цифрові» громади [1]. Багато різних цифрових інструментів створено на загальнодержавному рівні та функціонують в регіонах, але потребують подальшого розвитку в створенні єдиного цифрового поля. Створено безліч цифрових інструментів та залучено багатогранні ресурси для розвитку цифрового механізму, але на даному часі є велика проблематика того, що немає простору який об'єднує в єдину цифрову системи. Удосконалення цифрового механізму потребує саме щодо створення цифрової платформи, яка об'єднає в єдину, що створить доступ одночасно до усіх ресурсів.

Виклики сьогодення дають зрозуміти якими повинні бути новітні, цифровізаційні інструменти для результативної цифрової трансформації. Запит сьогодення відображає, що створення «цифрових громад» допомагає будувати довіру населення до влади, відображаючи прозорі та відкриті дії щодо прийняття та впровадження управлінських рішень. Цифровізація регіонів – один з головних складників модернізаційної трансформації України. Для прискорення змін у цьому напрямі Мінцифра запровадила нові посади в обласних державних (військових) адміністраціях – заступників з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO) [3].

Впровадження цифровізаційних інструментів – це не лише тренд світового досвіду, а й надання якісних публічних послуг (адміністративних, медичних, освітніх та інших), що розвиває соціально-економічний добробут регіону та покращує рівень життя населення, одночасно вибудовуючи довіру до органів влади та місцевого самоврядування.

Процес розвитку цифрового механізму в територіальних громадах України потребують удосконалення та зародження все нових інноваційних цифрових інструментів для втілення проєктів з відбудови житла, доріг, закладів та створення належної сучасної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Євсюкова О. В. Цифрова спроможність територіальних громад в Україні: проблеми та перспективи. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 6. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2084>
2. Кабінет Міністрів України (2030) Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>
3. Цифровізація громад: які результати діджитал-проєктів у регіонах. Електронне врядування. Новини. Джерело: Міністерство цифрової трансформації України. 08.01.2024. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17696>

НАТАЛІЯ ГРИНЧУК,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЛЮБОВ ЛОСЬ,

студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

GRYNCHUK NATALIYA,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv

LOS' LYUBOV,

student of the Department of Regional Policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

ФІНАНСУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

FINANCING OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT

The theoretical foundations of financing local development are considered: the essence of local economic development, sources and mechanisms of financing. Financing of local development in Ukraine from various sources: budget, investment, credit, and grant was analyzed. Approaches to improving mechanisms for financing local economic development are proposed.

Keywords: *local economic development, financing of local development, budgetary sources, investment mechanisms, credit and grant mechanisms.*

Місцеві бюджети, в результаті проведеної децентралізації, стали ресурсною базою, яка значно перевищує можливості місцевих громад на початку 90-х років ХХ століття чи на початку 2000-х ХХІ століття. У міст з'явилася низка преференцій та додаткових можливостей, якими можна скористатися, це і різноманітні цільові субвенції, і можливість залучення зовнішніх додаткових ресурсів.

Ті громади, що об'єдналися, навіть долаючи певні перешкоди на початку, тим не менше, заклали важливі основи для свого економічного розвитку в перспективі, бо отримали територіальні, земельні, демографічні ресурси, мали змогу облаштувати інфраструктуру тощо.

Серед інших тенденцій в політиці місцевого економічного розвитку спостерігаються такі:

- перехід до управління місцевим розвитком шляхом розробки стратегій, програм, тобто формування і реалізація довгострокових цілей економічного зростання на місцевому рівні з паралельним вирішенням нагальних поточних проблем;
- намагання застосувати системний підхід до визначення проблем, формування завдань, що мають бути вирішені на місці;
- партисипативний підхід до вироблення бачення щодо стратегічних пріоритетів, цілей і завдань місцевого економічного розвитку органами публічної влади, бізнесом та громадськістю;
- налагодження співпраці трьох основних секторів (влади, бізнесу, громади) щодо стимулювання місцевої економічної ініціативи, залучення та оптимального використання ресурсів (насамперед, місцевих);
- зростання відповідальності місцевої влади за місцевий розвиток;
- запровадження прозорості, відкритості, публічності у прийнятті рішень щодо задіяння механізмів, інструментів, ринкових та адміністративних стимулів економічного зростання на місцевому рівні;

– розширення містами простору свого впливу, створення ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем – містами і громадами як з інших регіонів України, так і з інших країн, формування партнерств, мереж та міжмуніципального співробітництва;

– створення і реалізація спільних проектів для зростання конкурентоспроможності (транспортних коридорів, кластерів, індустріальних парків тощо).

Відбувається трансформація пріоритетів місцевого економічного розвитку. Пріоритет (від лат. *prīog* – перший, старший) визначається як першість за часом у здійсненні будь-якого виду діяльності. За визначенням американського вченого Дж. ван Гіга, «пріоритет» можна розглядати як формалізацію призначення різних переваг властивостям рішення з метою додати велику важливість одним властивостям і меншу – іншим [2, с.17-18]. Функціями пріоритетів є визначення конкретних завдань, які треба виконати для досягнення поставлених цілей. Особливо важливо визначати пріоритети при обмеженості бюджетів.

Місцевий розвиток, це діяльність місцевої громади та влади, спрямована на створення нових і вдосконалення існуючих позитивних переваг, формування сприятливих умов для місцевої економіки, гарантування просторового та екологічного порядку. Місцевий економічний розвиток є складником місцевого розвитку і повинен бути скерованим на підвищення добробуту та рівня якості життя усіх членів місцевої громади. Для його забезпечення необхідні відповідні фінансові ресурси.

Наразі джерел фінансування місцевого економічного розвитку достатньо і бюджетних, і інвестиційних, і кредитних і грантових [1].

Аналіз української практики фінансування місцевого економічного розвитку показав, що найбільш широкого застосування набули бюджетні механізми, у т. ч. цільові субвенції з державного бюджету. Переваги мають цільові програми – це один з інструментів впровадження стратегії, концентрації та координації використання ресурсів для вирішення завдань місцевого економічного розвитку, інструмент зрозумілий для громад і службовців органів місцевого самоврядування.

Поширення набувають договори про співробітництво громад, лізинг, інвестиційні проекти, Маємо підстави стверджувати, що найбільш перспективним є механізм державно-приватного партнерства, незважаючи на всі недоліки нормативно-правової бази, відсутність досвіду організації проектів ДПП та інших адміністративних перепон [1].

Проте доведеться використовувати кредитні механізми, оскільки громади потребуватимуть значних ресурсів для відбудови і розвитку. Застосування їх у конкретних громадах залежатиме від політичної волі та пріоритетності питань, знань та досвіду управлінців.

Кожна наша громада має притаманний лише їй набір проблем, як і можливостей тому має набути практики вибору механізмів місцевого економічного розвитку та джерел його фінансування, проводити навчання та підвищувати кваліфікацію своїх фахівців.

Список використаних джерел

1. Балдич Н. Гринчук Н. Ходько Н. Чорній Л. Глібіщук Я. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування. МЕР: сучасні концепції, моделі, та ресурси. Практичний посібник, у 5 частинах. 2020. 102 с. URL: <http://pleddg.org.ua/ua/praktichniy-posibnik-misceviy-ekono/>

2. John P. van Gigch (1981), *Prikladnaya obshchaya teoriya sistem* [Applied general systems theory], translation from English. 733 p.

СЕРГІЙ ГУЩА,

студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, керуючий справами Радивилівської міської ради Дубенського району Рівненської області

SERHII HUSHCHA,

*student of the Department of Regional Policy, Educational and Scientific of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, head of affairs of the Radyvyliv city council of the Duben district of the Rivne region
<https://orcid.org/0000-0001-7284-1667>*

Науковий керівник: Олександр Титаренко, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК МІЖМУНІЦИПАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ДОРОЖНЬОЇ КАРТИ З ДОБРОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В ЧАСТИНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

DEVELOPMENT OF INTER-MUNICIPAL COOPERATION AS A NECESSARY CONDITION FOR IMPLEMENTING THE TASKS OF THE GOOD GOVERNANCE ROAD MAP IN UKRAINE IN THE PART OF LOCAL GOVERNMENT

The implementation of the tasks of the Road Map for good governance in Ukraine in the area of local self-government, which was developed based on the results of the High-level Dialogue of Ukraine at the headquarters of the Council of Europe in November 2022, is an extremely important step in reforming the territorial organization of local authorities and completing the decentralization reform in the country.

It is for the implementation of the above-mentioned road map of the Ministry of Infrastructure of Ukraine that the project of the Roadmap for the implementation of the reform of local self-government and territorial organization of power in Ukraine (hereinafter the Roadmap), as well as the project of the plan of measures for reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine for the years 2024-2027, was developed [1].

Keywords: *governance, road map, urban agglomeration, capacity, cooperation.*

Реалізація завдань Дорожньої карти з доброго врядування в Україні в частині місцевого самоврядування, яка була розроблена за підсумками Діалогу високого рівня України у штаб – квартирі Ради Європи в листопада 2022 року, є надзвичайно важливим кроком у реформуванні територіальної організації влади на місцях та завершення реформи децентралізації в країні.

Саме на виконання вищезгаданої дорожньої карти Мінінфраструктури України розроблено проект Дорожньої карти реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (далі Дорожня карта), а також проект плану заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024 – 2027 роки [1].

Серед основних завдань проекту Дорожньої карти є:

1. Забезпечення прийняття нормативно-правових актів, що впливають із Закону України від 28 липня 2023 року № 3285-ІХ «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України», та приведення у відповідність із цим Законом нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади».

2. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проекту Закону України щодо визначення порядку, підстав та критеріїв формування територіальних громад та визначення їх адміністративних центрів» [1].

3. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проєкту Закону України щодо розмежування повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів і органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади за принципом субсидіарності» [1].

4. Розвиток міжмуніципального співробітництва шляхом законодавчого регулювання створення та статусу міських агломерацій» [1].

З вищезазначеного вбачається, що всі основні заходи Дорожньої карти взаємопов'язані і взаємодоповнюючі. Оскільки аналіз успішності процесів децентралізації в Україні показав, що не всі утворені громади є самодостатніми, що також є наслідком не повного врахування Кабінетом Міністрів України вимог Методики формування спроможних громад, затвердженої постановою КМУ від 08 квітня 2015 року №214 під час затвердження перспективних планів формування спроможних громад [2]. Внаслідок чого, в Україні утворена велика кількість громад, з чисельністю до трьох тисяч осіб, які не здатні самостійно виконувати весь обсяг повноважень визначених законодавством України.

З аналітичного дослідження «Формування критеріїв та методики оцінювання спроможності громад» проведеного робочою групою з розмежування повноважень місцевого самоврядування та оцінки спроможності територіальних громад вбачається, що у відповідності з розрахунками із використанням адаптованої моделі 10-бального тесту Кена Брауна для оцінювання загальної сукупності територіальних громадах України вбачається, що 133 територіальні громади (або 9,2% від загальної кількості) мають критичний рівень спроможності, 271 (18,8%) – низький. Тобто, 404 громад (28%) належать до найнижчих категорій спроможності [3].

Із згаданих вище завдань Дорожньої карти вбачається, що процеси децентралізації будуть продовжуватися з врахуванням нової методики формування спроможних громад, наслідком чого буде формування нових спроможних громад та в свою чергу поглинання громад з критичним та найнижчим рівнями спроможності.

У відповідності до положень Закону України «Про співробітництво територіальних громад» співробітництво територіальних громад - відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених цим Законом формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень [4].

З огляду на те, що до основних завдань проєкту Дорожньої карти віднесено розвиток міжмуніципального співробітництва шляхом законодавчого регулювання створення та статусу міських агломерацій, то єдиною можливістю для громад з критичним та найнижчим рівнями спроможності уникнути процесу поглинання (ліквідації), стане активне використання інструментів міжмуніципального співробітництва для вирішення проблемних питань місцевого значення, зокрема шляхом законодавчого регулювання процесів створення та статусу міських агломерацій. З огляду на те, що лише 397 громад (27,02 % від загальної кількості утворених громад в Україні) використовують механізми співробітництва громад, це активізує активність громад в зазначеній сфері [5].

Надання нормативної можливості впроваджувати форму співробітництва у вигляді створення міських агломерацій, допоможе суттєво скоротити витрати на утримання працівників ОМС в громадах та спрямувати ці кошти на інші нагальні потреби. Оскільки, як наслідок реалізації положень Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та завершення процесів децентралізації в Україні, кількість працівників органів місцевого самоврядування збільшилася майже вдвічі, що в свою чергу призвело до значного збільшення видатків на утримання апаратів рад

Список використаних джерел

1. Проект плану заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024 – 2027 роки URL: <https://mtu.gov.ua/files> (дата звернення: 02.12.2023).
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.12.2023).
3. Аналітичне дослідження «Формування критеріїв та методики оцінювання спроможності громад», відповідальна за підготовку матеріалів: Яніна Казюк, керівник робочої групи, доктор наук з державного управління, експерт з публічних фінансів та місцевого самоврядування Центру політико-правових реформ з питань, м. Київ, Жовтень 2023 URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/pdf>(дата звернення: 02.12.2023).
4. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» № 1508-VII від 17 червня 2014 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 02.12.2023).
5. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад розміщеного на офіційній сторінці Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України URL: <https://mtu.gov.ua/content/reestr-dogovoriv-pro-spivrobotnictvo-teritorialnih-gromad.html> (дата звернення: 19.07.2023)

СВІТЛАНА ДЯЧЕНКО,

доктор наук з державного управління, доцент кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОЛІНА ЗАВЕРУХА,

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

SVITLANA DIACHENKO,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Regional
Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-5905-4607>

POLINA ZAVERUKHA,

student of higher education at the second (master's) level of the specialty 281 «Public
management and administration» of the Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

INSTITUTIONAL MECHANISMS FOR THE REINTEGRATION OF TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES IN UKRAINE

The report addresses the examination of the strategy for de-occupation and reintegration of temporarily occupied territories, including the Autonomous Republic of Crimea and Sevastopol, in the context of the ongoing Russian-Ukrainian war. The authors highlight essential aspects of the strategy: judicial system reform, interaction with civil society, economic recovery, and integration into EU. The importance of regulating the consequences of occupation and restoring state institutions in the occupied territories is emphasized. The authors emphasize the need to implement measures of transitional justice, reconciliation policy, formation of new political parties, constitutional changes, and social reforms.

Keywords: full-scale war, consequences of occupation, strategy, transitional justice, reintegration, de-occupation, civil society, economic recovery, European integration.

Агресія росії проти України є грубим порушенням міжнародного права та основних принципів міжнародного порядку. Повномасштабна російсько-українська війна стала найбільш серйозним випробуванням не лише для України, а й Європи з часів 1945 року. Нашою державою вживаються унікальні в історії заходи, що впливають на кожного та закладають підвалини для набуття членства України в ЄС і НАТО.

Важливим кроком у напрямі реінтеграції Криму було прийняття в березні 2021 року Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента № 117/2021 [7]. Перехідна справедливість, яка була закладена в Стратегії, є важливим елементом процесу миробудівництва. Інституційні реформи в контексті перехідної юстиції перш за все стосуються сектору безпеки та судової системи. Реформи судової системи, поліції та Служби безпеки України були розпочаті, але досі не досягли своїх цілей. Одним з найбільш обговорюваних аспектів перехідної справедливості є питання амністії. Дослідження Школи політичного аналізу при НаУКМА з січня 2021 року свідчить про те, що 35,9% опитаних погодилися, що амністія має бути застосована до осіб, які вчинили незначні кримінальні правопорушення [6].

Включення громадянського суспільства є необхідним для результативного впровадження Плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженого розпорядженням Кабінету

Міністрів України від 29 вересня 2021 року № 1171 [3]. Подальшою активною співпрацею з громадянським суспільством є заходи, передбачені в проєкті закону «Про державну політику перехідного періоду», розробленого Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України [2].

Також Національною радою з відновлення України від наслідків війни розроблений проєкт Плану відновлення України [5], що спрямований на встановлення основ ефективного відновлення національної економіки та розробку механізмів для забезпечення стійкого соціально-економічного і екологічного розвитку. Він складається з 15 національних програм, які відповідають основним потребам країни як у період воєнних дій, так і після них. Ці програми були представлені українським урядом на міжнародних конференціях в Лугано 4-5 липня 2022 року і в Лондоні 21–22 червня 2023 року та певним чином були порівняні експертами з Пріоритетною програмою реконструкції для Боснії та Герцеговини з 1997 року. Важливим аспектом Плану відновлення України є його спрямованість на підтримку процесу інтеграції в Європейський Союз. Він відображає завдання щодо інтеграції, синхронізації законодавства з Копенгагенськими критеріями та створення взаємного доступу до ринків. Післявоєнна відбудова вбачається як інструмент досягнення відповідності України правилам та стандартам ЄС.

Враховуючи нові обставини, особливо воєнний аспект конфлікту, уряд вніс коригування в стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, посиливши військово-політичний підхід до ситуації. У процесі здійснення стратегії, уряд України вніс і суттєві зміни до плану заходів у 2023 році, видавши розпорядження № 288-р від 4 квітня 2023 року [4]. Українська Гельсінська спілка з прав людини брала участь у вдосконаленні відповідного плану заходів, а її пропозиції були частково враховані в новій його редакції, яка містить 127 пунктів. Деякі пункти були виключені з плану, оскільки вони вже успішно були реалізовані. Наприклад, одним з таких пунктів було створення ДП «Український національний центр розбудови миру» для збору доказової бази порушень прав, пов'язаних з тимчасовою окупацією і збройною агресією російської федерації. Деякі пункти були виключені через неможливість їх реалізації в умовах повномасштабної війни або через їх неперіоритетність. Наприклад, пункти, які стосувалися облаштування Контрольного пункту в'їзду-виїзду в зоні проведення АТО на адміністративній межі з Тимчасово Окупованими Територіями Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також транспортного (автобусного) сполучення між КППВВ та основними пересадочними вузлами Херсонської області.

Серед змін, особливу увагу слід звернути на пункт 24, що передбачає розроблення комплексних методик для подолання мілітаризації освіти та перенавчання дітей і молоді на окупованих територіях. Пункти 27, 30, 31, 116, 124 та 127 також визначають важливі аспекти, пов'язані з врегулюванням наслідків окупації, відповідальністю за кримінальні правопорушення та відновленням державних органів на окупованих територіях. Водночас, на жаль, багато нових пунктів залишаються загальними і не надають конкретних методів для вирішення складних проблем. План також не враховує питання видворення нелегальних мігрантів з Криму та не уточнює деталей міжвідомчої координації у формуванні державної політики. Зазначені проблеми потребують більш ретельної уваги та детального розгляду стратегічних напрямів для їх вирішення.

Таким чином, реінтеграція тимчасово окупованих територій вимагає комплексних політичних заходів, спрямованих на забезпечення Перемоги України, миру та досягнення стратегічних цілей. Серед них – механізми перехідної справедливості, політика примирення, формування нових політичних партій, конституційні зміни, реформи судової системи та інші. Ефективна реалізація стратегії передбачає розвиток місцевих спільнот, на засадах рівних можливостей, збалансований підхід до державної й громадської підтримки, взаємодії та партисипативності.

Список використаних джерел

1. Богдан, Т. (2022). План відновлення України: сильні та слабкі сторони. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html
2. Верховна Рада України (2021). Про засади державної політики перехідного періоду (Законопроект №5844 від 09.08.2021). URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-zasadi-derzhavnoi-politiki-perekhidnogo-periodu>
3. Кабінет Міністрів України (2021). Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (Розпорядження Кабінету Міністрів від 29 вересня 2021 р. № 1171-р). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-1171r>
4. Кабінет Міністрів України (2023). Про внесення змін до плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2023 р. № 288-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2022-p#Text>
5. Національна рада з відновлення України від наслідків війни (2022). План Відновлення України (Проект плану розроблений відповідно до Указу Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/construction-urban-planning-modernization-of-cities-and-regions.pdf>
6. Осипчук, А. Д. & Суслов, А. І. (2021). Майбутнє Донбасу та Криму: суспільні настрої. Школа політичної аналітики НаУКМА. (4-9). URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/72b54c88-260f-4935-bdd5-08d5b0b0ee16/content>
7. Указ Президента України (2021). Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (Указ президента від 11 березня 2021 року №117/2021). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172021-37533>

ПАВЛО ЄЛАГІН,

студент ОНП «Постконфліктне врядування» кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

PAVLO IELAGIN,

student ESP «Post-conflict governance» at the Department of Regional Policy of the
Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras
Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0005-9316-2520>

Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, професор кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

РЕФОРМУВАННЯ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

REFORMING THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF LABOR PROTECTION IN UKRAINE

The full-scale invasion of the aggressor country into Ukraine became a serious test for the executive authorities. Reforming the system of public administration of labor protection in Ukraine is an urgent step in ensuring the safety and health of workers. This reform is aimed at improving working conditions, preventing workplace accidents and occupational diseases.

In addition, the reform provides for the creation of an effective system for monitoring and analyzing accidents at the workplace. This will allow timely detection of potential risks and taking measures to eliminate them. Reforming the system of public administration of labor protection also involves the involvement of experts and consultants from this field who will provide professional support and advice. This will help ensure a high level of expertise and knowledge in the field of occupational health and safety. This reform will contribute to ensuring the quality development of industry and increasing the country's competitiveness when the country is restored in the post-conflict period.

Keywords: reforms, public administration; state policy.

Повоєнне відновлення України, активно впроваджені соціально-економічні реформи сприяють більшому усвідомленню потреби у соціальному захисті працюючого населення, особливо це стосується підприємств із підвищеним рівнем небезпеки праці. Разом з тим, зміна централізовано-розподільних форм правління на місцеві органи (у зв'язку із децентралізацією) неминуче охоплює й зміни у сфері охорони праці, без якої не може обійтися кожне виробництво.

Законодавство України про охорону праці є системою взаємозв'язаних нормативних актів, що регулюють відносини у галузі реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці. Законодавство про охорону праці складається із загальних законів: Конституції України, Законів «Про охорону праці», Кодексу законів про працю України та інших нормативних актів.

Закон України «Про охорону праці» [1] – є одним із найважливіших законодавчих актів. Цей закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок охорони праці в Україні.

Значне зношення засобів виробництва потребує формування принципово нового підходу до вирішення питань у сфері охорони праці та промислової безпеки. На сьогодні зношеність основних фондів становить >80 %. Основні засоби державного регулювання господарської діяльності у сфері охорони праці та промислової безпеки не ефективні і вимагають реформування [2].

Метою Концепції реформування системи управління охороною праці в Україні є удосконалення законодавства з безпеки та гігієни праці з одночасним підвищенням рівня безпеки та гігієни.

ени праці працівників, яке включає, зокрема, раціональне застосування ліцензій та дозволів на провадження господарської діяльності для зменшення адміністративного та регуляторного тиску, а також державне регулювання ринку послуг з безпеки та гігієни праці і промислової безпеки, зокрема за принципами страхування ризиків, пов'язаних з неякісним наданням таких послуг [3].

Ключова проблема, яку передбачається розв'язати, – застарілість та неефективність існуючого способу державного регулювання охороною праці.

Така ситуація обумовлена тим, що існуюча система на всіх рівнях у своїй основі функціонує за «реактивним» принципом коригувальних дій, тобто реагування на наслідки нещасних випадків у вигляді видання державою нормативних актів, які передбачають правила безпечної поведінки при виконанні відповідних робіт.

Для належного публічного адміністрування Міністерством економіки України розроблено з метою формування нової національної системи запобігання професійним ризикам шляхом впровадження на законодавчому рівні ризик орієнтованого підходу у сфері організації безпеки та здоров'я працівників та імплементації положень Директиви Ради 89/391/ЄЕС від 12.06.1989 [4] про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі Проект Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» який замінить діючий Закон України «Про охорону праці» [5].

Наразі в Україні триває дискусія з приводу законодавчого акту «Про внесення змін до деяких законів України щодо дерегуляції у сфері охорони праці шляхом зміни дозвільної системи на систему страхування працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки» [6]. Цей процес зумовлений необхідністю гармонізації українського законодавства з законодавством Європейського союзу, що є важливим питанням процедури вступу України до Європейського союзу. Та запропонована Міністерством економіки України заміна дозвільної системи на систему страхування працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки, ще потребує доопрацювання і несе великі ризики.

Продовжується реформування системи публічного адміністрування охорони праці шляхом удосконалення Порядку впровадження електронного документообігу в системі управління охороною праці [7].

Отже, реформа публічного адміністрування охорони праці яка відбувається не зважаючи на військову агресію є логічним та послідовним продовженням обраного курсу наближення законодавства України до законодавства Європейського союзу. Діюча оновлена система охорони праці вкрай необхідна для відбудови нашої незалежної країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону праці». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
2. Концепція дерегуляції у сфері охорони праці та промислової безпеки URL: <https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2016/07/3.doc>.
3. Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2018-p#Text>.
4. Директива від 12 червня 1989 року «про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text.
5. Проект Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі». URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e92bda49-ed1d-4bf7-98ca-8b2632531efa&title=ProektZakonUkrainiproBezpekuTaZdoroviaPratsivnikivNaRoboti>.
6. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо дерегуляції у сфері охорони праці шляхом зміни дозвільної системи на систему страхування працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=48715361-cbbd-4de0-a74c-fe1542934727>.
7. Порядок впровадження електронного документообігу в системі управління охороною праці. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1488-21#Text>

ВАСИЛЬ ЗЕЛІНСЬКИЙ,

студент Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

VASYL ZELINSKY,

student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: Вікторія Колтун, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФРАСТРУКТУРИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

GLOBAL EXPERIENCE IN INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT MANAGEMENT IN MODERN CONDITIONS

Based on the generalization of the experience of foreign countries in the development of various spheres of infrastructure, the expediency of expanding such types of infrastructure in Ukraine as: marketing, leasing, innovative, environmental, which create conditions for the progressive development of the economy, the creation of new jobs, and the solution of social problems, has been established. The reinvestment policy deserves attention, the application of which will contribute to the development of small businesses and the attraction of investment in infrastructure industries. Special attention in the country should be paid to the formation of clusters and the development of public-private partnerships in various sectors of the economy.

***Keywords:** infrastructure, public services, united territorial communities, sectoral decentralization, sphere of services of local self-government bodies, management modernization.*

Реалізація економічної політики, що сприяє ефективному функціонуванню всіх господарчих суб'єктів, забезпечує стійкі темпи зростання, є вкрай складним та важким завданням перед вітчизняною та економічною наукою та практикою, що вимагає їх виконання. Все це зумовлює необхідність пошуку нових, більш ефективних підходів до питань розвитку національної економіки в цілому та її складових елементів. З цієї позиції, дослідження досвіду регулювання та розвитку інфраструктури сфери послуг в закордонних країнах, визначення основних використовуваних ними інструментів державної та приватної підтримки, методів та програм складає особливий інтерес для розвитку вітчизняної економіки.

В окремих країнах існують різні принципи розподілу функцій між центральними та регіональними органами влади у сфері специфічних схем поєднання макро- і мікроінструментів. Однак, в унітарних державах така політика проводиться в основному центральним урядом, який в рівній мірі користується цими інструментами. У державах з федеративним устроєм, мікроінструментами більшою мірою користується центральний уряд, а мікроінструментом - адміністрації суб'єктів федерації. Яскравим прикладом майже повного віднесення інституційної політики на рівень суб'єктів федерації є Австралія, чия конституція значно обмежує права центру при втручанні в життя штатів.

Основним напрямком економічної політики закордонних країн є стимулювання розвитку певних територій, що сприяє економічному підйому та створенню нових робочих місць. При цьому, грошово-кредитна та фіскальні стимули виступають ключовою ланкою в стимулюванні розвитку інфраструктури сфери послуг.

У багатьох розвинених країнах (США, Канада, Японія, Фінляндія, Німеччина, Італія та інші.) Галузеві промислові, інноваційні та інфраструктурні кластери стали звичною формою організації бізнес - спільнот, ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності соціально-

економічних систем. При цьому слід враховувати, що в кожній окремій державі кластери мають свої характерні риси, специфіку організації функціонування та державної підтримки.

В наших умовах досвід кластеризації економічних суб'єктів може бути використаний не тільки як інструмент стимулювання розвитку промислових галузей (обробної, легкої, текстильної, тощо), а й для вирішення завдань модернізації та розвитку інфраструктури сфери послуг.

В останні роки багато країн докладають зусилля з розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) в області будівництва інфраструктури. В результаті сукупний обсяг приватних інвестицій в рамках ДПП за останні 10 років зріс майже в чотири рази - до 180 млрд. дол. У 2015 році, проте в загальному обсязі інфраструктурних інвестицій частка ДПП займає скромні 8%. Більш того, світова фінансова криза 2008 року призупинила це зростання в силу зазначених вище причин - скорочення державних витрат на інфраструктуру та жорсткості умов кредитування комерційними банками. При цьому спостерігається зростання інвестицій з боку приватних суб'єктів в інфраструктуру [2, С.33].

Збереження та зміцнення функцій держави як центрального інституту в країнах з розвиненою ринковою економікою й прогресивних, за оцінками Heritage Foundation, реформаторів - ЦСЄ, на наш погляд, свідчить про те, що формування та ефективне функціонування нової економічної структури неможливо без інфраструктур, що забезпечують її стійкість на макро - і мікрорівні. Вивчаючи форми податкового регулювання інфраструктурної діяльності в рамках реалізації регіональної політики за кордоном, слід виділити створення спеціальних зон податкових пільг. Світова економіка накопичила величезний позитивний досвід в області функціонування спеціальних зон різного типу, які формуються під умови та цільові установки. Так, в країнах Європи та Північної Америки зі зрілою ринковою економікою, зони служать головним чином засобом проведення економічної політики (вирівнювання міжрегіональних відмінностей, підйом економіки депресивних регіонів) [3, С. 111].

Ми вважаємо, що як у багатьох країнах світу для зближення умов соціально-економічного розвитку територій, підвищення ефективності використання природно економічного потенціалу та залучення іноземних інвестицій в депресивні райони, застосовуються різні механізми економічностимулювання, так і для нашої країни необхідний такий підхід. Так, наприклад, в молодих індустріальних країнах Азії вільні економічні зони виступають інструментом розвитку виробничої інфраструктури, а також націлені на розвиток сфери послуг та забезпечення економічного зростання.

Узагальнюючи досвід зарубіжних країн з розвитку різних сфер інфраструктури, доцільно розширювати в Україні такі види інфраструктури як: маркетингові, лізингові, інноваційні, екологічні, які створюють умови для поступального розвитку економіки, створенню нових робочих місць, розв'язання соціальних проблем. Заслужовує на увагу політика реінвестування, застосування якої буде сприяти розвитку малого бізнесу, залучення інвестиції в інфраструктурні галузі. Особливу увагу в країні слід приділити формуванню кластерів та розвитку державно-приватного партнерства в різних секторах економіки [1].

Список використаних джерел

1. Колтун В.С., Замазеева Г.В. Управління якістю послуг громадського транспорту у процесах повоєнного відновлення регіонів України . КТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ. Вип.31 за 2022 р. С. 119-128. DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2022.31.21>
2. Черниш О. І. Ринок послуг: механізми державного регулювання в трансформаційній економіці / О. І. Черниш, В. В. Дорофійенко (заг. ред.). - Донецьк: ТОВ «РВК-ПРОМО», 2005. - 410 с.
3. Шарий В.І. Модернізація діяльності публічної влади регіону із забезпечення економічної безпеки. Формування та реалізація публічної політики в умовах глобалізації: монографія / авт. кол.: В. І. Шарий [та ін.]; за заг. ред. В. І. Шарого. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 253 с.

АЛІНА ЗЕЛЬДІЧ,

студентка 2 курсу магістратури кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ALINA ZELDICH,

2nd year master's student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ольга Берданова**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РОЗВИТКУ ГРОМАД

IMPLEMENTATION OF STRATEGIC PLANNING AS A TOOL FOR COMMUNITY DEVELOPMENT

Issues of implementation of strategic planning as a tool for community development are considered. The role of strategic planning as a necessary condition for ensuring progressive local development is substantiated. It was found that the developed municipalities of the world today coordinate their actions with the developed strategy. It is substantiated that strategic planning is an orderly activity aimed at making the most important decisions regarding local development. It has been studied that local development requires an effective strategy, appropriate planning, adequate actions and hard work to achieve the specified goals. Signs of an effective community development strategy were revealed. The relationship between the concepts of «strategic planning» and «strategic management» has been clarified.

Keywords: local development, strategic planning, strategic planning of community development

Умови та середовище, в якому громади країн світу живуть сьогодні, бувають дуже динамічні, з конвергенцією технологій, глобалізацією, новими суспільними тенденціями і дедалі більшою участю зацікавлених сторін. Для того, щоб не лише виживати, але ще й процвітати в цих умовах, громади мусять бути далекоглядними, мати бажання та стимул сприймати зміни та запроваджувати їх [1]. Використання стратегічного планування як інструменту розвитку громад дає змогу врахувати ці зміни і складнощі, а також забезпечує реалізацію певних цілей, результат від досягнення яких хочуть бачити усі зацікавлені сторони, мешканці громади. Стратегічне планування – це необхідна умова забезпечення того, щоб діяльність з місцевого розвитку у громадах була поступальною, сталою, спиралась на раціональне використання ресурсів і розвивала місцеві фактори конкурентних переваг без зайвих втрат ресурсів і була максимально продуктивною.

Розвинуті муніципалітети світу сьогодні не роблять жодної дії, якщо вона не відповідає стратегії і не забезпечує її реалізацію. Спочатку стратегія, потім проекти та дії. Отже, без належного розуміння стратегічного планування жодна діяльність з місцевого розвитку не буде результативною. Часто виникає питання – чому одні громади, регіони, міста, селища чи муніципалітети у складний час глобальних змін мають природну здатність зосереджувати та мобілізувати ресурси для розвитку, пристосовуватись до змін та викликів, використовуючи їх як нові можливості, а в той самий час інші постійно скаржаться на проблеми та відсутність коштів і «пливуть за течією». Справа в тому, що успіх у місцевому розвитку не просто звалюється сам по собі, він потребує ефективної стратегії, відповідного планування, адекватних дій та наполегливої праці у досягнення зазначених цілей.

Досвід багатьох країн дає підстави для висновку, що планування є ключовим аспектом ефективної діяльності із забезпечення розвитку громад. Без використання стратегічного підходу дії представників публічної влади ризикують бути частковими, неузгодженими і

безрезультатними. Стратегічне планування – це впорядкована діяльність, спрямована на обґрунтування та прийняття важливих рішень щодо місцевого розвитку, впровадження заходів, програм та проєктів, які направлені на реалізацію змін задля бажаного майбутнього стану території. Воно передбачає глибоке дослідження ситуації, виконання аналізу зовнішнього оточення території та її внутрішнього потенціалу, вивчення проблем громади, обґрунтування бачення розвитку та оцінку можливих стратегічних альтернатив [2]. Стратегічне планування побудоване на комунікації та участі громади, а тому сприяє врахуванню різноманітних інтересів і цінностей, прийняттю консолідованих рішень, на реалізації яких концентруються зусилля та ресурси основних учасників місцевого розвитку.

Популярність стратегічного планування у світі зумовлюється сучасними вимогами глобальної економіки, переходом країн-лідерів на систему стратегічного управління, що відповідає вимогам «нової економіки» і потребам моделювання розвитку майбутнього в умовах постіндустріального суспільства. Вибір стратегії розвитку, яку б можна було проголосити публічно, сьогодні є важливою у діяльності різних органів публічної влади, які займаються плануванням розвитку територій. Сучасна стратегія повинна [3]:

- містити ясні цілі, досягнення яких є вирішальним для загального результату місцевого розвитку;
- підтримувати громадську ініціативу;
- концентрувати головні зусилля в потрібний час у потрібному місці;
- передбачати таку гнучкість поведінки, щоб використовувати мінімум ресурсів для досягнення максимального результату;
- сприяти адаптації розвитку території до зовнішніх змін;
- спрямовувати дії ОМС у потрібному напрямку;
- визначати скоординоване керівництво;
- окреслювати коректну послідовність дій;
- забезпечувати гарантовані ресурси.

Стратегічне управління територіями охоплює систему довгострокових, середньострокових та короткострокових планів, програм і проєктів. Однак головний змістовий акцент робиться на довгострокові цілі та пошук шляхів їх досягнення [4]. Варто уточнити співвідношення понять «стратегічне планування» та «стратегічне управління». Стратегічне управління – це системний послідовний процес впливу (планування, організація, мотивація, контроль), що визначає порядок дій з розробки і реалізації стратегії; постійна діяльність та контроль з метою вчинення правильних дій, які необхідно зробити сьогодні, щоб досягнути бажаних цілей у майбутньому. Стратегічне планування – процес постановлення цілей, пошуку шляхів їх досягнення, розробка плану дій, планування необхідних ресурсів, системи моніторингу та підтримки зв'язку із зовнішнім середовищем

Список використаних джерел

1. Блейклі Е. Дж. Планування місцевого економічного розвитку. Пер. з англ. Вид 2-е. Львів. 2002. 416 с.
2. Васильченко Г. В., Даляк Н. А. Методологія якісного аналізу оцінки стану громади, як засіб управління соціально економічним розвитком території. Комунальне господарство міст. Науковотехнічний збірник. Харківська національна академія міського господарства, вип. 94 «Економічні науки». К.: Техніка, 2010. С.112-119.
3. Берданова О. В., Вакулєнко В. М., Валентюк І.В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 121 с.
4. Василюк І. Т. Теоретичні аспекти ефективних стратегій місцевого розвитку. Науковий вісник РДГУ. 2018. С. 138-152.

ОЛЕКСАНДР ІЩАК,

студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

OLEKSANDR ISCHYAK,

student of the Department of regional policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Владислава Юзефович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІСТОБУДІВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

CITY-BUILDING ACTIVITY AS AN INSTRUMENT FOR THE RESTORATION OF UKRAINE TERRITORIES

Urban activity is considered as a tool for restoring territories. The basics of planning the development of territories are analyzed, the purpose of the study is determined - analysis of urban activities in the conditions of reconstruction of the country and determination of the proposal to improve urban planning in the period of transformation of social relations and regeneration of territories in the country. The processes of improvement of the sphere of spatial development in the conditions of reconstruction of territories are determined by the current processes of improvement of the sphere of spatial development in the conditions of reconstruction of territories, the application of new tools and practices in the conditions of reconstruction of the country is studied. The role of public administration and administration in shaping the basis for the effective development of territories in view of the increasing influence of martial law processes is determined. Modern innovative approaches to the effective introduction of urban development in the conditions of space regeneration and the need for their management support are streamlined.

Keywords: *planning of development of territories, public management, renewal, territorial society.*

У сфері містобудівної діяльності в реаліях сьогодення проводиться пошук формування нових напрямів реалізації процесів відновлення та відбудови територій. Головним завданням державного регулювання містобудівної діяльності є забезпечення сталого розвитку населених пунктів і територій з урахуванням реалій сьогодення та забезпечення ефективного відтворення всіх містобудівних об'єктів. Містобудівна діяльність як інструмент відновлення територій вже є випробуваним інструментарієм для створення сучасних структур в багатьох європейських містах. Даний інструментарій вважається вкрай необхідним для підвищення конкурентоспроможності територій. Сьогодні цей напрям набув іншого змісту на теренах нашої країни, політика інноваційного містобудівного розвитку може координувати відновлення населених пунктів, економіки та інфраструктури на постконфліктних територіях.

Політика містобудівного розвитку може сприяти поліпшенню факторів оновлення та розвитку територій, завдяки кооперації всіх учасників, підтримці створення інноваційних моделей будівництва і оптимізації структур місцевості, а також завдяки сприянню соціальному спрямуванню сфери планування просторів. Особливо актуальною визначається концепція безпеки життя та діяльності мешканців, яка поєднує в собі житло, робочу діяльність, освіту, постачання і організацію дозвілля в налагодженні всіх складових в контексті забезпечення безпеки (укриття, безпечний публічний простір, використання підземного приміщень тощо). Шляхом застосування найсучасніших технологій інформації та комунікації в галузі містобудування, безпеки та «електронного урядування» («eGovernment»), «міста повинні внести свій внесок в забезпечення і поліпшення якості життя людей і привабливості територій для розмі-

щення підприємств. Також слід використовувати сучасні технології інформації та комунікації як інструмент для більш ефективного управління містом» [1].

Сучасний розвиток містобудівної діяльності спрямований на збереження та відтворення територій. Внаслідок змін в країні, що обумовлені реаліями воєнного стану, громади отримали багато загроз, інколи з значним пошкодженням містобудівних об'єктів та значним руйнівним фактором. Громади, які не зазнали значного впливу руйнівних змін, продовжують свою діяльність щодо сфери планування розвитку територій, але наявний стан базової трансформації суспільних відносин і там коригує будь-які питання містобудівної діяльності. Такі тенденції для управління містобудуванням визначають доцільність впровадження ефективних інновацій.

Саме тому важливим напрямом в містобудівній галузі є налагодження процесу врахування громадських і приватних інтересів під час планування. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [2] чітко регламентує проведення громадських слухань під час розробки та реалізації містобудівної документації. Серед основних проблем можна визначити практику ігнорування громадськості, відсутність дієвих механізмів впливу громадськості, неефективність діяльності консультативно-дорадчих органів через непрозорість порядку їх формування [3].

На території України, де не ведуться активні бойові дії, відновлено надання послуг з архітектурно-будівельного напрямку. Продовжено діяльність щодо проведення експертизи об'єктів, завантаження проектною документацією, видаються містобудівні умови та обмеження, отримуються права на виконання підготовчих та будівельних робіт, приймаються об'єкти в експлуатацію. Постконфліктні території будуть відбудовуватись з урахуванням та з застосуванням сучасних світових підходів [4].

Сучасний стан територій може бути визначений ситуаціями викликів та загроз для містобудування, іноді критичного рівня. Публічне управління та адміністрування в галузі містобудівного управління забезпечує населеним пунктам та іншим територіям передбачуваність і системний розвиток, застосовуючи принцип «відбудувати краще, ніж було».

Список використаних джерел

1. А.М. Монтицька. Використання досвіду розвитку інноваційної інфраструктури європейськими містами в управлінні містобудівною діяльністю. 2017. URL: http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/attach/2017/5615/tezy_dopovidey_iv_mnpk.pdf (дата звернення 26.11.2023).
2. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 26.11.2023).
3. Концепція публічного управління у сфері містобудівної діяльності: Збірник аналітичних матеріалів. URL: <https://cutt.ly/XhrwaJH>. (дата звернення: 27.11.2023)
4. Чернишов О. Українські міста відбудують із застосуванням сучасних світових підходів. // офіційний сайт Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/ukrayinski-mista-vidbuduyut-iz-zastosuvanniam-suchasnyh-svitovyh-pidhodiv-oleksij-chernyshov/>(дата звернення: 29.11.2023).

ОЛЕКСАНДРА КОВТУНЕНКО,

аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

OLEKSANDRA KOVTUNENKO,

*postgraduate student of the regional policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-9334-5937>*

Науковий керівник: Владислава Юзефович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ІНШИХ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

THE IMPACT OF MARTIAL LAW ON PEOPLE WITH DISABILITIES AND OTHER LESS MOBILE POPULATION GROUPS

The usual life of Ukrainians changed dramatically on February 24, when Russia launched a large-scale invasion of Ukraine. Since the first day of the war, Ukrainians have been looking for answers to questions they had never asked before. Everyone is now getting used to the new reality. What shall I do? How to protect yourself? How to protect children? How to get help? Where to go? How to convince elderly parents to leave their home to save themselves? How do wheelchair users get to the shelter? How to evacuate?

The beginning of the war brought chaos to the lives of all civilians of Ukraine. However, people with disabilities and other groups with reduced mobility face even greater challenges.

This article is devoted to the impact of martial law on people with disabilities and other less mobile population groups, and what barriers they face.

People with disabilities are a part of society. Among them are also volunteers or public activists. Therefore, it is very important to provide them with opportunities and tools so that they can participate in public life and move freely in a barrier-free country.

Keywords: *less mobile population groups, people with disabilities, martial law.*

Ми живемо в у ХХІ ст., періоді значних технічних досягнень. Україна розташована майже в центрі Європи і є одним із найпрогресивніших і найдемократичніших регіонів світу. Остання війна в Європі тривала 80 років тому. Відтоді відбулося багато змін, з'явилися нові цінності, нові можливості, суспільство стрімко прогресувало. Поняття «війна» відійшло в минуле, але не зникло зовсім. І ось історія повторюється.

Характерною особливістю сучасних збройних конфліктів є те, що під час бойових дій страждає все населення країни, яка бере участь у конфлікті. За таких обставин люди переоцінюють усі цінності, досягнення та здобутків, змінюється їхня свідомість та світогляд. Вони змушені залишити свої домівки та шукати притулку деінде без родини, друзів чи знайомих. Змінюється ставлення людей до оточуючих, до життя, до себе [1].

Маломобільні групи населення, та люди з інвалідністю - це групи, про які часто забувають під час війни. У цей час їм може бути важко знайти інформацію та підтримку.

Згідно з офіційним визначенням, що міститься у Державних будівельних нормах України «Будинки і споруди: доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення» (2018), «маломобільні групи населення - це люди, що відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі» [2].

Тому до цієї категорії потрапляє значна частина населення. За даними з різних джерел, від 30% до 50% всього населення. До маломобільних груп населення належать: вагітні жінки, діти віком до 7 років, особи які супроводжують неповнолітніх дітей, люди похилого віку,

люди з інвалідністю, особи зі стійкими та/або тимчасовими порушеннями функцій (фізичними, сенсорними, розумовими, психологічними), а також люди які отримали тимчасову травму або хворіють, люди з нестандартними розмірами тіла: значно більшою або меншою за середню масою тіла, низького чи зависокого зросту [3].

Більшість українців мають вибір: залишитися і воювати, сховатися в підземних сховищах або виїхати в чужу країну. Однак для багатьох маломобільних людей ці варіанти є неможливими.

Тисячі українців опинились на межі виживання. Люди старшого віку, батьки з дітьми, люди, які мають стійкі порушення здоров'я, люди з інвалідністю.

З найпершим бар'єром люди з інвалідністю, люди похилого віку, вагітні жінки, особи з дитячими візками, стикаються з проблемою неможливості вийти з дому без ліфта.

Підземні укриття, як правило, не пристосовані для користувачів інвалідних візків, а спеціальне медичне обладнання, що може знадобитися людям з інвалідністю, та похилим особам, у таких ситуаціях, недоступне або непридатне.

Загальні плани евакуації не розроблені для перевезення людей з інвалідністю. Міграція через кордон складна. Важкі поїздки в переповнених потягах і автобусах просто не підходять людям із серйозними вадами або сенсорними проблемами.

Люди з порушеннями слуху можуть не почути сирену повітряної тривоги. Люди на інвалідному візку не можуть швидко дістатися укриття. Але зараз, коли проблеми й можливості людей з інвалідністю стали настільки помітними, суспільство має змінити своє ставлення до них.

Україні потрібна доступна інфраструктура, зокрема укриттів для маломобільних груп. Україна потребує доступного реєстру тих самих укриттів чи пунктів незламності, оскільки наразі відповідні мапи недоступні для людей з порушеннями зору. Україні необхідно включити слухові апарати до переліку допоміжних засобів, які держава видає людям з порушенням слуху (наразі це – справа місцевої влади, а коштів у місцевих бюджетах на це часто не вистачає), оскільки людина без слухового апарату просто не чує сигнал протиповітряної тривоги. В умовах війни все це може коштувати цісь життя [4].

Крім того, на жаль, кількість людей, які потребують і потребуватимуть таких послуг, унаслідок війни лише зростає.

Насправді, щоб зрозуміти потреби людей з інвалідністю, та інших маломобільних груп населення, варто просто розмовляти з ними. Люди з інвалідністю - не якісь інші, вони – частина суспільства. І хочеться вірити, що ми можемо створити доступну країну, де всі громадяни почуватимуться комфортно та безпечно.

За даною темою нами було проведено моніторинг та оцінку ступеня безбар'єрності для маломобільних груп населення, щодо облаштування укриттів в м. Черкаси.

За результатами моніторингу, видано довідку про впровадження Виконавчим комітетом Черкаської міської ради”, 07.11.2023р. № 3457-01-28.

Список використаних джерел

1. Вплив війни на людину. Зміни психіки та характеру в умовах воєнного стану | Український Медичний Часопис. *Український Медичний Часопис - новини медицини і здоров'я. Медична практика в Україні.* URL: <https://umj.com.ua/uk/publikatsia-241952-vpliv-vijni-na-lyudinu-zmini-psihiki-ta-harakteru-v-umovah-voennogo-stanu>.
2. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. *Останні новини, нормативи та публікації - ДБНУ - Державні будівельні норми України - норми: ДБН, ДСТУ, СНиП, ГОСТ, СН, ВБН.* URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832.
3. Маломобільні групи населення: хто це? - Універсальний дизайн. *Універсальний дизайн.* URL: <https://ud.org.ua/statti/299-malomobilni-grupi-naselennya-khto-tse>.
4. Сильні духом: як рятуються від війни люди з інвалідністю. *Новини України - останні новини України сьогодні - УНІАН.* URL: <https://www.unian.ua/society/silni-duhom-yak-ryatuyutsya-vid-viyini-lyudi-z-invalidnistyu-12298830.html>.

ВАДИМ КРАВЧУК,

аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

VADYM KRAVCHUK,

postgraduate student of the Department of the Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0000-7760-3166>

Науковий керівник: **Юрій Дехтяренко**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВАЖЛИВІСТЬ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

THE IMPORTANCE OF SUSTAINABLE LAND USE FOR THE RESTORATION OF THE POTENTIAL OF UKRAINE

The essence of the concept of sustainable development and sustainable land use is considered, the problems for Ukraine's ecology caused by the war are outlined, the main principles of sustainable land use are analyzed: conservation of natural resources, social justice, economic efficiency, public participation, monitoring and risk management. It is shown that Ukraine faced the need to form a new philosophy and methodology of sustainable land use, taking into account active hostilities and their negative consequences on the entire ecosystem. This will provide opportunities for effective regulation of land relations, organization of protection and rational use of land, definition and justification of the system of economic and organizational-economic measures to restore their productivity. It is indicated which world institutions deal with land use issues: World Agroforestry Centre, International Federation of Surveyors, FIG, World Resources Institute, International Institute for Sustainable Development.

Keywords: sustainable development, sustainable land use, war, ecology, potential.

Україно-російська війна, яка почалася з 2014 року на сході України, а з 24 лютого 2022 року на всій території, завдає величезної шкоди та горя як населенню, так і українській землі, зокрема. Тому сьогодні важливим і пріоритетним завданням для держави є відновлення сталого землекористування для майбутнього розвитку. Це є багатофакторним та багаторівневим викликом для усього суспільства, який впливає на стійкість держави для забезпечення продовольчої безпеки як в самій Україні, так і в багатьох країнах, які залежать від вітчизняного експорту сільськогосподарської продукції.

Відповідно до положень ООН [1] стале землекористування є ключовим елементом загальної концепції сталого розвитку, що визначається як розвиток, що задовольняє потреби сучасного покоління, не посягаючи на можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. А концепція сталого землекористування визначається як підходи та стратегії до використання земельних ресурсів, які сприяють задоволенню потреб сучасного суспільства, не порушуючи можливості майбутніх поколінь використовувати землю також для своїх потреб. Основна ідея полягає в тому, щоб забезпечити економічний розвиток, соціальну справедливість та збереження екосистем, уникнувши виснаження або погіршення земельних ресурсів.

Основні принципи сталого землекористування полягають у наступному:

1. Збереження природних ресурсів. Війна руйнує екологію України. Тому надзвичайно важливо забезпечити довгострокове використання та збереження різноманітності екосистем, включаючи ґрунти, водні ресурси, ліси та інші компоненти земельної сфери, де вони не за-

знали наслідків ведення активних бойових дій, вибухів, замінувань, щоб використовувати їх потенціал.

2. Соціальна справедливість. Забезпечення рівних можливостей і доступу до землі для всіх груп населення, уникнення негативних соціальних впливів та конфліктів, пов'язаних із землекористуванням. Багато аграріїв втратили можливість ведення господарської діяльності через війну, а сільське населення – роботу. Крім цього, не можна під час воєнного стану відкривати ринок землі для юридичних осіб, адже це призведе до монополізації великими агрокомпаніями.

3. Економічна ефективність. Використання земельних ресурсів з ефективністю та збалансованістю для задоволення потреб економіки, не погіршуючи екологічних та соціальних аспектів. Потенціал землі та інших природних ресурсів українське суспільство зобов'язане використовувати ощадливо, адже будь-який потенціал має свій граничний резерв. Сучасний стан розвитку науки і техніки сприяє веденню сталого землекористування, адже варто розуміти, що понад 20% орних земель знаходяться під окупацією. І за попередніми оцінками Мінагрополітики в Україні пошкоджено понад 1 млн га ґрунтів внаслідок повномасштабного вторгнення росії [2].

4. Участь громадськості. Залучення громадськості до процесів прийняття рішень з питань землекористування, врахування їхніх інтересів та думок. Реформа децентралізації дала можливість громадам використовувати всі інструменти місцевого самоврядування для свого розвитку. Дійсно, люди, які проживають та працюють на певній території найкраще володіють поточною ситуацією та можуть спрогнозувати, що потрібно для майбутнього розвитку.

5. Моніторинг та управління ризиками. Систематичне спостереження за земельними ресурсами, виявлення та вирішення проблем для запобігання екологічним кризам та економічним втратам. Всі стейкхолдери агропромислового середовища мають співпрацювати та чути один одного, адже це спільна робота та необхідний чинник як виживання, так і майбутнього повоєнного відновлення.

Отже, концепція сталого землекористування є життєво необхідною, оскільки є основою для забезпечення добробуту людей, вирішення проблем, пов'язаних з деградацією навколишнього середовища, поліпшення екологічного стану земель.

Водночас, слід вказати на недостатність наукового опрацювання теоретичних основ та визначення практичних заходів щодо сталого землекористування в Україні як на державному рівні, так і в наукових установах. Крім того, низька професійна підготовка спеціалістів у галузі землеустрою, земельного кадастру та оцінки землі, відсутність чіткої політики в галузі земельних відносин послаблюють позитивні досягнення земельної реформи. Розвиток наукових засад землекористування потребує якісно нових підходів у розвитку та реалізації концепції сталого розвитку.

Так, на світовому рівні проблематикою сталого землекористування активно займаються наступні інституції:

Світова організація земельних ресурсів (World Agroforestry Centre, ICRAF) [3].

Міжнародна федерація землевпорядку (International Federation of Surveyors, FIG) [4].

Інститут світових ресурсів (World Resources Institute, WRI) [5].

Міжнародний інститут сталого розвитку (International Institute for Sustainable Development, IISS) [6].

Вивчення і аналіз науково-практичних результатів досліджень вище зазначених установ демонструє, що перед Україною постала необхідність формування нової філософії та методології сталого землекористування із врахуванням активних бойових дій та їх негативних наслідків на всю екосистему. Це дасть можливості для ефективного регулювання земельних відносин, організації охорони та раціонального використання земельних угідь, визначення і обґрунтування системи економічних та організаційно-господарських заходів щодо відновлення їх продуктивності.

Таким чином, наразі окреслена тема є актуальною, адже стале землекористування є базою для відновлення потенціалу України, що сприятиме ефективному функціонуванню регіонів України.

Список використаних джерел

1. United Nations Organization. URL: <https://sdgs.un.org/goals>
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>
3. World Agroforestry Centre. URL: <https://www.worldagroforestry.org/>
4. International Federation of Surveyors. URL: <https://www.fig.net/>
5. World Resources Institute. URL: <https://www.wri.org/>
6. International Institute for Sustainable Development. URL: <https://www.iisd.org/>

ІРИНА КРИВОРУЧКО,

кандидат наук з державного управління, провідний фахівець сектору організації навчання слухачів вищих керівних кадрів відділу організаційного забезпечення навчального процесу Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

IRYNA KRYVORUCHKO,

Candidate of Sciences in Public Administration, leading specialist of the sector of the organization of training of trainees of senior management personnel of the department of organizational support of the educational process of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-0149-8512>

ВИКЛИКИ ДЛЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

CHALLENGES FOR LOCAL GOVERNMENT IN THE CONDITIONS OF WAR

The thesis analyzes the legislative norms that were adopted at the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine and had an impact on the powers and activities of local self-government bodies. Attention is focused on administrative (social) services to the population that the communities were able to provide in the conditions of military aggression. The participation of territorial communities in supporting the Armed Forces of Ukraine and the consolidation of Ukrainian society in the conditions of war is outlined. Attention is focused on internally displaced persons in host communities, and statistical data on research into the integration practices of internally displaced persons are provided. Corresponding shortcomings and a number of problems have been identified in the field of local self-government and public administration.

Keywords: *local self-government, local self-government bodies, territorial community, decentralization, administrative services.*

Перед Україною важливі виклики постали в лютому 2022 року після повномасштабного вторгнення російської федерації. Особлива роль відводиться місцевому самоврядуванню, адже на органи управління на місцях лягло прийняття важливих рішень та вирішення надзвичайно актуальних питань, що спричинили умови військової агресії рф.

Указом Президента України від 24 лютого 2024 року № 68/2022 [8] було утворено районні й обласні військові адміністрації на всій території Української держави, через повномасштабне військове вторгнення рф на основі існуючих районних й обласних державних адміністрацій (відповідних військово-цивільних адміністрацій). На даний час військові адміністрації населених пунктів утворюються в межах відповідної необхідності.

Нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану» ст. 17 [7] встановлено, що органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти діяльності військових адміністрацій у запровадженні, здійсненні заходів правового режиму воєнного стану. Управління на місцевому рівні у взаємодії з державною владою у особі військових адміністрації передбачає три режими їх співпраці: по-перше, заміщення органів місцевої влади військовою адміністрацією; по-друге, спільне управління громадою; по-третє, розширені повноваження органів місцевого самоврядування із частковим підпорядкуванням військовій адміністрації вищого рівня.

Як слушно відзначається [12], військові адміністрації консолідують зусилля місцевих органів влади, разом із державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями, громадянами, здійснюють заходи правового режиму воєнного стану, оборони, громадської безпеки (порядку), цивільного захисту, а також охорони прав, свобод й законних інтересів громадян.

Сприятливим моментом слід відзначити розпочату реформу децентралізації у 2014 році, що як показують події від початку повномасштабного вторгнення РФ мало позитивне значення, адже частина переданих повноважень органам місцевого самоврядування сприяла тому, що це дало поштовх до ресурсної спроможності допомагати Збройним Силам України, оперативно зреагувати на потреби громадян, забезпечити прихисток внутрішньо переміщеним особам, що найбільш постраждали внаслідок військових дій.

Таким чином, доцільно навести позицію, що саме «стійкість тилу в перші місяці війни значною мірою забезпечено успіхом децентралізації, яка відбувалася в попередні роки, та створенням спроможних самоврядних територіальних громад» [3, с.7].

У цьому аспекті слід навести статистичні дані щодо внутрішньо переміщених осіб. Так, громадська організація «Горизонт змін» протягом вересня-грудня 2022 року здійснила дослідження інтеграційних практик внутрішньо переміщених осіб. Відповідно, ціль якої полягала у вивчити практики інтеграції ВПО у приймаючі громади в Україні.

Зокрема, станом на січень 2023 року в Україні зафіксовано близько 4,9 млн внутрішньо переміщених осіб (з них близько 1,9 млн осіб – чоловіки 2,9 млн – жінки, майже 1,1 млн – діти до 18 років). Статистика засвідчує про 2,1 млн осіб працездатного віку, із яких понад 1,3 млн осіб мають потребу в працевлаштуванні [11].

Слід згадати й про адміністративні послуги, які громади змогли надавати в умовах військової агресії. В першу чергу слід зазначити про те, що в перші дні й тижні початкової активної фази війни гострими проблемами стали: а) встановлення особи, при втраті всіх документів, й одночасному закритті демографічного реєстру, припиненні роботи підрозділів ДМС; б) загалом зупинення усіх послуг, які здійснюються за допомогою державних реєстрів (реєстрація бізнесу, нерухомості, транспортних засобів тощо); в) припинення надання однієї з наймасовіших груп послуг – реєстрації (декларування) місця проживання, яке мало вплив й на (не)можливість надання інших послуг чи ускладнило їх надання; г) також як наслідок, тимчасова втрата більшості послуг, які надавалися центрами надання адміністративних послуг; д) перебої у роботі застосунку «Дія» тощо [10].

Однак важливим моментом стало те, що завдяки застосунку «Дія» вдалося значно поліпшити ситуацію шляхом виплати державної допомоги («Підтримка») мільйонам українців, здійснити відновлення інших сервісних послуг.

14 квітня 2022 року парламентом було прийнято зміни до Закону України «Про соціальні послуги» [5], що спрощувало деякі положення для оптимізації надання соціальних послуг, зокрема: збільшили повноваження місцевих органів влади – надали можливості визначати особливості порядку організації/надання соціальних послуг на території певної громади у випадку введення надзвичайного чи воєнного стану; соціальні послуги надаються екстрено на період воєнного стану; особам (незалежно від їхнього рівня доходу), яким завдано шкоди бойовими діями, стихійним лихом, катастрофою, пожежею, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією всі соціальні послуги надаються на безоплатній основі; змінилося визначення сукупного доходу громадян щодо визначення малозабезпечених осіб.

Зміни законодавства у сфері соціальних послуг були необхідними з початком повномасштабного вторгнення, проте в цілому держава виявилася неготовою до викликів війни, що стосується й системи соціальних послуг. Окрім цього, у сфері реалізації законодавства залишаються наступні проблемні аспекти: нерівномірність доступу громадян до соціальних послуг; нестача ресурсів; низький рівень замученості недержавного сектору до надання соціальних послуг; порядок окреслення потреб у соціальних послугах в період воєнного стану вимагає доопрацювання [9].

Станом на початок 2023 року, як засвідчує дослідження [2, с.16], усі деокуповані громади та громади поза зоною бойових дій надають адміністративні послуги, а більшість надає усі послуги (72%). Послуги надаються фізично через центри надання адміністративних послуг (94%) і їхні відділення (51%), а також через додаток «Дія» (77%). Близько третини

громад (28%) теж мають спеціальні центри реєстрації внутрішньо переміщених осіб, а 20% – пропонують через вебсайт громади доступ до своїх адміністративних послуг.

Важливим є те, що надання адміністративних послуг із перших днів війни показало як сильні, так й слабкі сторони. Саме висновки, які мають місце бути зроблені на тих негативних тенденціях, що мали свій прояв з перших днів (місяців) війни мають бути в подальшому враховані та використані для покращення надання послуг, що мали свій прояв в умовах повномасштабного вторгнення.

Фундаментальною ланкою, що забезпечує в умовах війни стійкість тилу, стали територіальні громади, які своєю колективною роботою не лише зміцнюють власний потенціал, але й посідають важливу роль щодо зміцнення економічного потенціалу держави. На початковому етапі повномасштабної російської агресії територіальні громади на себе взяли підтримку Збройних Сил України й частину їхніх функцій, забезпечення життєдіяльності громади (часто в умовах бойових дій); сприяли евакуації, розміщенню населення у відносно безпечних громадах; сприяли релокації підприємств, а основне – підтриманню стабільності в суспільстві [4, с.119].

Прийнятим Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12 травня 2022 року № 2259-ІХ [6] було значно розширено повноваження голів громад, передусім, вони можуть приймати рішення із наступних питань: створення установ стосовно надання безоплатної правової первинної допомоги; передача коштів на потреби Збройних Сил із місцевих бюджетів; боротьба зі стихійними лихами (епідеміями); обстеження будівель та споруд, що пошкоджені через бойові дії; поводження із небезпечними відходами; звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд; демонтаж будівель та споруд, що встановлено за результатами обстеження аварійно небезпечними та такими, що становлять загрозу життю людей.

Проте, станом на початок 2022 року, у сфері місцевого самоврядування й публічної адміністрації загалом можна окреслити певні недоліки, передусім: розподілу повноважень; відповідальності й ресурсів між виборними органами місцевого самоврядування й місцевими органами виконавчої влади; адміністративного нагляду для забезпечення законності місцевих актів; служби в органах місцевого самоврядування; статусу, відповідальності місцевих виборних представників та інше [1].

Через війну виникла низка проблемних питань: скорочуються державні ресурси, падають доходи жителів територіальних громад, в відповідному стані падіння місцева економіка, частина чоловічого населення на війні, а частина виїхала за кордон чи переїхала до інших регіонів, повертаються люди з інвалідністю, у деяких територіальних громадах з'явилися переселенці, між різними групами людей виникають конфліктні ситуації, відбувається загострення психологічних проблем. За таких обставин зростають ризики з приводу здійснення програм донорської підтримки територіальних громад, адже необхідним вбачається швидке реагування на потреби, які змінюються. Тому нагальною потребою вбачається залучення жителів громад до спільного вирішення конкретних локальних проблем [4, с.121].

Таким чином, зважаючи на військовий стан який діє й донині нашої державі, органи місцевого самоврядування невпинно продовжують виконувати свою роботу та спрямовують свою діяльність на засадах співпраці із військовим командуванням і військовими адміністраціями. Слід відзначити й про додаткове навантаження, яке лягло на місцеву владу в зв'язку з значним масивом внутрішньо переміщених осіб із окупованих територій та зон проведення бойових дій. Органам місцевого самоврядування довелося здійснювати відповідні заходи щодо розміщення людей, які прибули з окупованих регіонів, внутрішню реєстрацію цих осіб та інше. Проте все це є свідченням того, що не лише місцеве самоврядування, а й все суспільство згуртувалося та консолідувалося задля перемоги над ворогом.

Список використаних джерел

1. Дацишин М. Як відновити місцеве самоврядування від наслідків війни – колонка експертів. 10 серпня 2022 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15323>
2. Дослідження потреб і пріоритетів органів місцевого самоврядування України. Надання послуг у воєнний та післявоєнний період. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи. Січень, 2023. 52 с.
3. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с.
4. Пирога І. С., Пирога М. І. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. Вип.77. Ч.1. 2023. С.117-123.
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях : Закон України від 14 квітня 2022 року № 2193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану : Закон України від 12 травня 2022 року № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>
7. Про правовий режим воєнного стану : Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
8. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 68/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405>
9. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. Лабораторія законодавчих ініціатив. 6 листопада 2023 року. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17395>
10. Тимошук В. Вплив війни на сферу адміністративних послуг та рекомендації на майбутнє. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/vplyv-viiny-na-sferu-administratyvnykh-posluh-ta-rekomendatsii-na-maibutnie/>
11. Шевчук С. Практики інтеграції внутрішньо-переміщених осіб у приймаючі громади. Загальнодержавне аналітичне видання «Соціальна справа». URL: <https://socsprava.com.ua/praktyka/praktyku-integracziyi-vnutrishno-peremishhenyh-osib-u-pryjmayuchi-gromady/>
12. Ярмистий М. Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування. Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування. 4 квітня 2022 року. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/2059/>

ГЕННАДІЙ КРИВОШЕЯ,

студент 2 курсу, спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування, освітній рівень – другий (магістерський) кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

GENNADII KRYVOSHEIA,

a 2st year student, specialty 281 «Public management and administration» educational level-second (Master's) of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and State Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Юрій Дехтяренко**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СТОЛИЦЮ

ON THE QUESTION OF THE NEED FOR THE ADOPTION OF NEW LEGISLATION ON THE CAPITAL

Local autonomy in Ukraine, especially in the capital Kyiv, has special procedures for the activities of local government bodies.

When martial law was introduced in the capital, the city already had a city council, a city state administration, and a district state administration. This local government system differs from other Ukrainian cities in that instead of an executive, there is only an executive committee of each parliament.

Since the introduction of martial law in Ukraine, the functional organization of local government in the city of Kyiv has changed, especially through the creation of a military state regime that operates in a poorly regulated state.

The administration of the city of Kyiv causes many problems and there is a de facto triumvirate in the capital, which, in my opinion, does not contribute in any way to the effectiveness of the administration.

Keywords: capital of Ukraine, Kyiv, draft law, model, local self-government, military administration.

Модель місцевого самоврядування в Україні для столиці міста Києва передбачає особливий порядок функціонування органів місцевого самоврядування, адже місто має як місцеву раду, так і місцеву адміністрацію, на відміну від інших міст, де замість адміністрації існують лише виконавчі комітети рад.

З моменту запровадження воєнного стану в Україні місто Київ, як місто з особливим статусом столиці та спеціальними нормативно-правовими актами, зокрема Законом України «Про столицю України – місто-герой Київ», змушений був змінити організацію функціонування органів місцевого самоврядування на своїй території, зокрема шляхом створення військової адміністрації, що в умовах недосконалого врегульованого державного управління в м. Києві призвело до низки проблем та існування фактичного троевладдя у столиці, що жодним чином не сприяє ефективності управління.

Зважаючи на недосконалість нормативно-правового регулювання статусу міста Києва, його певну невідповідність вимогам сучасності та потребам забезпечення інтенсивного розвитку столиці, виникає нагальна потреба у розробці та прийнятті новий Закон про столицю України. Зауважимо, що українські парламентарі вже подали деякі напрацювання в цій сфері, зокрема проєкт закону «Про місто Київ - столицю України» (№ 2143-3) (№ 2143-3) [1] пройшов перше читання. А також був включений до порядку денного десятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання Верховної Ради України від 05.09.2023 року з метою проходження другого читання.

Цим законопроектом пропонується встановити особливий статус столиці міста Києва, особливості виконання столичних функцій міста Києва, адміністративно-територіальний устрій міста Києва, статус Київського міського голови та його заступника з фінансових питань, заступника Київського міського голови - керуючого справами Київського міського магістрату та заступника Київського міського голови - головного архітектора міста. Києва, порядок забезпечення додержання головою Київської міської державної адміністрації Конституції та законів України в місті Києві, стратегічного планування в місті Києві та стратегічних документів щодо розвитку міста Києва Київ, системи інформація про місто Київ, механізми контролю, аудиту та моніторингу в місті, функціонування мерії як єдиного вікна надання послуг.

Водночас проект Закону «Про місто Київ – столицю України» (№ 2143-3) передбачає запровадження специфічного правового регулювання низки містоправових відносин, яке принципово відрізняється від регулювання цих відносин, встановлених чинними законодавством України. На нашу думку, це суперечить конституційним засадам унітарної держави і іноді не має суттєвої практичної потреби. Наприклад, ст. 16 Закону України «Про вибори до місцевого самоврядування» від 14 липня 2015 року № 595-VIII встановлено, що загальний склад (кількість депутатів) сільської, селищної, міської, районної у місті, районної у місті ради є визначається залежно від кількості виборців, які належать до територіальних громад сіл, селищ, міст, які проживають на території району, міста, району, області [2].

У свою чергу ст. 15 проекту закону «Про місто Київ - столицю України» (№ 2143-3) встановлює загальний склад Київської міської ради у вісімдесят депутатів, а ст. 32 цього законопроекту встановлює загальний склад Київської міськрайонної ради у двадцяти депутатів [1], що суперечить принципу рівності виборів.

Також проект закону «Про місто Київ - столицю України» (№ 2143-3) передбачає розмежування посад Київського міського голови та голови Київської міської адміністрації з наданням повноважень голові Київської міської адміністрації здійснювати контроль за додержанням Конституції та законів України органами місцевого самоврядування шляхом запровадження регламенту. зупиняти рішення органів місцевого самоврядування шляхом подання протесту щодо їх невідповідності Конституції та/або законам України з наступним зверненням до суду (ст. 36 законопроекту).

Слід підкреслити, що подібні ідеї щодо контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування мали бути реалізовані в рамках конституційної реформи щодо децентралізації державної влади шляхом ліквідації місцевої державної адміністрації та запровадження інституту префекта.

Експертний центр належного врядування Ради Європи оприлюднив висновок щодо проекту українського закону «Про місто Київ – столицю України» (№ 2143-3), у якому експерти вказали на три основні зміни в чинній системі, кожна з яких вітається.

А. Розмежування органів виконавчої влади міста Києва та КМДА. Рада Європи рішуче підтримує дії, які приводять закон у відповідність зі ст. 3 розділу 2 Європейської хартії місцевого самоврядування.

Б. Створення в місті районних рад, які обираються прямим голосуванням. Дуже важливою європейською практикою є створення в містах районних рад, які обираються прямим голосуванням у столицях (але часто також і в інших великих містах). Це може наблизити врядування до громадян, зміцнити демократію та потенційно позитивно вплинути на врядування – тобто зробити місцеву владу більш гнучкою, доступною, чуйною та підзвітною.

С. Запровадження механізму адміністративного нагляду за діями органів місцевого самоврядування. На відміну від інших держав-членів Ради Європи, в Україні на сьогодні відсутній механізм забезпечення законності нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. Ця правова та інституційна прогалина є результатом скасування належної ролі прокуратури в результаті конституційних змін у системі правосуддя від 2 червня 2016 року та

конституційних змін щодо децентралізації, які передбачили передачу цієї компетенції до новоствореного інституту префектів, не були прийняті [3].

Загалом експерти констатують, що в плані управління та розподілу повноважень законопроект продовжує характерну для попередніх законопроектів тенденцію та більш чітко розмежовує функції та повноваження місцевого самоврядування від виконавчої влади. Зокрема, розмежовано функції та посади Київського міського голови, з одного боку, та голови Київської державної адміністрації, з іншого боку, що призводить до чіткої заборони Київському міському голові від управління державною адміністрацією міста Києва [3]. Вони вважають це дуже позитивним кроком.

У свою чергу, експерт ГО «Інститут громадянського суспільства» О. Сергієнко вбачає, що досліджуваний законопроект «Про місто Київ – столицю України» містить низку принципів недоліків, а саме:

- підготовлений з грубим порушенням порядку, визначеного Регламентом Верховної Ради. Вона не вирішує завдань, поставлених авторами на початку. Проект містить багато технічних та юридичних помилок, а також ряд концептуальних недоліків, які свідчать про глибоке нерозуміння його авторами таких базових понять, як територіальна громада та представницький орган місцевого самоврядування, принципу поділу влади;

- запровадження обов'язкового створення районних рад у столиці може бути не тільки неможливим на практиці, але й неминуче призведе до втрати контролю над економікою міста та руйнування системи управління в Києві;

- запропоноване в проекті розмежування посад Київського міського голови та голови КМДА суперечить духу і букві Конституції України та Рішенню Конституційного Суду України від 25 грудня 2003 р. 21-рп. /2003 [4].

Тому вважаємо, що реформування статусу столиці України – Києва, удосконалення організації та діяльності столичних органів місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб, запровадження ефективної та дієвої взаємодії з органами державної влади, у тому числі місцевого значення, сприятиме розвитку політичних і культурних інтересів столиці і має здійснюватися системно та комплексно.

Наразі проект Закону «Про місто Київ – столицю України» (№ 2143-3), який розроблено українськими парламентаріями з метою вдосконалення правового регулювання розвитку територіальної громади міста Києва пройшло перше читання. Проект цього акту отримав як схвальні відгуки експертів, так і думки, що він далеко не вирішує всіх існуючих проблем.

На нашу думку, необхідно терміново прийняти новий закон про столицю, враховуючи рекомендації провідних міжнародних організацій, які представили свою експертизу з цього питання.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ» № 2143-3 від 24.09.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66939 (дата звернення 08.11.2023).
2. Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 року № 595-VIII. Офіційний вісник України. 2015. № 2101. Ст. 2101
3. Висновок до проекту Закону України «Про місто Київ – столицю України» (№2143-3). Центр експертизи доброго врядування Ради Європи. URL: https://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/CEGGLEX20204_UKR.pdf (дата звернення 10.11.2023).
4. Сергієнко О. Аналіз проекту Закону України «Про місто Київ – столицю України». URL: <https://www.prostir.ua/?news=analiz-proektu-zakonu-ukrajiny-pro-misto-kyjiv-stolytsyu-ukrajiny> (дата звернення 10.11.2023).

МАРІЯ КУЗЕНКО,

студентка 2 курсу, спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування, освітній рівень – другий (магістерський) кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

MARIA KUZENKO,

a 2st year student, specialty 281 «Public management and administration» educational level-second (Master's) of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and State Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Юрій Дехтяренко**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТРАТЕГУВАННЯ СТВОРЕННЯ БРЕНДІВ МІСТ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

STRATEGIC CREATION OF CITY BRANDS AS AN IMPORTANT DIRECTION OF INCREASING THEIR COMPETITIVENESS

The article is devoted to strategizing the creation of city brands as an important direction of increasing their competitiveness. The city brand strategy is a comprehensive program for the development of the city identity and the formation of the overall image of the city. It involves defining the key target audience of the city brand, forming the basic idea of the brand and attributes of its presentation, emotional and physical indicators, visualization of the image, communication channels, etc. It is argued that strategizing the creation of a city brand significantly increases the efficiency of regional management and improves the quality of the city's socio-economic development.

Keywords: strategy, brand, city, target audience, tourist attraction, competitiveness.

Стратегія бренду міста – це комплексна програма з розвитку міської ідентичності та формування загального іміджу міста. Вона передбачає визначення ключової цільової аудиторії бренду міста, формування основоположної ідеї бренду та атрибутів його подачі, емоційних та фізичних показників, візуалізацію образу, каналів комунікації і т.д. Водночас, під міською ідентичністю прийнято розуміти як виглядає місто зсередини – його символічний і смисловий капітал, який відображений на рівні місцевої самосвідомості, у той час як поняття «імідж міста» – це існуюча в суспільній свідомості сукупність стійких уявлень про місто [3].

У наукових джерелах існують різні тлумачення сутності терміну «стратегія». Один із відомих фахівців у галузі менеджменту Ш.М. Остер визначав цей термін як дотримання зобов'язань діяти певним чином, саме таким, а не іншим. У свою чергу, А. Мак Х'юг під стратегією розуміє модель (зразок поведінки) у ході майбутніх дій або рішень. Американські дослідники Г. Стейнер та Дж. Майер, визначаючи стратегію, зауважили, що вона формулює місії організації, її намірів і цілей, політики, програми та методів їх досягнення [2].

Як зазначають українські вчені Зверяков М. І., Кухарська Н. О., Клевцевич Н. А., Шараг О., стратегування є своєрідним синтезом стратегічного планування, реального стратегічного управління і прогнозування [3]. Під територіальним стратегічним плануванням сучасні українські дослідники О. Біловодська, Н. Гайдабрус розуміють процес самостійного визначення місцевим урядом мети та основних напрямів сталого соціально-економічного розвитку в

динамічному конкурентному середовищі. Стратегічне планування є засобом обґрунтування управлінських рішень у сфері територіального брендингу. До його найважливіших завдань належить забезпечення нововведень та організаційних змін, необхідних для ефективного функціонування міста. [1, с.36].

Формування та реалізація стратегії бренду міста - це комплексний процес, який потребує залучення різнопрофільних фахівців. До цієї команди мають ввійти маркетингологи, менеджери з регіональної економіки, соціологи та представники регіональних органів влади. Як правило, саме представники органів влади ініціюють саму ідею розробки бренду міста.

Процес розробки і реалізації стратегії бренду міста складається із п'яти основних етапів, які включають: 1) постановку завдань брендингу міста шляхом виявлення проблем; 2) формування концепції бренду міста; 3) створення візуальної і смислової ідентичності бренду; 4) розробку комунікаційної політики задля просування бренду міста; 5) контролю і моніторингу результатів

На першому етапі, постановці завдань брендингу міста, через виявлення проблем, фахівці відповідають на питання: «навіщо?», «з якою метою», «які проблеми ми зможемо вирішити за допомогою брендингу?» [4].

Постановці завдань брендингу передують проведення соціологічних, маркетингових та ін. досліджень. Вони будуть основою розробки концепції бренду. На цьому етапі дається об'єктивна оцінка рівню соціально-економічного та культурного стану міста. Визначаються наявні переваги і проблемні аспекти у його розвитку, дається оцінка наявності чи дефіциту ресурсних можливостей тощо. Заключним кроком на першому етапі може бути проведення SWOT- і PEST-аналізів, що забезпечить систематизацію та унаочнення отриманої в результаті досліджень інформації.

На другому етапі, формується концепція бренду міста. Попри те, що міста мають різні рівні розвитку і ресурсний потенціал, працюючи над розробкою концепції бренду міста, необхідно акцентувати на таких трьох важливих напрямках розвитку міста: 1) привабливість для інвесторів і розвитку бізнесу;

2) цікавість для туристів; 3) комфортність для життя і праці.

При розробці ідейної концепції бренду міста, враховуються і можливі специфічні особливості окремого міста. Концепція бренду міста спрямовується на посилення сильних сторін міста та відволікання уваги від недоліків. Приміром, у якогось міста може бути значний рівень економічного розвитку, але практично нерозвинена туристична інфраструктура. У такому випадку при розробці концепції бренду акцентується не туристичній привабливості, а на комфортності для бізнесу та інвестиційній привабливості.

Концепція бренду міста спочатку може бути вузько направленою, а з часом розширюватися і видозмінюватися. Такий підхід рекомендується використовувати при обмеженості бюджеті. Доцільно під час розробки концепції бренду міста зосереджуватися на одному перспективному напрямку розвитку міста. Не має сенсу намагатися охопити все і відразу, не отримуючи якісних результатів. Водночас, під час розробки та реалізації стратегії брендингу, важлива правдивість основи побудови бренду. Задекларовані гасла мають відповідати дійсності, а обіцяні перспективи - реально реалізованими [4].

Працюючи над створенням концепції бренду, необхідно звертати увагу на позиціонування бренду міста. Це передбачає виділення принципово важливих ознак міста, для якого розробляється бренд та його суттєвих відмінностей від інших міст України. При цьому, позиція бренду міста передусім має задовольняти бажання і вимоги цільових груп бренду - інвесторам, туристам і жителям міста. Доцільно враховувати, що кожна із них має свої вимоги до міста. Приміром, для підприємців та інвесторів важливо, щоб їм було гарантовано стабільність та дотримання законних прав у веденні бізнесу, відсутність корупції; наявність трудових ресурсів – кваліфікованих робітників, а також і специфічних ресурсів, які необхідно

для здійснення окремих видів бізнесу; наявність регіональних програм підтримки певних видів бізнесу та сучасної бізнес-інфраструктури тощо.

Відзначимо, що в місті цікавому для туристів має бути комплекс туристичних об'єктів. Сьогодні існує чимало видів туризму відповідно до його цілей: рекреаційний, оздоровчий, спортивний, пізнавальний. У зв'язку з цим виокремлюються узагальнені умови розвитку туризму на певній території. Приміром, наявність рекреаційних ресурсів, розвинена інфраструктура міста, зокрема об'єкти готельно-ресторанного бізнесу, розважальні та торгові центри, сучасні транспортні вузли і шляхи сполучення тощо [4].

Особливе значення для місцевих жителів має розвиток інфраструктури, яка включає транспортну, соціальну і розважальну складові, наявність доступного житла, якість освіти та медичного обслуговування, екологія, розвинений ринок праці і т.д.

Основним результатом розробки бренду міста поруч із економічними цілями має бути підвищення задоволеності місцевих жителів проживанням у ньому. Для залучення й утримання найкращих жителів, треба постійно працювати над покращенням якості життя в місті, що обов'язково враховується в роботі над концепцією бренду міста.

Третій етап – це створення візуальної і смислової ідентичності бренду міста. На цьому етапі відбувається технічна розробка візуальних символів бренду міста, а саме логотипів, кольорових рішень та візуальних символів, написів. Важливою складовою цього є формування емоційної наповнюваності бренду міста, що включає розробку слоганів. Також відбувається генерування необхідних асоціацій, які мають виникнути відповідно до визначених цінностей бренду в цільовій аудиторії бренду міста.

Як результат другого і третього етапів розробки бренду міста є сформований бренд-бук. Це офіційний документ, в якому описано концепцію бренду міста, цінності та атрибути бренду, цільова аудиторія бренду міста, перелік візуальних символів і логотипів бренду міста, слогани тощо.

На четвертому етапі відбувається розробка комунікаційної політики з просування бренду міста. Ефективність планування та реалізація даного етапу безпосередньо впливає на успішність брендингу міста. Основні інструменти комунікаційної політики з просування бренду міста мають пов'язуватись загальною концепцією бренду і доповнювати один одного. Найдієвішими інструментами по просуванню бренду міста, є реклама та інструменти PR. Для брендингу територій ефективним є, так званий, подієвий PR. Це використання міського простору як майданчика для проведення різних культурних і розважальних заходів, фестивалів, кінопоказів, спортивних змагань тощо.

П'ятий етап процесу розробки і реалізації стратегії бренду міста включає *контроль і моніторинг результатів*. У зв'язку зі складністю і довготривалістю процесу розробки і реалізації стратегії бренду міста та великих витрат ресурсів – часу, коштів, людських ресурсів та ін., він потребує постійного контролю. Для успішного контролю, ще на початковому етапі стратегування бренду міста необхідно визначити критерії за якими здійснюватиметься контроль в процесі брендингу. Виступати такими критеріями можуть означені на етапі планування цілі брендингу. Систематичний моніторинг процесу реалізації стратегії бренду міста дозволить виявляти розбіжності чи відхилення між поточними і запланованими результатами, а відтак в їх своєчасно від коректувати [4].

Таким чином, світова практика і досвід окремих українських міст свідчить, що для забезпечення сталого розвитку міста важливе значення має створення його бренду на основі розроблення стратегії. Стратегування створення бренду міста суттєво підвищує ефективність регіонального управління та поліпшує якість соціально-економічного розвитку міста. Означені етапи розробки стратегії бренду міста мають загально-теоретичний характер і можуть слугувати методичною основою для розробки та практичної реалізації стратегії брендингу міст.

Список використаних джерел

1. Біловодська О., Гайдабрус Н. Теоретико-методичні засади створення бренда міста//Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 1. С. 35-43
2. Жаліло Я. Економічна стратегія як категорія сучасної економічної науки // Економіка України. № 1. 2005. С.19-27
3. Зверяков М. І., Кухарська Н. О., Клевцевич Н. А., Шараг О. С. Стратегування регіонального розвитку: теорія, методологія, концепція: монографія / Одеський національний економічний університет МОН України Одеса : Атлант ВОІ СОІУ. 2019. 241 с.
4. *Мельникова О.* Теоретико-методичні засади розробки стратегії бренду міста. URL: <http://surl.li/oaslс> (дата звернення 09.11.2023).

ЮРІЙ КУШНЕРУК,
юрист за спеціальністю правознавство, м. Київ

YURII KUSHNERUK,
lawyer, majoring in law, Kyiv
<https://orcid.org/0009-0001-0888-5996>

Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СПІВПРАЦЯ ПАРЛАМЕНТУ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РАМКАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

COOPERATION OF PARLIAMENT AND CIVIL SOCIETY WITHIN THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Highlights the features of the current phase of the research on the creation of strategies for the post-war recovery of Ukraine, and of the formation of a civil society in this process. The attention is focused on the reasons for the unsatisfactory participation of communities representatives, experts, and civil society organizations in the current development of projects for the post-war recovery of the country, namely: the formality of public discussions, or their absence, the lack of transparency in the involvement of experts and the formation of development groups, the disregard of the public's opinion on the priorities recovery areas, insufficient awareness of initiatives.

The key points of the Methodology of complex community restoration, which was presented by the parliament in cooperation with the project USAID DOBRE, are analyzed: the full audit of the territory and resources of the community and the collection of proposals and justifications for restoration from citizens, public organizations, and entrepreneurs directly.

The factors that can expand the role of the parliament as a key institution in structuring the process of post-war reconstruction, strengthening the role of the government and civil society, were indicated.

Keywords: *strategies for the post-war recovery, civil society, public discussions, participation, civil society institutions.*

З початком широкомасштабної війни від 24 лютого 2022 року Україна опинилася перед необхідністю відповідати складним викликам: оборони, збереження державності, безпеки, вирішення критичних соціально-економічних і гуманітарних питань, які виникли внаслідок завданих руйнувань, пошкоджень інфраструктури, промисловості, житлового фонду. На тлі вирішення нагальних питань, почалися пошуки стратегії повоєнного відновлення країни, першим з'явився проєкт Плану відновлення та розвитку, який був визнаний на міжнародній конференції в Лугано 4-5 липня 2022 року як основний рамковий документ, що задає напрямок процесу відновлення та забезпечує узгоджену участь багатьох зацікавлених сторін та партнерів [2]. Однак виникли окремі зауваження до цього проєкта, оскільки не відбувалося публічних обговорень внесених пропозицій, із залученням науковців, експертів, представників громадянського сектору, хоча на конференції в Лугано було зазначено участь 2500 експертів [4, с. 19].

Також зазначається, що процес створення робочих груп та включення до них представників громадянського суспільства не був достатньо відкритим та прозорим – відсутня інформація про кількісний і якісний склад груп, як і врахування пропозицій та коментарів громадянського суспільства під час напрацювання матеріалів робочих груп і подальшого обговорення оприлюднених матеріалів проєкту національного плану відновлення [4].

Серед основних недоліків: непрозорий організаційний процес створення Плану, недостатня інтегрованість громадянського суспільства, відсутність комунікацій щодо пропозицій, недостатня поінформованість громадськості, через що певна частина громадського сектору отримали дані про роботу робочих груп після оприлюднення попередніх напрацювань українською стороною на конференції в Лугано. Також вагомим зауваженням є незалученість представників місцевого самоврядування та професійних організацій. Крім цього в Плані не враховані пріоритетні сфери відновлення та розподілу ресурсів з точки зору громад і організацій громадянського суспільства.

Згідно з проведеними опитуваннями [4], для громад першочерговими напрямками повоєнного відновлення є: 1) відновлення економічної активності, створення робочих місць - 26,7%; 2) дороги, мости, транспортне сполучення - 19,8 %; 3) реконструкція, будівництво критичної комунальної інфраструктури - 15,8 %; 4) заклади освіти, школи, дитячі садочки - 14,9%; 5) відбудова житлового фонду - 12,9 %; 6) укриття, центри безпеки - 11,9 %; 7) реабілітаційні центри, соціальний захист, робота з ВПО - 10,9 %; 8) медичні заклади - 5,9 %; 9) розмінування - 5,9 %. Представники організацій громадянського суспільства вважають основним пріоритетом повоєнного відновлення - розвиток економіки, шляхом створення прийнятних умов для інвестицій міжнародних акторів завдяки подоланню корупції та сприятливої податкової політики; підтримці бізнесу на місцевому рівні: страхування ризиків, підтримка бізнесу ВПО, програми перекваліфікації, працевлаштування, створення умов повернення мігрантів. За нагальні потреби визнаються відбудова критичної інфраструктури, житла або виплати компенсацій за зруйноване житло вже в актуальний період, незважаючи на зовнішні загрози.

Варто зазначити, що з 2023 року посилилися активні пошуки стратегій та проектів повоєнного відновлення як на регіональному, так і на місцевому рівнях, в розробці яких беруть участь організації громадського сектору, сприяє цьому процесу унормування створення програм комплексного відновлення областей і громад, що передбачає обов'язкове проведення громадського обговорення програм та врахування всіх аспектів життя громади [1].

Разом з тим, слід виокремити ініціативу Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування ВРУ, у співробітництві з Програмою USAID DOBRE, які розробили в жовтні-листопаді 2023 року методіку комплексного відновлення території територіальної громади [3].

Методика передбачає створення місцевої програми відновлення територій, яку створюють громади самостійно і визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включає комплекс заходів для забезпечення відновлення території територіальної громади, яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України.

Ключовою ідеєю методіки є проведення повного аудиту території та ресурсів громади, та збір пропозицій і обґрунтувань щодо відновлення від громадян, громадських організацій, підприємців безпосередньо. Таким чином в основі Програми буде закладена візія громади щодо свого повоєнного розвитку. Також в Програму включені перелік, зміст заходів, відповідальні виконавці, строки, індикатори реалізації.

Таким чином, з огляду на інтенсивні процеси розробки стратегій і програм повоєнного відновлення України та задекларовану обов'язкову участь в них громадянського суспільства, парламент як представницький орган може розширити свою роль в якості платформи для співпраці та діалогу між владою, громадою, бізнесом за допомогою:

1. Структуризації процесу відбудови, створення загальнодержавної стратегії відновлення, яка дозволить узгоджено відновлювати різні сфери, забезпечуючи синергічну діяльність влади різних гілок з іншими суб'єктами відбудови
2. Створенню на законодавчому рівні рамок громадських обговорень, з обов'язковим урахуванням пропозицій громадянського суспільства в програмах відновлення України;

3. Розробці системи координації міжнародних програм, донорів, влади, громад і організацій громадянського суспільства, вже існуючих ініціатив з метою уникнення дублювання проєктів, таким чином ці кроки парламенту будуть сприяти посиленню демократичних процесів в повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них: Постанова КМУ від 14 жовтня 2022 р. № 1159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#Text>.
2. Проєкт Плану відновлення України. URL: <https://ua.unc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>.
3. В Україні презентували методику розробки програми комплексного відновлення для громад. Як нею скористатися. Голова Комітету з питань організації державної влади Олена Шуляк. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/243725.html.
4. Дослідження ініціатив у сфері відновлення 2023. URL: <https://ednannia.ua/189-doslidzhennia/12514-a-study-of-post-war-recovery-initiatives-2>.

ПЕТРО ЛОСЬ,

студент 2 курсу, спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування, освітній рівень – другий (магістерський) кафедри державного управління Навчально наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

PETRO LOS,

a 2st year student, specialty 281 «Public management and administration» educational level-second (Master's) of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and State Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

*Науковий керівник: **Юрій Дехтяренко**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОДІЛУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ADMINISTRATIVE DIVISION REFORM IN UKRAINE: PROBLEMS, TRENDS AND PERSPECTIVES

Today, the current administrative division of Ukraine does not comply with the Constitution and does not fully take into account the needs of local self-government.

Reforming the administrative division should be aimed at providing citizens with the opportunity to use a wide range of services that are guaranteed by state authorities at any level.

Reforming the administrative system is necessary to optimize the management structure and improve the standard of living of citizens in urban and rural territorial communities.

The government should be oriented towards the citizen and meeting his needs, providing the necessary powers for the effective performance of tasks and being responsible for their implementation

The need to solve important problems of administrative division in Ukraine requires consideration of global economic and social trends, adaptation to European standards and improvement of the public administration system.

Keywords: *administrative reform, problems, tasks, European experience.*

На сьогоднішній день діючий адміністративний поділ України не відповідає Конституції, не повністю враховує потреби місцевого самоврядування, розглядаючи його як частину вертикальної структури влади. Це відображено в адміністративному статусі міст, де вищі органи влади завжди мали перевагу над місцевим самоврядуванням. Такий підхід ускладнює впровадження сучасної української політики в регіонах та обмежує потенціал місцевого самоврядування у взаємодії з формованим державним пакетом соціальних стандартів [2].

Реформування адміністративного поділу має спрямовуватися на забезпечення громадян можливістю користуватися широким спектром послуг, які гарантуються органами державної влади на будь-якому рівні. Орієнтація уряду повинна бути на громадянина та задоволення його потреб, забезпечуючи необхідні повноваження для ефективного виконання завдань та несучи відповідальність за їхнє виконання.

З одного боку, перетворення адміністративного поділу може вплинути на благополуччя окремої людини, сім'ї чи географічної громади. В Україні статус населеного пункту визначає можливість отримання різноманітних послуг. Трансформація територіальної організації не повинна викликати кардинальних змін у політико-правовій системі країни. Сама реформа не повинна впливати на функціонування органів влади [4].

Зміни на цьому рівні означають реформу державної служби, зміну принципів будови державних органів, створення ефективних механізмів контролю та підзвітності для покращення

управління, організацію фінансово-кредитної структури, повну трансформацію структури державного управління тощо.

Реформування адміністративного устрою необхідно для оптимізації управлінської структури та покращення рівня життя громадян в міських та сільських територіальних громадах.

Актуальність реформи адміністративного поділу визначається кількома чинниками:

- адміністративний поділ є важливою характеристикою країни, яка впливає на її територіальну неподільність та соціально-економічний розвиток.

- поточний адміністративний поділ України був створений без самостійної методології та базувався на імперських ідеях територіального управління в колишньому СРСР.

Ця структура адміністративного поділу не сприяє соціально-економічним трансформаціям, призводить до фінансових дисбалансів та надання неефективних державних послуг громадянам. Поточна система виключає принципи економічної доцільності, що призводить до значних економічних, соціальних і територіальних нерівностей.

Сучасний адміністративний поділ, успадкований від часів радянської влади, ґрунтується на тоталітарних засадах і заважає розвитку державної економіки. Законодавство в цій області застаріле та неідеальне, вимагаючи оновлення та вдосконалення [5, с.105].

Такі обставини ставлять питання ефективності та актуальності реформи адміністративного поділу в Україні. Зокрема, врахування глобальних економічних та соціальних тенденцій, адаптація до європейських стандартів та вдосконалення системи управління стають суттєвими завданнями для подальшого розвитку країни [1].

Отже, серед найбільш важливих проблем адміністративного поділу можна виділити:

- невизначеність юридичного статусу адміністративних одиниць з правової точки зору;
- розміщення в межах міст інших міст, а також сіл та селищ як окремих адміністративних одиниць;

- існування різних категорій, таких як селище міського типу, сільська рада, селищна і міська рада;

- відсутність чітких критеріїв для виділення районів, районів у містах, а також віднесення населених пунктів до категорій сіл, селищ і міст;

- відсутність відповідного картографічного матеріалу.

Головні напрямки подальших наукових досліджень повинні бути спрямовані на вивчення особливостей формування та функціонування територіальних громад як ключових складових адміністративно-територіальної системи під час реалізації подальших етапів децентралізації в Україні.

Список використаних джерел

1. Європейський досвід адміністративно-територіального реформування: політичний аспект. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/844>.
2. Ковтун В. А. Адміністративно-територіальний устрій як елемент конституційного дизайну. Конституційне право. № 5. 2021. с. 127-131 URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/5/22.pdf>
3. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України № 807-ІХ від 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (дата звернення 03.12.2023).
4. Сайт «Децентралізація влади»: «Геннадій Зубко запропонував чотири варіанти зміни адміністративно-територіального устрою» URL: <http://decentralization.gov.ua/news/7057>
5. Скуратович І. М. Адміністративно-територіальний устрій України в 1920-1930-х рр. і його вплив на організацію державного управління: історико-правове дослідження: монографія. Х.: Видавець СПДФО Вапнярчук Н.М., 2004. 192 с.

ЛАРИСА МАТВЄЄВА,

аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

LARISA MATVEEVA,

postgraduate student of the Department of regional policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0003-8998-1596>

Науковий керівник: **Вікторія Колтун**, д. держ. упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНІ ОРІЄНТИРИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ

INTERNATIONAL GUIDELINES FOR THE POST-WAR RESTORATION OF TERRITORIES

The international benchmarks of post-conflict development and reconstruction (reconstruction) are analyzed, which means directions or actions, as well as the ability to ensure the recovery and development of territories. It is shown that the Standard of post-conflict reconstruction defines three phases of this activity: provision of emergency humanitarian services, provision of basic security; supporting legitimate local capacities; the phase of promoting sustainable development. It is emphasized that the second, transformational stage includes physical reconstruction, ensuring the functioning of management structures and laying the foundations for providing basic social security, in particular education and health care. It is substantiated that the socio-economic dimension of reconstruction includes the restoration of functional components of society, in particular: restoration of internal security; development of administrative and management potential; repair of physical infrastructure; restoration of water supply; personnel selection; ensuring social welfare.

It is well-founded that the final stage is the time when it is necessary to consolidate recovery efforts, in particular, to activate the passionate energy of territorial communities.

Keywords: public administration, territorial development, post-war reconstruction, passionate energy.

З кожним днем російсько-української війни збільшується обсяг масових інфраструктурних руйнувань в Україні та кількість вбитих українців. Вже зараз, ще на тлі активних бойових дій, експерти намагаються порахувати, скільки знадобиться Україні для відновлення економічного та людського потенціалу.

За даними Упсальської програми даних про конфлікти (UCDP), з моменту закінчення Другої світової війни відбулося 282 війни та збройні конфлікти, і деякі з них тривають досі [1]. Не дивно, що останніми роками поряд з теоретичними та практичними розробками, пов'язаними з врегулюванням збройних конфліктів, особливого значення набули питання постконфліктного розвитку та відбудови (перебудови).

Післявоєнну відбудову можна охарактеризувати як комплекс заходів і засобів, що застосовуються в країнах або на територіях, що пережили бойові дії, спрямованих на політичну, економічну, інфраструктурну та соціальну реконструкцію суспільства. За своєю онтологічною природою післявоєнна відбудова є «об'єктом будівництва», під яким слід розуміти не стільки конкретний перелік підходів, скільки напрямки або дії, а також здатність досягти бажаного результату – забезпечити одужання і розвиток [2]. Офіційне завершення війни сигналізує про початок постконфліктної відбудови. Фокус допомоги зміщується з надзвичайної допомоги на довгостроковий соціальний та економічний розвиток.

Серед міжнародних донорів поширене розуміння того, що соціальна та економічна відбудова є важливим кроком на шляху до довгострокового розвитку. У 2002 році консорціум міжнародних суб'єктів, у тому числі Центр стратегічних та міжнародних досліджень, опублікував Стандарт постконфліктної реконструкції [3]. Об'єкт Стандарту виділяє три фази діяльності між «припиненням насильницьких конфліктів і поверненням до стандартизації». Зазначені фази корисні для визначення пріоритетів та розуміння континууму від війни до миру.

Перша реакція приходить одразу після припинення широкомасштабного насильства і характеризується наданням екстрених гуманітарних послуг, стабільністю та військовим втручанням для забезпечення базової безпеки.

Трансформаційний або перехідний етап – це період, коли з'являються легітимні місцеві спроможності, які мають бути підтримані, з особливою увагою, необхідною для перезапуску економіки, включаючи фізичну реконструкцію, забезпечення функціонування структур управління та закладення основ для забезпечення базового соціального забезпечення.

Завершальний етап або період сприяння сталому розвитку – це час, коли необхідно консолідувати зусилля з відновлення, щоб допомогти запобігти повторному виникненню конфлікту.

Критична роль місцевого населення у постконфліктній відбудові часто затьмарюється прибуттям міжнародних дійових осіб, але є визнання того, що в кінцевому підсумку ефективна та стійка відбудова значною мірою визначається зобов'язаннями та спроможністю місцевого населення, включаючи національний уряд та громадянське суспільство, підтримувати цей процес. Дедалі частіше міжнародні гравці звертаються до місцевих організацій у партнерстві для зусиль з відбудови.

Соціально-економічний вимір реконструкції включає відновлення функціональних компонентів суспільства, зокрема:

- відновлення внутрішньої безпеки, включаючи реінтеграцію вибулого населення, а також роззброєння, демобілізацію та реінтеграцію колишніх комбатантів;
- розбудова адміністративного та управлінського потенціалу;
- ремонт фізичної інфраструктури;
- створення функціонуючої фінансової інфраструктури та реструктуризація економіки;
- створення надійної та дієвої судової системи, включаючи процеси розробки законодавства, реформування судів та судових процесів, підбору персоналу, проведення навчання та ініціювання національної програми правової грамотності;
- забезпечення соціального добробуту, включаючи потреби населення в охороні здоров'я (наприклад, продовольча безпека, надання базових соціальних послуг та перебудова систем освіти).

На міжнародному рівні визнають, що в багатьох випадках «перемога в мирі» є більшим викликом, ніж перемога у війні, і що державотворення є складним і довготривалим процесом. Також є розуміння, що жодна інституція не може вирішити всі питання. Активація пасіонарної енергії українців має стати потужним драйвером повоєнного відновлення територій.

Список використаних джерел

1. 1997 Development Assistance Committee (DAC) Guidelines on Conflict, Peace and Development Co-operation. 27 September 2004. <http://www1.umn.edu/humanrts/instree/OECDdev.htm>.
2. Jabareen Y. Conceptualizing «Post-Conflict Reconstruction» and «Ongoing Conflict Reconstruction» of Failed States. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. 2013. Vol. 26 (2). p. 110.
3. Post-Conflict Reconstruction Framework. <http://www.csis.org/isp/pcr/framework.pdf>.

ІРИНА МАРКЕЛОВА-ЮХИМЕНКО,

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

АНДРІЙ МИКОЛЮК,

науковий керівник кандидат політичних наук, доцент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

IRINA MARKELOVA-YUKHIMENKO,

student of higher education at the second (master's) level of the specialty 281 «Public management and administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

ANDRII MYKOLYUK,

scientific director, candidate of political sciences, associate professor of the department of public administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF STATE REGULATORY POLICY IN THE SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITIES IN UKRAINE

One of the main directions of the state strategy in Ukraine is the implementation of the state regulatory policy aimed at establishing specific norms for the preparation and decision-making procedures at all levels of government. This course of action aims to ensure productivity, transparency and accessibility in the work of authorities, including the regulation and simplification of administrative procedures in the business sphere, as well as improving the rules of information exchange and interaction between different levels of management. Compliance with the principles of regulatory policy rests both on the bodies of executive power and on local self-government. The use of relevant regulatory norms in Ukraine will allow raising public administration to a new, higher level of quality and efficiency. The importance of improving the state regulatory policy in the field of business is due to its significant impact on the development of entrepreneurship, the efficiency and effectiveness of the work of executive power bodies and local self-government, as well as on the quality of life of the population.

Keywords: regulatory policy, M-Test, regulatory act, licensing and permit system, deregulation.

Одним із основних напрямів державної політики в Україні є державна регуляторна політика, яка спрямована на встановлення конкретних стандартів для процедур підготовки та ухвалення рішень на всіх рівнях влади. Ця політика націлена на забезпечення ефективності, прозорості та відкритості у роботі владних органів, включаючи регулювання та спрощення адміністративних процедур у сфері господарської діяльності, а також удосконалення правил інформаційного обміну та взаємодії між різними рівнями влади та громадськістю.

Дотримуватися принципів регуляторної політики зобов'язані як органи виконавчої влади, так і органи місцевого самоврядування. Використання відповідних норм регуляторної політики в Україні дозволить досягти переходу державного управління на новий, вищий рівень якості та ефективності.

У сучасних умовах розвитку національної економіки потрібно переосмислити стратегії розвитку державної регуляторної політики. Безумовно, підвищення активності та удосконалення державної регуляторної політики, враховуючи можливості та потреби суб'єктів господарювання, сприятиме проведенню реструктуризації економіки, формуванню конкурентного середовища, збільшенню інновацій, прискоренню інвестиційних процесів і забезпечить довгострокове соціально-економічне зростання нашої держави.

Якість та ефективність нормативних актів значно залежить від принципів, на основі яких розробляється та впроваджується регуляторна політика в провідних країнах і в українській економіці.

Принципи регуляторної політики в Україні та економічно-розвинутих країнах [1]

Україна	ЄС	Канада	Великобританія
- доцільність	- необхідність	- прозорість	- послідовність
- адекватність	- пропорційність	- економічна	- відповідальність
- ефективність	- субсидіарність	- результативність	- пропорційність
- збалансованість	- прозорість	- ефективність	- прозорість
- передбачуваність	- відповідальність	- своєчасність	- адресність
- прозорість	- доступність	- відповідальність	
	- простота		

Як бачимо, більшість принципів, які визначені в українському законодавстві, в основному співпадають з принципами регуляторної політики, які висвітлені у провідних країнах.

Європейською комісією визначено компоненти ефективної регуляторної політики:

- якісне регулювання;
- аналіз регуляторного впливу, як обов’язкова процедура при державному регулюванні;
- запровадження регулювань за принципом якості;
- здійснення в обов’язковому порядку аналізу регуляторного впливу (АРВ) та оцінка результатів запровадження запланованого регулювання;
- визначення та оцінка альтернативних способів вирішення проблеми;
- прийняття на рівні держави нормативно правових актів що регулюють питання здійснення розрахунку впливу владних регулювань;
- діяльність владної структури що координує підготовку та запровадження владних регулювань;
- надання консультацій розробником владних регулювань та стейкхолдерам з підготовки АРВ;
- надання консультацій за стандартизованими процедурами;
- консультації зі стейкхолдерами;
- визначення впливу регуляції на суб’єктів малого та мікро підприємництва;
- пільги для середнього і малого бізнесу (преференції).

Фактично Україна має всі передбачені Європейською комісією компоненти регуляторної політики.

На початку 1998 року Указом Президента України «Про усунення обмежень, що гальмують розвиток підприємницької діяльності» вперше було запроваджено ідею стандартизації процедур регулювання органами влади підприємницького середовища, дерегулювання та призначено відповідальний орган – Державний комітет України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва (нині – Державна регуляторна служба України) [3].

На початку вересня 2003 року прийнятий Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», який закріпив засади державної регуляторної політики в Україні [2]. У березні 2004 року Кабінет Міністрів України своєю постановою затвердив методики проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта. У грудні 2015 року зазначені методики було удосконалено та запроваджено Тест малого підприємництва (М-тест), як обов’язкову норму Європейського Союзу [4]. Основною метою впровадження М-Тесту стала можливість зниження витрат державного регулювання для малих бізнесів. Головні переваги М-Тесту включають можливість надання конкретних числових даних, що перетворюють аналіз впливу регуляторних рішень у певний доказовий матеріал і дозволяють обрати оптимальний варіант серед різних альтернативних

рішень. Крім того, результати М-Тесту дають підставу для обґрунтування можливості спрощення адміністративного тиску на сектор малого бізнесу.

З 11 січня 2011 року Законом України «Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування» в Україні в друге впроваджено швидкий перегляд регуляторних актів - «регуляторна гільйотина», яким передбачалося виявлення та скасування застарілих та неефективних нормативних актів, що були прийняті місцевими органами та посадовими особами місцевого самоврядування у попередні роки [2].

З утворенням у 2014 році Державної регуляторної служби України, яка діяла під лозунгом «Усуваємо перешкоди для чесного бізнесу в Україні!», були переглянуті вектори відповідальності спеціального органу у сфері регуляторної політики, додавши новий напрям, пов'язаний з дерегуляцією та значно посилено сферу впровадження державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

У сучасний час, стратегія дерегуляції включає комплекс заходів, спрямованих на модернізацію системи реєстрації, зниження бюрократичного навантаження на бізнес, значне спрощення процедур отримання дозволів та ліцензій, полегшення проведення контрольних заходів і перевірок, а також вдосконалення системи оподаткування. Головною метою реформи дерегуляції є активізація підприємницької діяльності через приборкання корупції та зменшення бюрократичних перешкод.

За останні роки дозвільна система та система ліцензування відчули значні зміни, зокрема спостерігається скорочення кількості видів діяльності, що підлягають ліцензуванню та отриманню дозволів, також велика робота проведена у напрямку спрощення процедур отримання ліцензій та документів дозвільного характеру. Основним подальшим напрямком дерегуляції у цій системі є зменшення кількості документів, що необхідні для отримання дозволів і ліцензій у господарській сфері, яку вимагаються у суб'єктів господарювання, перехід на взаємодію між органами влади без залучення суб'єкта звернення (отримання довідок, погодження документів, підтвердження реєстрації тощо) та спрощення процедур, пов'язаних із цими процесами. Є перспектива перенесення деяких документів, які стосуються дозвільної сфери, на декларативний принцип. Доцільним є створення єдиної електронної інформаційної системи (єдиного реєстру), яка об'єднає Реєстр документів дозвільного характеру, ліцензійні реєстри та єдиний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Натомість аналіз регуляторної політики органів влади виявив, що, хоча кількісні показники виконання ними вимог регуляторного законодавства досить високі, якість виконання залишає бажати кращого, зокрема у частині необхідності проведення аналізу регуляторного впливу для кожного проекту регуляторного акта. Крім того, місцеві органи влади обмежуються лише визнанням неефективності регуляторних актів, не вживаючи при цьому жодних конкретних дій щодо їх скасування або перегляду.

Одним зі способів підвищення ефективності проведення державної регуляторної політики в Україні полягає у використанні позитивного досвіду провідних країн світу, належному використанні регуляторного досвіду Європейського Союзу. Необхідно зміцнити участь недержавних установ у регуляторному процесі та впроваджувати додаткові інструменти для забезпечення прозорості регуляторного процесу. Це передбачає практику поширення регуляторних пропозицій. Доцільним є впровадження регуляторних заходів для створення сприятливого та збалансованого середовища для діяльності суб'єктів господарювання. Наприклад, розвиток ринкової інфраструктури для потреб малих та середніх підприємств, включаючи створення дієвих бізнес-інкубаторів. Актуальним є вдосконалення регуляторного механізму у сфері іноземних інвестицій, яке включає закріплення національних інтересів на законодавчому рівні та встановлення процедур для схвалення іноземних капіталовкладень у стратегічно важливі галузі національної економіки.

Подальше покращення функціонування державної регуляторної політики потребує зміцнення ролі громадськості в процесі функціонування регуляторних органів, цілком доцільним є підвищення її гарантій на законодавчому рівні. Це може включати зміцнення процедур для своєчасного повідомлення регуляторними органами про виникнення проектів регуляторних актів і врахування пропозицій, внесених розробниками цих актів. Крім цього, важливим є забезпечення можливості оскарження в апеляційних регуляторних комісіях або судовим шляхом необґрунтованих відхилень пропозицій громадськості. Також важливим є гарантування права судового захисту недержавними організаціями, що представляють колективні інтереси.

Список використаних джерел

1. Шibaєва Н.В. Визначення та принципи регуляторної політики. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль : «Економічна думка». 2014. Том 18. № 1. С. 114-119.
2. Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевими самоврядування. Закон України від 14 грудня 2010 р. № 2784-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2784-VI#Text>.
3. Деякі питання Державної регуляторної служби України. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2014 р. № 724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2014-%D0%BF#Text>.
4. Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF#Text>.

АЛІНА МАРУСЕНКО,

аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ALINA MARUSENKO,

*postgraduate student of the Department of of Regional Policy, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-8032-8177>*

*Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

СУСПІЛЬНО-ВЛАДНІ ВІДНОСИНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТАЛОГО МІСЬКОГО РОЗВИТКУ

SOCIETY-GOVERNMENT RELATIONS AS A KEY FACTOR OF SUSTAINABLE URBAN DEVELOPMENT

The information is devoted to theoretical approaches to the sustainable development of cities, in particular the concepts of the «smart» city, the «smart sustainable city» and the «socially smart sustainable city».

«Smart» dreams promise integration, efficiency, sustainability and people-orientation. «Smart» sustainable cities use technology to build strong relationships between citizens and authorities so that all citizens can use public services and even co-create them. The socially intelligent sustainable city is one of the theoretical approaches to sustainable urban development that emphasizes the human factor and social responsibility. The author analyzes the features, advantages and challenges of each approach, and also emphasizes the role of public-power relations, public participation, innovations and technologies in creating the cities of the future. The author provides recommendations for improving sustainable urban development, as it is a complex and multifaceted process that requires an integrated, inclusive and fair approach to public-power relations.

Keywords: *sustainable development of cities, smart city, a socially intelligent sustainable city, social and power relations, public participation.*

Сталий розвиток міст є однією з найважливіших та найскладніших викликів сучасності. Сталий розвиток міст ґрунтується на інклюзивному, спільному та справедливому підході до суспільно-владних відносин. Це означає, що міста сприяють стійкості у всіх сферах: екологічній, економічній, соціальній та культурній. Також це означає, що міста надають своїм громадянам можливість робити внесок та користуватися благами більш упорядкованого, життєстійкого та сталого міського розвитку. Основна мета таких міст – зробити їх більш процвітаючими, справедливими, комфортними та новаторськими, задовольняючи соціальні потреби та забезпечуючи високу якість та доступність житла та міських послуг. Також такі міста враховують потреби вразливих груп та людей з обмеженими можливостями, гендерну та вікову специфіку, визнаючи, що потреби мешканців різні та змінюються на різних етапах життя [1, с. 16-18].

Цей підхід є інклюзивним і справедливим, оскільки він прямо і чітко пов'язує стійкий розвиток з розвитком людського капіталу, а також підтверджує необхідність розширення життєвих можливостей і підвищення якості життя для всіх. Поняття суспільно-владних відносин у забезпеченні сталого розвитку міст також орієнтоване на потреби людей, їх та нарощування потенціалу.

Одним із сучасних теоретичних підходів до сталого розвитку міст є поняття «розумно» міста. «Розумні» міста обіцяють інтеграцію, ефективність, стійкість та орієнтованість на людей. Для того щоб бути розумним, місто потребує не тільки ефективних технологій, а й перетворення систем управління, взаємодії громадян і створення цінностей. Успіх проектів «ро-

зумних» міст визначається не лише технологіями чи технічним капіталом, а й лідерством, між-організаційною координацією та залученням громадян. Активна участь зацікавлених сторін, у тому числі громадян, у спільному творенні та реалізації рішень «розумних» міст має важливе значення для посилення прозорості та стимулювання більш стійких практик та поведінки.

У поєднанні з баченням «розумних» міст також виникло поняття «розумне стійке місто». МСЕ та ООН-Хабітат спільно розробили таке визначення «розумного» стійкого міста: це «місто, яке інноваційно використовує ІКТ та інші засоби для покращення якості життя, ефективності діяльності та послуг у містах, а також їх конкурентоспроможності при одночасному задоволенні потреб сьогодення та майбутніх поколінь щодо економічних, соціальних, екологічних та культурних аспектів». Згідно з цим визначенням, «розумні» стійкі міста використовують технології для побудови міцних взаємин між громадянами та органами влади, щоб усі громадяни могли користуватися громадськими послугами і навіть спільно створювати їх [2].

Ще одним теоретичним підходом до сталого розвитку міст є поняття «суспільно розумного сталого міста». У цьому контексті поняття «суспільно розумне стале місто» означає «гуманістичне» бачення «розумного» міста, яке не обмежується ІКТ чи технологіями, а використовує їх для покращення людського капіталу, створення гармонійного суспільства та покращення якості життя. Це передбачає задоволення суспільних потреб та створення у містах більш сприятливих умов для інновацій, що зробить міста привабливішими для людей та бізнесу. Таким чином, суспільно розумне стале місто є одним із теоретичних підходів до сталого міського розвитку, який акцентує увагу на людському факторі та соціальній відповідальності.

Сталий розвиток міст є складним та багатограним процесом, який вимагає інтегрованого, інклюзивного та справедливого підходу до суспільно-владних відносин. Різні теоретичні підходи до сталого розвитку міст мають різні акценти та пріоритети, але всі вони спрямовані на покращення якості життя, економічної ефективності, екологічної безпеки та культурної різноманітності міських громад. Поняття суспільно розумного сталого міста є одним із таких підходів, який наголошує на важливості людського капіталу, соціальної відповідальності та інноваційності у створенні міст майбутнього.

На основі проведеного аналізу можна зробити наступні рекомендації для покращення сталого міського розвитку:

- зміцнювати суспільно-владні відносини на всіх рівнях управління, забезпечуючи діалог консенсус і партнерство між усіма зацікавленими сторонами;
- забезпечувати громадську участь і контроль у процесах прийняття рішень, планування і оцінки сталого розвитку міст;
- стимулювати креативну активність і інноваційний потенціал мешканців міст, створюючи сприятливе середовище для навчання, культурної різноманітності і соціальної інклюзії;
- використовувати ІКТ та інші інноваційні розробки для підвищення якості життя та ефективного управління, захисту довкілля, розвитку економіки та соціальної сфери;
- розвивати стійку мобільність, забезпечуючи доступність і безпеку громадського транспорту, сприяючи велосипедному і пішохідному русі;
- створювати місто для людей, яке би було компактним, зеленим, зручним для життя і навчання, багатим на суспільні простори.

Список використаних джерел

1. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія / Наталія Володимирівна Павліха, Ірина Олександрівна Цимбалюк, Наталія Леонідівна Хомюк, Максим Володимирович Войчук, Анастасія Юріївна Савчук, Владислав Вікторович Коломечюк, Сергій Миколайович Цимбалюк. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 516 с.
2. Kahn, Matthew Edwin. Sustainable and smart cities (English). Policy Research working paper; no. WPS 6878. Washington, D.C.: World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/784061468155133227/Sustainable-and-smart-cities>.

АНАСТАСІЯ МАХНОВЕЦЬКА,

студентка Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ANASTASIIA MAKHNOVETSKA,

*student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-2651-1375>*

Науковий керівник: Тетяна Дерун, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ У ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ ТИМЧАСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У РЕГІОНІ

MAIN ASPECTS AND PROBLEMS OF INTERACTION BETWEEN GOVERNMENT BODIES AND THE PUBLIC IN RESOLVING ISSUES OF TEMPORARILY DISPLACED PERSONS IN THE REGION

The theoretical principles of interaction between public authorities and the public in solving the issues of temporarily displaced persons in the region were studied, in particular, the essence of internally displaced persons, their rights and freedoms was determined, the system of public authorities in the system of ensuring the rights and needs of internally displaced persons was clarified. The dynamics of internal displacement in Ukraine were analyzed; the functions of state authorities in relation to internally displaced persons were investigated and the main aspects and problems of interaction between state authorities and the public in solving the issues of temporarily displaced persons in the region were clarified. The directions for improving the interaction of state authorities and the public in solving the issues of temporarily displaced persons in the region are reflected, in particular, the feasibility of creating IDP Councils in the regions in order to strengthen the participation of temporarily displaced persons in the democratic processes of local self-government is substantiated.

Keywords: *interaction, public authorities, state, public, decisions, temporarily displaced persons, military actions.*

Органи публічної влади та органи місцевого самоврядування формують різноманітні підходи до формування політики у вирішенні питань тимчасово переміщених осіб. Існують різноманітні спеціальні інтеграційні програми, що стосуються різних аспектів інтеграції ВПО; заходи та програми в різних сферах, зокрема, це можуть бути програми стосовно доступу до житла, сприяння працевлаштуванню, соціального захисту тощо; програми сприяння інтеграції ВПО на місцевому рівні. На рівні окремих регіонів демонструється комплексне та цілісне бачення у вирішенні проблем ТПО, в певних регіонах країни здійснюються тільки фрагментарні або одноразові заходи, наприклад подарунки для дітей ТПО або безкоштовне харчування, вони в більшій мірі пов'язані з соціальним захистом населення, яке його потребує, а не довготривалою політикою.

Основна проблема на рівні регіонів полягає в тому, що наявною є відсутність ініціативності та мотивації до вжиття заходів щодо посилення інтеграції ВПО; відсутня стабільна комунікація з органами публічної влади, органами місцевого самоврядування, інститутами місцевого самоврядування та ТПО; нестача коштів та низька спроможність органів місцевого самоврядування впливати на інтеграцію ТПО [1, с.132].

Відзначимо, що децентралізація влади суттєвим чином не вплинула на мотивацію органів місцевого самоврядування стосовно вирішення питань ТПО, оскільки відчувається гостра нестача власних фінансових ресурсів та дотацій держави. Органи місцевого самоврядування

неактивно проводять заходи нематеріальної підтримки ТПО, тобто така підтримка в більшій мірі здійснюється на загальних засадах.

На основі досліджуваної інформації ми можемо визначити основні проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування з питань ТПО:

- не відбувається реалізація можливостей органів місцевого самоврядування в повному обсязі в сфері інтеграції ТПО;
- не вистачає розуміння цілей інтеграції ТПО та ініціативи, не розуміння відповідальності; переважає тенденція перекладення відповідальності за інтеграцію ТПО на публічні органи влади;
- тимчасово переміщені особи сприймаються як додаткове навантаження, а не як перспектива для громади;
- реалізація проектів і програм на користь ТПО зосереджена на нестачі фінансових ресурсів та неготовності вживати потрібні в даному напрямку заходи, якщо держава не буде здійснювати дотації до бюджету місцевого рівня;
- не використовується індивідуальний підхід і практично не використовуються позитивні дії, які передбачають мету збалансувати становище ТПО в громаді.

Розглянувши сучасний стан вирішення питань ТПО та проблеми в досліджуваній сфері, ми можемо виокремити наступні напрямки вдосконалення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в даній сфері.

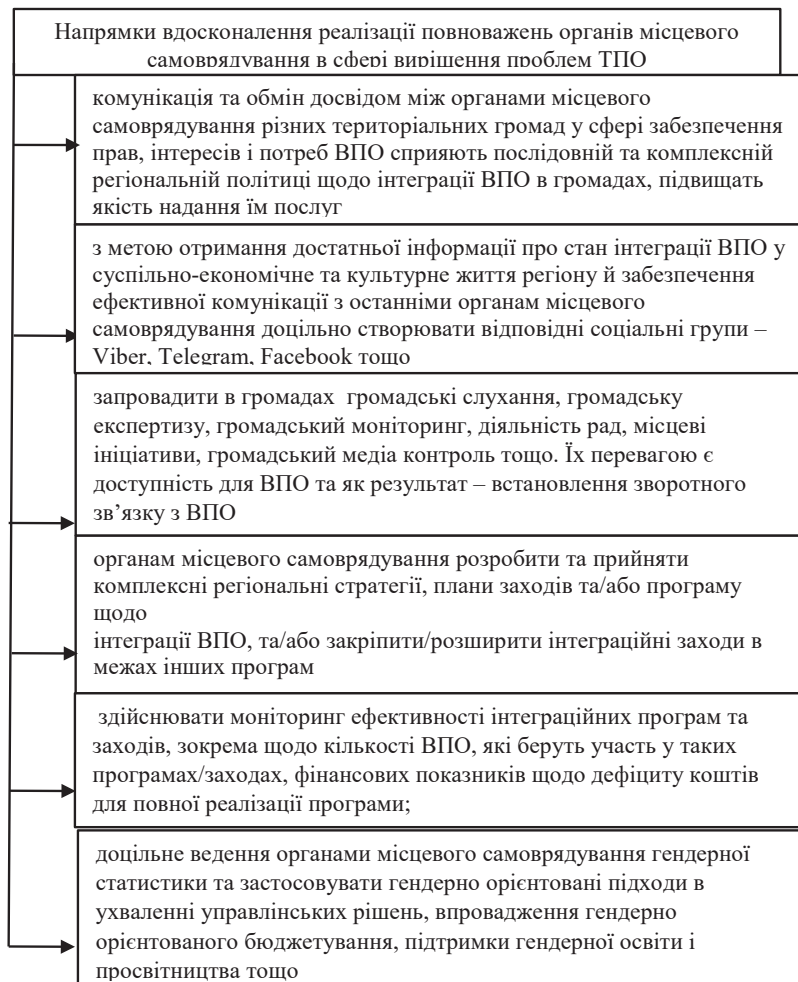

Рис.1. Напрямки вдосконалення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в сфері вирішення проблем ТПО

Джерело: побудовано автором на підставі [1, 2]

Стосовно проблем взаємодії органів державної влади та громадськості у вирішенні питань ТПО, то вони полягають у наступному:

1. Наявна недостатня інформаційна відкритість: відсутність відкритого доступу до інформації про плани, програми та рішення щодо ТПО може викликати недовіру громадськості. Важливо, щоб громадськість мала можливість брати участь у дискусіях та моніторити вплив державних дій на ТПО.

2. Відсутність консультацій з громадськістю: прийняття рішень щодо ТПО без залучення громадськості може призвести до неправильної оцінки потреб та інтересів ВПО. Громадськість може мати важливі знання та ідеї, які допоможуть зробити більш ефективні рішення.

3. Конфлікт інтересів: може виникати конфлікт інтересів між різними органами влади, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами, які можуть уповільнити прийняття рішень і спричинити непорозуміння.

4. Нестача координації: недостатня координація між різними органами влади може призвести до дублювання зусиль, невикористання доступних ресурсів та загального хаосу у вирішенні проблем ТПО.

5. Бюрократичні перешкоди: велика кількість адміністративних процедур та бюрократичних перешкод може ускладнювати доступ ТПО до послуг, допомоги та захисту.

6. Недостатність ресурсів: нестача фінансування та людських ресурсів може призвести до недостатнього надання послуг та підтримки ТПО, що ускладнює їх інтеграцію та відновлення.

7. Відсутність механізмів зворотного зв'язку: важливо мати механізми, які дозволяють громадськості висловлювати свої погляди, висувати пропозиції та надавати зворотний зв'язок органам влади. Це допомагає покращити якість прийнятих рішень.

8. Політична нестабільність: політична нестабільність може призвести до змін у пріоритетах та стратегіях щодо ТПО, що може вплинути на їхню підтримку та захист.

Для вирішення цих проблем важливо забезпечити відкриту комунікацію, залучення громадськості до прийняття рішень, підвищення координації між органами влади та залученими сторонами, а також створення ефективних механізмів моніторингу та звітності.

Список використаних джерел

1. Міністерство соціальної політики України. URL : <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення 24.08.2023)
2. Наливайко Л., Орешкова А. Теоретико-правова характеристика організаційно-правових (інституційних) гарантій прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Impact of modernity on science and practice: In The 12 th International scientific and practical conference (13-14 April, 2020). Edmonton, Canada 2020. 678 p. 2020. p. 497.
3. Наливайко Л.Р., Бочковий О.В., Мінакова С.В. Проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування з питань, пов'язаних з внутрішньо переміщеними особами в умовах децентралізації влади (за результатами опитування пілотних громад). Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 1. С. 129-136.
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення 24.08.2023)
5. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>(дата звернення 24.08.2023)
6. Регламент Звягельської міської ради восьмого скликання (із змінами, внесеними рішеннями міської ради від 23.12.2021 №435, від 20.10.2022 №640). URL:<https://info.nvrada.gov.ua/wp-content/uploads/2023/02/reglament-kodyfikovanyj.doc>

ВОЛОДИМИР МЕЛЬНИК,

аспірант кафедри управління та адміністрування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

VOLODYMYR MELNYK,

postgraduate student of the Department of management and administration of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
<https://orcid.org/0009-0000-0338-5776>

Науковий керівник: **Сергій Шевченко**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління та адміністрування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

INTERACTION OF THE STATE AND CIVIL SOCIETY IN THE CONDITIONS OF WAR IN UKRAINE

The relationship between the state and civil society and the vectors of their change in Ukraine during the war are considered.

The role of the state in promoting the development of civil society is emphasized, in particular, ensuring the solidary public interests of all members of society; institutionalization of civil society structures and its protection; search for a social compromise of civil society; provision of opportunities and civil rights of members of society.

The conditions for compliance with the principle of legitimacy have been studied. It is emphasized that rational legitimacy takes place where the state authority observes the rule of law, does not violate the natural rights of citizens, and all its administrative actions are subject to the law.

It is shown that the war changed the attitude towards civil society in our country, because it now helps the security and defense forces through the efforts of volunteer organizations, participates in the restoration of de-occupied territories and settlements destroyed as a result of shelling, protects national interests on the international front, exposes corruption schemes and facts misfeasance. In the process of protecting and rebuilding our country, civil society acquires a new subjectivity and becomes an equal partner of the state.

Keywords: civil society, state, public administration, legitimacy, mutual relations.

Цивілізована сучасна держава – це соціальна держава, керована верховенством права, з розвиненими інститутами представницької демократії, з різними формами самоврядування, з підпорядкуванням всієї системи публічного управління закону і контролем з боку представницьких інститутів, прозорими, незалежними виборами, з громадською державною діяльністю і розвинутою системою політичної відповідальності.

Держава може сприяти розвитку громадянського суспільства, а може й перешкоджати цьому процесу. Однак, у функціонуванні громадянського суспільства роль цивілізованої держави має виражатися в тому, що вона:

- організує та створює умови розвитку громадянського суспільства;
- є відносно самостійною щодо громадянського суспільства і реалізує солідарні публічні інтереси усіх членів суспільства;
- встановлює правила та норми, яких повинні дотримуватися громадяни та їх об'єднання;
- не втручається у приватну сферу сім'ї, побуту, культури (перший рівень громадянського суспільства): таке втручання може відбуватися лише з метою забезпечення особистої або громадської безпеки;
- надає необхідний захист громадянському суспільству, яке функціонує в межах її території, у тому, що належить до соціальної безпеки громадян;
- виступає знаряддям соціального компромісу громадянського суспільства, пом'якшує соціальні суперечності між різними соціальними групами;

– забезпечує можливості та громадянські права людей;
– має межі регулювання відносин у суспільстві, які визначаються конституцією держави, стандартами в галузі прав і свобод людини, закріпленими в міжнародних актах [1, с.60-61].

Вважається, що консолідованою може бути демократія з розвиненим громадянським суспільством. Ступінь розвиненості громадянського суспільства – характеристика рівня демократизму і політико-правової культури соціуму. Громадянське суспільство розвинене настільки, наскільки зберегло за собою більшість функцій і повноважень інститутів самоорганізації і самодіяльності громадян. Практика функціонування розвинених демократій засвідчує, що лише високоорганізовані індивіди здатні утвердити розвинену інфраструктуру громадянського суспільства, численні групи й організації якого зможуть реально впливати на якісні характеристики публічного управління [2].

Визначаючи канали взаємодії інститутів громадянського суспільства та інститутів державної влади, звернемося до проблеми легітимності державної влади. Від чого залежить остання? У широкому сенсі легітимність (від лат. *legitimus legitimate* – легітимізований) – принцип, який характеризує державну владу як законну, законну, дає можливість визнати легітимний характер її походження і наділяє її безумовним правом управляти державним життям.

Принцип легітимності був концептуалізований М. Вебером, який виділив дві основні риси легітимності: 1) визнання влади абсолютною більшістю громадян даної держави; 2) обов'язок громадян підкорятися керівним впливам верховної влади. Вебер розрізняв три типи легітимності: традиційну, харизматичну і раціональну. Якщо традиційна легітимність ґрунтується на традиціях, успадкованих від минулого, і може бути як геронтологічною (влада старійшин), патріархальною (влада племінних вождів), так і патримоніальною (влада монарха), то харизматична легітимність передбачає владу, засновану на особистій відданості вождю, про-року, визнаному політичному лідеру з яскравими талантами полководця, оратора, законодавця, на загальній впевненості всіх у його надзвичайному дарі обраного вождя. Оскільки влада харизматичного лідера не ґрунтується на давніх традиціях і не підкріплена законодавством, яке відкрило б йому шлях до необмеженого панування і закріпило за ним право на абсолютну владу ще до приходу до влади, він змушений постійно доводити, що він обраний. Характерною рисою такої легітимності є її схильність до самозаперечення, перетворення в нелегітимну форму влади: харизма може трансформуватися в культ, а лідер – в тирана. Раціональна легітимність має місце там, де державна влада дотримується верховенства права, не порушує природних прав громадян, а всі її адміністративні дії підпорядковані закону [3].

Війна змінила ставлення до громадянського суспільства в нашій країні, адже воно зараз допомагає силам безпеки та оборони зусиллями волонтерських організацій, бере участь у відновленні деокупованих територій та зруйнованих в результаті обстрілів осель, захищає національні інтереси на міжнародному фронті, викриває корупційні схеми та факти зловживання владою. У процесі захисту та відбудови нашої країни громадянське суспільство набуває нової суб'єктності та стає рівноправним партнером держави.

Список використаних джерел

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків. Консум. 2001. 656 с.
2. Шевченко О.С. Еволюція відносин між державою та громадянським суспільством. *Державне управління і регіональний розвиток*. 2022. № 18. С.1221-1245.
3. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика [пер. з нім. Олександр Погорілий]. К. Основи. 1998. 534 с.

ЄВГЕН МОТОЛИЖЕНКО,

студент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

YEVGHEN MOTOLYZHENKO,

Student of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0006-4885-3784>

Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ КОНФІГУРАЦІЇ СУЧАСНОГО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ: РОЛЬ УКРАЇНИ

ESTABLISHMENT OF A NEW CONFIGURATION OF THE MODERN GEOPOLITICAL SPACE: THE ROLE OF UKRAINE

The establishment of a new configuration of the modern geopolitical space is analyzed. The author identifies geopolitical interests as the driving force behind two main trends in the modern world political process: globalization and regionalization, which significantly affect the current geopolitical situation in the world in terms of confrontation of interests of leading countries. It is important to consider national interests as an integral expression of the interests of all members of society, which are realized through the geopolitical system. The article analyzes certain geopolitical and geo-economic changes shaped under the influence of russian aggression; renewal of Ukraine's place in the world space through the renewal of existing and creation of new alliances and institutions, adjustment of priorities, partnerships, etc. These include publicly presented drafts and principled proposals for programs to restore Ukraine, including the functioning of the National Council for the Recovery of Ukraine from the War as an advisory body to the President of Ukraine. Accordingly, regionalization is defined as an essential feature of the modern global political process, and the region is identified as one of the leading subjects of the modern world order, which neutralizes the negative effects of globalization.

Keywords: geopolitical interests, globalization, regionalization, geopolitical situation, national interests, recovery programs, region.

Аналізуючи становлення нової конфігурації геополітичного простору, необхідно наголосити, що саме геополітичні інтереси є головним фактором, який закріплює або ж, навпаки, підриває й руйнує специфічний і конкретний єдиний геополітичний простір. Геополітичні інтереси є рушійною силою двох основних тенденцій сучасного світового політичного процесу: глобалізації й регіоналізації, що суттєво впливають на сучасну геополітичну ситуацію у світі в аспекті протистояння інтересів провідних країн.

Розглядаючи геополітичні інтереси України як державотворчий імператив сучасного національного політичного процесу, *О. Лозовицький* у своїх дослідженнях зазначає, що формування власної геополітики спирається на виважене розуміння національного інтересу й того місця, яке він повинен займати в розбудові відносин з іншими країнами. Відповідно, в умовах державотворення національні інтереси мають відігравати підвищену роль, оскільки вони згуртовують навколо певної центральної ідеї широкі народні маси. Важливо при цьому розглядати національні інтереси як інтегральне вираження інтересів усіх членів суспільства, що реалізуються через геополітичну систему. Національна визначеність України може бути забезпечена поєднанням етноісторичних цінностей із громадянськими, моральними, гуманістичними вселюдськими цінностями [2].

Аналізуючи геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі президент Центру Разумкова Ю. Якименко зауважує, що «Україна власним прикладом боротьби за свободу та незалежність сформувала незворотний процес усвідомлення багатьма країнами світу пріоритетів розвитку людства, значущості захисту демократії, свободи і справедливості, посилила прийняття світовим співтовариством цивілізаційних цінностей». Важливо відзначити, що боротьба України проти російської агресії по-новому віддзеркалила особливості та суперечності глобальних процесів. Вона стимулювала оновлення існуючих і створення нових союзів та інститутів, скоригувала пріоритети, партнерські відносини, рівень прийнятності компромісів та ін. [1, с. 4].

Заслуговують на увагу результати дослідження процесів глобальних трансформацій і ролі України в їх прискоренні директора економічних і соціальних програм Центру Разумкова В. Юрчишина. Зокрема, аналізуючи процеси оновлення місця України у глобальному світі, автор зазначає, що події в Україні вкотре нагадали, що в сучасному взаємопов'язаному світі жодна країна не може стояти осторонь процесів, які спрямовані або на зміцнення миру і безпеки, або ж на «байдуже» ставлення до різних форм агресії (військової, гібридної та ін.). Зокрема, рівень включеності у такі процеси значною мірою визначає ті цінності, на які зорієнтована країна і які готова захищати. Саме переможна боротьба України проти агресії стає політично вагомим стабілізуючим фактором, і надалі сприятиме безпеці й територіальній цілісності багатьох країн [1, с. 49].

У публічному просторі представлені вельми цікаві цілісні проекти й принципові пропозиції щодо програм відновлення (варіанти сучасного «плану Маршалла» для України). Доречно виокремити такі з них: комплексний проект: «Україна 2022, як не втратити свій шанс стати сильною державою» [3]; проект групи міжнародних економістів «План реконструкції України» [5]; ініціативу створення Цільового фонду солідарності ЄС, яка може стати ядром фінансових ресурсів для відновлення України [6]; ініціативу європейських парламентарів «Об'єднані за Україну» (U4U) [7].

Варто зазначити, що 21 квітня 2023 року Президент України Володимир Зеленський відповідним указом створив Національну раду з відновлення України від наслідків війни як консультативно-дорадчий орган при Президентові України. Основними завданнями Ради є: розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України; визначення та напрацювання пропозицій щодо пріоритетних реформ; підготовка стратегічних ініціатив, проектів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективної роботи та відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди [2].

Водночас глобалізація, як основна тенденція сучасного політичного процесу, супроводжується протилежною тенденцією – регіоналізацією. Ці дві тенденції характеризуються діалектичним взаємозв'язком і єдністю, які втілюються у виокремленні геополітичних інтересів країн з різною ментальністю, рівнем розвитку й роллю в сучасному світі. Саме тому сьогодні регіон стає одним із провідних суб'єктів сучасного світоустрою, що нейтралізує негативні наслідки глобалізації. Відповідно, регіоналізація визначається істотною ознакою сучасного глобального політичного процесу.

Список використаних джерел

1. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. К. : Центр Разумкова, 2022. 102 с.
2. Лозовицький О.С. Геополітичні інтереси України – державотворчий імператив сучасного національного політичного процесу. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11388.

3. Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною державою. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://drive.google.com/file/d/1bVEYJ4Zgj3f8XPHh1C2h99TvfLOh2snh/view?usp=sharing>.
4. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни. *Указ Президента України 21 квітня 2022 року № 266/2022*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>.
5. A blueprint for the reconstruction of Ukraine. URL: <https://voxeu.org/article/blueprint-reconstruction-ukraine>.
6. EU to develop Ukraine Solidarity Trust Fund to accumulate funds for rebuilding country after war. *EU NEIGHBOURS east*. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/eu-to-develop-ukraine-solidarity-trust-fund-to-accumulate-funds-for-rebuilding-country-after-war/>.
7. Founding Meeting of «United for Ukraine» Network. *YouTube*. <https://www.youtube.com/watch?v=GuGk9D8zVa0>.

ТЕТЯНА НОВОЗНОВА,

студентка 2 курсу магістратури освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

TETIANA NOVOZNOVA,

2nd-year master's student of the educational program «Public Management and Administration» of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv

Науковий керівник: **Владислава Юзефович**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВСТУПУ ДО ЄС

REFORMING THE SYSTEM OF PAYMENT OF CIVIL SERVANTS IN UKRAINE DURING THE ACCESSION TO THE EU

The object of the work is the reform of the system of remuneration of civil servants.

The subject of the work is the influence of European integration on the system of remuneration of civil servants. The method is to determine the key aspects of the impact of European integration on the reform of the civil servants' remuneration system. The regulatory and legal support of the civil servants' remuneration system, as well as the concepts, signs and components of the civil servants' remuneration system, are disclosed. The relationship between the reform of the civil servants' remuneration system and the European orientation of Ukraine is characterized, the requirements of the European Union regarding the civil servants' remuneration system and the stages of implementation of the reform of the civil servants' remuneration system are clarified.

Keywords: remuneration of labour, civil servant, reformation, entering into ЄС.

Сучасні умови державотворення у зв'язку з повномасштабним вторгненням на територію України сусідньої держави стали кроком України відмовитися від радянського сліду в економічній складовій нашої держави. Так, у червні 2022 року Україна отримала офіційний статус кандидата в держави члени Європейського Союзу. Що у свою чергу потребує від України виконання певних кроків та механізмів впровадження дієвих реформ у певних галузях суспільних відносин. Не є виключенням і сфера системи оплати праці державних службовців.

Слід відмітити, що Україна, ще задовго до 2022 року, почала впроваджувати у своєму законодавстві реформу у сфері державної служби шляхом досягнення принципів SIGMA - «принципи публічної адміністрації, відповідність яким тієї чи іншої держави дозволяє оцінити, де саме знаходиться ця держава на шляху до належного врядування». Саме ці принципи містять в собі рекомендації щодо необхідних змін у системі оплати праці державних службовців.

Незважаючи на такі прогресивні кроки України на шляху до європейської інтеграції все ж не вирішеним питанням залишаються порушення принципу забезпечення рівного доступу до державної служби. Цей принцип стосується заборони всіх проявів та форм дискримінації, у тому числі виключення необгрунтованих обмежень, або ж навпаки - встановлення таких же переваг для окремих категорій осіб, в процесі їхнього вступу до лав державної служби. Для того, аби державний службовець не тільки під час вступу на державну службу, а й надалі відповідав загальним і спеціальним вимогам за обійманою ним посадою, держава зобов'язана забезпечити достатній рівень оплати праці, і яка в разі необхідності доповнюватиметься необхідними засобами соціального забезпечення [1, с. 155].

«Розміри виплат залежать від соціально-економічних можливостей держави, – говорить В.М. Вегера, – проте повинні забезпечувати конституційне право кожного на достатній

життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, хоча в названій статті Основного Закону й не закріплюється, що держава його гарантує. Незважаючи на те, що кожен має піклуватися про власний добробут особисто, держава зобов'язана створювати відповідні умови, щоб людина реально мала змогу забезпечити себе і свою сім'ю. Забезпечення людини такою можливістю – одне з головних зобов'язань соціальної держави» [2, с. 139].

Можливо погодитися з Бригадир І. В., який зазначає що оплата виступає одним із ключових мотивуючих факторів, що має місце з самого початку трудової діяльності та виконання визначених обов'язків [3, с. 116].

Таким чином, оплата праці державних службовців є важливим компонентом, який впливає на загальну спроможність такої категорії працівників належним чином виконувати покладені на них обов'язки.

На думку Соколової О.А.: «Суттєвими ознаками правової конструкції «оплата праці державних службовців» є: (а) суб'єкт отримання оплати праці – державний службовець; (б) суб'єкт її здійснення – держава в особі її органу; (в) джерело коштів для оплати праці – Державний бюджет; (г) провадиться вона в порядку, розмірах і на умовах, установлених законодавством; (д) здійснюється оплата за службову діяльність державних службовців; (е) має місце у формі регулярної грошової виплати» [4, с. 13-14].

Визначається, що складовими елементами системи заробітної плати державного службовця є: «1) посадовий оклад є основною частиною заробітної плати державного службовця; 2) надбавки (за вислугу років; за ранг державного службовця) – систематичні постійні грошові виплати, які нараховуються державному службовцю співрозмірно посадового окладу; 3) грошові виплати, які мають тимчасовий характер та пов'язані з додатковим навантаженням державного службовця та особливими умовами праці; 4) премії (у разі встановлення) – це систематичні або разові грошові виплати, які можуть бути встановлені державному службовцю за сумлінне, повне й успішне виконання ним покладених на нього службових обов'язків [5].

Також важливим компонентом залишаються доплати, котрі нараховуються за: стаж, освіту, якість та результативність виконуваної роботи, роботу в нічний час, ризиковану роботу, за знання іноземних мов; доплати на сім'я, здоров'я, дітей тощо. Втім, все ж таки, як і в Україні гнучкість надбавок, їх значна кількість не дають змоги стверджувати, що розмір заробітної плати державних службовців в європейських країнах залежить стовідсотково від кінцевого результату роботи, якості та ефективності виконання управлінських функцій. Запровадження напрямів оплати праці європейського рівня слугуватиме покращенню державної служби та збільшить ефективність діяльності державних службовців.

Список використаних джерел

1. Соколова О. А. Принципи оплати праці державних службовців як системне юридичне явище. Право та інновації. 2016. № 4 (16). С. 155–162.
2. Вегера В.М. Встановлення розміру мінімальної заробітної плати як спосіб державного регулювання оплати праці в Україні: мон. Харків. Право, 2015. 168 с.
3. Бригадир І. В. Індивідуальний підхід до оплати праці державних службовців та негативні тенденції його формування. Харків, 2021. С. 116-118.
4. Соколова О. А. Особливості оплати праці державних службовців у сучасних умовах. автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05. трудове право; право соціального забезпечення. Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. Київ, 2017. 21 с. URL: https://scc.knu.ua/upload/iblock/b0b/aref_Sokolova%20O.%20A..pdf
5. Головачова А. О. Правове регулювання оплати праці державних службовців в Україні. автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 трудове право; право соціального забезпечення. Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. Київ, 2017. с. 20

АНТОН ОВСІЄНКО,

Білогородський сільський голова, студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ANTON OVSIENKO,

Bilohorodske village head, student of the Department of regional policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Владислава Юзефович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

PARTNERSHIP AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN WARTIME

The article considers partnership as a tool for the development of territorial communities in the wartime period. The basics of partnership in territorial communities are analyzed, the purpose of the study is determined - to analyze partnership in the context of the country's reconstruction and to determine proposals for improving communications during the transformation of social relations and social regeneration of territories in the country. The processes of improving partnerships in the context of territorial reconstruction are identified as relevant. The application of new tools and practices in the context of the country's reconstruction is studied. The role of public administration and management bodies in forming the basis for effective community development in view of the increasing impact of martial law processes is determined. Modern innovative approaches to the effective implementation of partnerships in the context of social regeneration and the need for their management support are actualized. The basics of implementing local development initiatives in the field of partnerships are determined.

Keywords: *partnership, territorial community, development, wartime.*

Партнерство як інструмент розвитку територіальних громад у воєнний період набуває актуального значення. В реаліях сучасного розвитку країни партнерство використовується для створення структур комунікативного спрямування в багатьох громадах. Даний інструментарій вважається вкрай необхідним для розширення можливостей та збільшення джерел фінансування розвитку сільських утворень. Сьогодні цей напрям набув іншого змісту на теренах нашої країни, політика партнерства може координувати підтримку наших захисників, благодійну діяльність для мешканців громад, організацію та фінансування різноманітних проєктів, відновлення населених пунктів, надання допомоги дітям тощо.

Політика партнерства може сприяти поліпшенню факторів оновлення та розвитку територій, завдяки співпраці всіх учасників, а також завдяки сприянню соціальному розвитку громади. Особливо актуальним визначається напрям розширення можливостей для благодійної діяльності. Шляхом застосування технологій інформації та комунікації представники органів місцевого самоврядування повинні внести свій внесок в забезпечення і поліпшення якості життя людей і привабливості територій для подальшого розвитку.

Раніше неодноразово порушувались питання щодо необхідності системного реформування чинної системи функціонування місцевого самоврядування, забезпечення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами, достатніми для відправлення ними їхніх законодавчо визначених повноважень, удосконалення правовідносин між державними та місцевими бюджетами та багатьох інших, які нині набули першочергового значення [1].

Прикладом налагодження партнерства як інструменту розвитку територіальної громади у воєнний період може слугувати формування та діяльність благодійної організації Білогородської територіальної громади Київської області. У Білогородській громаді починає працювати благодійна організація «Благодійний фонд «Допомога жителям Білогородської громади»». Між фондом та Білогородською сільською радою укладено меморандум щодо партнерства, відбулися установчі збори та були обрані члени правління. В укладанні меморандуму взяли участь представники громадськості – ЗСУ, бізнесу, волонтерського руху, духовенства, спорту, освіти, культури.

Було визначено, що *громада живе і діє у важких умовах воєнного стану. В умовах того, що є багато охочих надавати допомогу – на офіційні рахунки, прозоро, зі звітами за використання коштів. На жаль, сільська рада обмежена у відкритті благодійних рахунків, щоби приймати пожертви від мешканців громади або з-за кордону від міжнародних партнерів. Фонд суттєво розширює можливості для благодійної діяльності, і ми всіляко підтримуватимемо роботу організації* [2].

Провідними напрямами роботи фонду «Допомога жителям Білогородської громади» є:

- підтримка наших захисників і захисниць – ЗСУ, поліції, територіальної оборони, військових формувань
- здійснення благодійної діяльності в інтересах мешканців Білогородської громади – військовослужбовців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб і тих, хто потребує додаткового захисту
- організація та фінансування проєктів у галузі культури, просвіти, навчання, популяризації українського мистецтва, фольклору, традицій
- фінансування проєктів, створення нових і підтримка наявних у різних галузях науки
- надання допомоги дітям, що втратили батьків внаслідок війни, дітям – внутрішньо переміщеним особам, дітям, які мають досягнення у навчанні, спорті, культурі
- приймання та розподілення благодійної і гуманітарної допомоги від фізичних та юридичних осіб, організацій будь-якої форми власності.

«Ми всі донатимо, знаходимо авто, дрони, збираємо кошти на тисячу речей для захисників. Допомагаємо цивільним, внутрішньо переміщеним особам. Але концентрація зусиль дасть набагато більший результат. Цю місію і функцію виконає фонд як офіційна благодійна організація з прозорою звітністю, змогою залучення міжнародних партнерів і фондів», – підкреслив директор та співзасновник БО БФ «Допомога жителям Білогородської громади» [2].

Внаслідок змін в країні, що обумовлені реаліями воєнного стану, громади отримали багато загроз, інколи з значними втратами соціального та гуманітарного розвитку. Такі тенденції визначають доцільність впровадження нових управлінських інструментів органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Буряк М. І. Адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад. *Вісник ДДФА. Економічні науки* : електрон. версія зб. наук. праць. 2014. № 1. С. 58–65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_1_9. (дата звернення 30.11.2023).
2. БФ «Допомога жителям Білогородської громади»: об'єднання зусиль заради спільної справи URL: <https://bilohorodka.org.ua/bf-dopomoha-zhyteliam-bilohorodskoi-hromady-ob-iednannia-zusyl-zarady-spilnoi-spravu/> (дата звернення 30.11.2023).

СЕРГІЙ ОСТРЕНКО,*аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»***SERHII OSTRENKO,***postgraduate student of the Department of of state administration and local self-government of the National Technical University «Dniprovsk Polytechnic»
<https://orcid.org/0000-0002-7055-9278>**Науковий керівник: Євгеній Бородин, доктор історичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»*

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МЕТОДОЛОГІЧНА ДИХОТОМІЯ

CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: METHODOLOGICAL DICHOTOMY

Two methodological traditions of interpretation of sustainable development are considered. It is shown that the original concept of sustainable development is based on the idea that the use of resources at the present time should not lead to a decrease in the standard of living of future generations. However, there are two quite different interpretations of how sustainable development can be achieved, and these lead to different definitions of sustainable development. The first definition of sustainable development, which dominates the official discourse, can be reduced to the concept of limited economic growth. This approach to development includes two separate stages. First, contractual arrangements based on environmental criteria should be established. Only then can the standard utilitarian goal of maximizing economic return be achieved.

It is emphasized that the identification of sustainable development with sustainable growth is contradictory. A second definition of sustainable development is an approach to sustaining resources that emphasizes conservation of existing and future resources rather than continuous growth. According to the author, this approach is an acceptable methodological tool for the sustainable development of Ukraine in the conditions of post-war recovery.

Keywords: *sustainable development, resource support, limited growth, public management.*

Більшість визначень сталого розвитку ґрунтуються на рівності між поколіннями, яка охоплюється ідеєю про те, що «... нинішнє покоління не повинно ставити під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої матеріальні потреби та насолоджуватися здоровим навколишнім середовищем» [1] (Batie, 1989: 1084). Прихильники сталого розвитку сходяться на думці, що використання ресурсів в даний час не повинно призводити до зниження рівня життя майбутніх поколінь. Незважаючи на це, існують два досить різних тлумачення того, як можна досягти сталого розвитку, і вони призводять до різних визначень сталого розвитку.

Перше визначення сталого розвитку можна звести до поняття обмеженого економічного зростання. Прихильники цієї позиції стверджують, що сталий розвиток – це «... прагнення до зростання з урахуванням екологічних обмежень» [1]. Такий підхід до розробки включає в себе два окремих етапи. По-перше, повинні бути встановлені договірні домовленості, засновані на екологічних критеріях. Тільки тоді можна досягти стандартної утилітарної мети максимізації економічної віддачі.

Визначення обмеженого економічного зростання мало чим відрізняється від стандартних неокласичних підходів до економічного розвитку. Він просто кваліфікує максимізацію корисності, додаючи екологічні міркування. Зростання, хоча і здійснюється повільніше і більш екологічно чутливо, все ще залишається головною метою. Це визначення домінує в офіційному дискурсі. Як зазначає Кортен [2], навіть коли Комісія ООН з навколишнього середовища та розвитку (1987) детально описала екологічні наслідки нерегульованого зростання, вона, тим не менш, дійшла висновку, що сталий розвиток залежить від подальшого зростання: «Якщо значна частина країн, що розвиваються, хоче запобігти економічним, соціальним та екологічним катастрофам, необхідно, щоб глобальне економічне зростання було поживлене»

[2]. Цей висновок, на думку Кортена, суперечить власному аналізу Комісії «... що зростання і надмірне споживання є першопричинами проблеми» [2]. На його думку, подальше зростання, навіть якщо воно планується з урахуванням екологічних міркувань, ігнорує зростаючі докази того, що економічні вимоги, які ми пред'являємо до навколишнього середовища, зараз перевищують ті, які екосистема може витримати.

Інші критики підходу обмеженого зростання [3, 4] стверджують, що ототожнення сталого розвитку зі сталим зростанням є суперечливим і вводить в оману. Леле [4] резюмує цю точку зору:

«Коли розвиток сприймається як синонім зростання споживання матеріалів, що часто буває навіть сьогодні, сталий розвиток буде «підтримувати зростання споживання матеріалів» (імовірно, нескінченно). Але така ідея суперечить загальноприйнятому визнанню існування «граничних меж» [корисних ресурсів]. У кращому випадку можна стверджувати, що зростання споживання на душу населення певних основних благ необхідне в певних регіонах світу в короткостроковій перспективі. Використання поняття «сталий розвиток» як синоніму «стійкого зростання» - це оманливе використання цього терміну, або, в кращому випадку, короткострокове і локалізоване поняття, яке суперечить довгостроковій глобальній перспективі сталого розвитку» [4].

Використання цього терміну в цьому контексті часто є механізмом, за допомогою якого уряди та міжнародні гуманітарні організації кооптують і заспокоюють опозицію зростанню. Критики підходу до сталого розвитку з обмеженим зростанням розглядають його як димову завісу, яка приховує екологічно руйнівні наслідки традиційних стратегій розвитку [5].

Друге визначення сталого розвитку можна назвати підходом до підтримки ресурсів. Ця позиція ґрунтується на критичних зауваженнях, розглянутих вище, і наголошує на збереженні наявних і майбутніх ресурсів, а не на постійному зростанні. Тут зусилля зосереджені на мінімізації нашого впливу на навколишнє середовище і використання природних ресурсів при одночасному задоволенні матеріальних потреб людей [1]. У цих рамках економічний розвиток не досягається шляхом визначення стійкого рівня зростання і досягнення традиційних цілей економічного розвитку. Натомість, охорона природних ресурсів є чіткою метою і ставиться в один ряд з економічними міркуваннями.

Підхід до збереження ресурсів вимагає фундаментального переосмислення наших відносин з навколишнім середовищем, моделей споживання та стандартів життя. Найбільш чітко (а дехто сказав би, що радикально) її сформулювали прихильники руху «глибинної екології», такі як Арне Несс. Головними серед змін, передбачених підходом до підтримання ресурсів, є: оцінка внутрішньої цінності природного середовища та всіх форм життя; задоволення життєво важливих потреб, а не бажань; антиспоживацтво та мінімізація особистої власності; а також використання простих і відповідних технологій, коли це можливо [6].

Перш за все, те, що відрізняє підхід до підтримки ресурсів від моделі обмеженого зростання, полягає в тому, що перший визначає розвиток. На наш погляд, саме цей підхід є прийнятним методологічним інструментом сталого розвитку України в умовах повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Batie, Sandra S., 1989, «Sustainable Development: Challenges to the Profession of Agricultural Economics.» *American Journal of Agricultural Economics*, December:1083-1101.
2. Korten, David C., 1992, «Sustainable Development.» *World Policy Journal*, 9(1):157-90.
3. Daly, Herman E. and John B. Cobb Jr., 1989, *For the Common Good*. Boston, MA: Beacon Press.
4. Lele, Sharachchandra, 1991, «Sustainable Development: A Critical Review.» *World Development*, 19(6):607-21.
5. Worster, Daniel, 1995, «The Shaky Ground of Sustainability.» Pp. 417-27 in George Sessions (ed.) *Deep Ecology for the 21st Century*. Boston, MA: Shambhala.
6. Naess, Arne, 1995, «Deep Ecology and Lifestyle.» Pp. 259-64 in George Sessions (ed.) *Deep Ecology for the 21st Century*. Boston, MA: Shambhala.

ОЛЕКСІЙ РАДЧЕНКО,

аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

OLEKSII RADCHENKO,

postgraduate student of the Department of Regional Policy of Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-7583-8295>

Науковий керівник: **Тетяна Дерун**, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ШТУЧНОГО ОБМЕЖЕННЯ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

PROBLEMS OF ARTIFICIAL LIMITATION OF LOCAL SELF-GOVERNMENT AUTONOMY

The study examines the current problems of local self-government autonomy that arise from the imperfection of municipal legal norms. The author reveals the significance of the multidimensional phenomenon of local self-government, in particular, as one of the priority institutions of civil society and a form of public authority at the local level. The article analyses the viewpoints of different scholars on the role of territorial communities in local self-government, confrontation between local self-government and state institutions, problems of development of the theory of municipal law and practice of local government in Ukraine. The study provides an example of the Supreme Court's legal opinion, according to which a territorial community is given the same status as a state institution. The study also indicates the likelihood of dangerous consequences of such an opinion in the field of public administration. Prospects for further research may include the development of theoretical aspects to address the existing problems of artificial restriction of local self-government autonomy.

Keywords: territorial community, local self-government, civil society institute, phenomenon.

Місцеве самоврядування займає важливу роль у децентралізованій системі публічного управління України. Даний соціальний феномен самоорганізації може розглядатися під різними вимірами. З одного боку, місцеве самоврядування є одним з пріоритетних інститутів громадянського суспільства, в якому громадяни наділені правом на безпосередню участь у вирішенні питань місцевого значення (самоорганізація у будь-якій формі, яка не заборонена законом). З іншого боку, місцеве самоврядування є формою публічної влади, яка реалізується специфічними суб'єктами – територіальною громадою та органами місцевого самоврядування – в порядку, встановленому законом.

Багатовимірний феномен «самоврядування» породжує неоднозначне розуміння у застосуванні певного правового регулювання в системі публічно-правових відносин. Принцип позитивного правового регулювання, який не застосовується до процесів самоорганізації населення, є обов'язковим при здійсненні місцевого самоврядування. Причому здійснення місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом, є обов'язковим саме для територіальної громади [1, ст. 140], яка не належить до суб'єктів публічної влади.

Науковиця Ольга Прієшкіна пише: «Конституційний інститут територіальних громад має розглядатися не тільки як необхідна правова передумова функціонування територіального самоврядування населення в процесі вирішення питань місцевого значення, але й власне громади мають розцінюватися насамперед як елементні структури громадянського суспільства і стати важливою складовою частиною політичного процесу, носіями установчих функцій» [2, с. 161].

На нашу думку, в сучасних процесах здійснення місцевого самоврядування фактично застосовується синкретизм муніципально-правових норм з наявністю природного права територіальної громади на самостійне вирішення питань місцевого значення, заснованого на принципі правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності, але яке обмежується обсягом повноважень, визначених законами [3].

Володимир Заблоцький, досліджуючи самобутній характер становлення й розвитку системи місцевого самоврядування в Україні, звернув увагу на особливу роль самоврядування у державотворенні. На думку дослідника, історичний аналіз доводить, що самоврядна громада історично є попередницею держави. Науковець зазначає, що історично державна влада завжди намагалася викоринити притаманний українському самоврядуванню більший рівень народо-владдя. Він пише: «Навіть зараз місцеве самоврядування і державна влада хоча і виступають двома доповнюючими одна одну політичними утвореннями, що становлять владну єдність на території держави, та іноді історичне «протистояння» українського місцевого самоврядування з державними інституціями продовжується і в теперішній час» [4].

Досліджуючи місцеве самоврядування в якості окремої гілки публічної влади науковець Василь Костицький зауважив, що питання місцевого самоврядування останнім часом все частіше переміщуються в епіцентр наукових і політичних дискусій. Він зазначає: «Проте останні роки у розвитку теорії муніципального права та практики організації місцевої влади в Україні можна назвати періодом втрачених надій та краху багатьох ілюзій щодо того, що сучасна держава спроможна системно відгукнутися на запит соціуму про наближення влади до людини» [5].

Недосконалість муніципально-правових норм часто призводить до порушення прав місцевого самоврядування, зокрема, з боку органів державної влади. Одним із дієвих способів відновлення прав місцевого самоврядування є судовий захист. Разом з тим, останнім часом формується єдність судової практики, згідно з якою територіальні громади розглядаються не як первинні суб'єкти самостійного інституту публічної влади у сфері публічно-правових відносин, а в якості суб'єктів держави, адміністративно-територіальних одиниць. Верховний Суд у складі дванадцяти суддів Касаційного адміністративного суду прийшов до правового висновку про наявність у прокурора права на звернення до адміністративного суду з метою захисту інтересів держави в особі територіальної громади [6]. Проблема зазначеного помилкового висновку Верховного Суду (в якому територіальна громада прирівняна до державної інституції) не обмежується конкретною судовою справою, а породжує практику застосування норм матеріального права загалом у сфері публічного адміністрування. Як відомо, відповідно до вимог Закону [7] висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права.

Відсутність у чинних нормативно-правових актах муніципального права необхідних юридичних норм, зокрема, невизначеність правового статусу територіальних громад та їх головних посадових осіб, а також відсутність чіткого розмежування між державними справами та питаннями, що належать до відання місцевого самоврядування, призводить до спотворення сутності феномену самоврядування та штучному обмеженню його автономії. Така тенденція не тільки нівелює конституційний принцип визнання та гарантування місцевого самоврядування в якості самостійного виду публічної влади, але й руйнує основу існування цього інституту громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 11.01.2024).
2. О. В. Прієшкіна. Місцеве самоврядування в Україні: правове регулювання безпосередньої демократії: Навч. посібник. Київ: Кондор. 2004. 336 с.

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 11.01.2024).
4. Заблоцький В. В. Особливості розвитку та роль місцевого самоврядування в системі публічної влади на теренах України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=836> (дата звернення: 11.01.2024).
5. Костицький В. Місцеве самоврядування як окрема гілка публічної влади. В. Костицький. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 1. С. 48-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_2018_1_10 (дата звернення: 11.01.2024).
6. Постанова Верховного Суду у складі Судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду: Судове рішення від 29 листопада 2022 р. у справі № 240/401/19 // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень» / Державна судова адміністрація України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107599033> (дата звернення: 11.01.2024).
7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 11.01.2024).

АНАТОЛІЙ РАЧИНСЬКИЙ,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ANATOLII RACHYNSKYI,

*Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-9888-6978>*

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАГАТСТВА УКРАЇНИ

DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL AS A COMPONENT OF THE NATIONAL WEALTH OF UKRAINE

It has been found that human capital requires priority attention from the state, and is the main value of modern society, the main component of national wealth. The article analyzes the Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine as of 05 February 2019 No. 2677-VIII, which made the decision to hold parliamentary hearings on «Balanced Development of Human Capital in Ukraine: Tasks of Education and Science»; the Decree of the President of Ukraine enacting the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine as of 14 May 2021 «On the Human Development Strategy».

Attention is focused on the importance of preparing a person for life and work in modern conditions, the formation of modern competitive human capital through the following components: innovative, globalist, self-sufficient, patriotic. It is emphasized that Ukrainian society should become a knowledge society, and a Ukrainian citizen should be a person who is constantly learning and acquiring new competencies. It is the problems related to the development of human capital that have arisen due to the full-scale military aggression of Russia against Ukraine that create unique conditions for the development, acquisition of new knowledge, skills and experience by Ukrainians so that in the context of post-war recovery and creation of favorable economic conditions, the powerful Ukrainian human potential as an important component of national wealth will receive an impetus for more effective transformation into human capital to ensure not only post-war recovery, but also economic prosperity of Ukraine.

Keywords: *development, human capital, military aggression, post-war reconstruction, competencies, competitiveness.*

У сучасних умовах питання людського розвитку є надзвичайно актуальним, оскільки прогрес людського розвитку демонструє нарощування можливостей людини через підвищення її потенціалу для реалізації в усіх сферах життєдіяльності.

Безумовно, людський капітал потребує пріоритетної уваги з боку держави, є головною цінністю сучасного суспільства, основною складовою національного багатства. Насамперед, варто говорити про певний запас знань, навичок та досвіду, здатність й надану державою можливість безперервно навчатися та вдосконалюватися в тій чи іншій професійній сфері. Відповідно, досліджуючи людський капітал в структурі національного багатства країни, науковець В. Осецький довів, що важливу роль у розвитку людського капіталу відіграють меритократичні цінності та принципи соціальної справедливості, а також уявлення економічних, політичних і соціальних агентів про механізми, що забезпечують сталий економічний розвиток, зростання виробництва та зменшення економічної нерівності [2].

Досліджуючи проблематику людського капіталу, варто зазначити, що збалансований розвиток людського капіталу в Україні уже тривалий час є центром уваги як науковців, так і органів публічного управління. Зокрема, постановою Верховної Ради України від 05 лютого 2019 року № 2677-VIII ухвалено рішення про проведення парламентських слухань на тему: «Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки» [4].

Серед виступів учасників парламентських слухань на особливу увагу заслуговує виступ президента Національної академії педагогічних наук України В. Кременя, який відмітив важ-

ливість підготовки людини до життя і діяльності в сучасних умовах, тобто формування посучасному конкурентоспроможного людського капіталу. Це, на його думку, означає готувати людину: *інноваційну*, яка забезпечуватиме інноваційний тип прогресу; здатну бути органічною у цифровому суспільстві; *глобалістську*, яка буде конкурентоспроможною у глобальному просторі; *самодостатню*, здатну усвідомлено реагувати на всю багатоманітність сучасного інформаційно-комунікативного простору; *патріотичну*, здатну розуміти й відстоювати національні інтереси України у суперечливому світовому глобальному просторі.

Важливий постулат, на якому акцентував увагу *В. Кремень*, – це те, що навіть при всіх цих та інших змінах збалансований розвиток людського капіталу не можна забезпечити без створення можливостей і формування потреби в навчанні впродовж життя. Необхідним є розвиток освіти дорослих – доступної системи надання різноманітних освітніх послуг відповідно до потреб людини і суспільства [3].

Слід відзначити, що 02 червня 2021 року Указом Президента України введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку». Метою реалізації Стратегії є створення умов для всебічного розвитку людини протягом життя, розширення можливостей реалізації потенціалу і свободи особистості, її громадянської активності заради формування згуртованої спільноти громадян, здатних до активної творчої співучасті у гармонійному, збалансованому та сталому розвитку держави [5].

Сьогодні ж повномасштабна військова агресія росії проти України завдає нищівний удар по людському капіталу нашої держави. Варто погодитися з думкою *І. Бобух*, яка досліджуючи втрати та перспективи розвитку людського капіталу як складової національного багатства України внаслідок військової агресії зазначає, що «...навіть у таких страшних умовах наразі створені унікальні можливості для подальшого переструктурування і розвитку людського капіталу на основі нових цінностей і з урахуванням пріоритетів євроінтеграції» [1, с. 78].

Основними проблемами визначаються: незнання мови приймаючої країни, відсутність процедур визнання українських дипломів і наукових ступенів у країнах-членах ЄС, різке зростання пропозиції робочої сили з приїздом біженців, невідповідність навичок, знань і кваліфікації українських біженців попиту на ринку праці ЄС, брак необхідного досвіду, значна психологічна травмованість унаслідок військових дій, низька самооцінка, побутова невлаштованість та ін. [1, с. 81].

Таким чином, українське суспільство має стати знаннєвим суспільством, а українець людиною, яка постійно навчається, набуває нових компетентностей. Саме проблеми, пов'язані з розвитком людського капіталу, що виникли через повномасштабну військову агресію росії проти України, створюють українцям унікальні умови для розвитку, набуття нових знань, навичок і досвіду для того, щоб в умовах повоєнного відновлення і створення сприятливих економічних умов потужний український людський потенціал як важлива складова національного багатства отримав імпульс для ефективнішого перетворення на людський капітал для забезпечення не лише повоєнного відновлення, але й економічного процвітання України.

Список використаних джерел

1. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. К. : Центр Разумкова, 2022. 102 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf.
2. Осецький В.Л. Людський капітал в структурі національного багатства країни. *Економічна теорія*, 2019. № 3. С. 29–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2019_3_4.
3. Парламентські слухання «Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки». *Сесійний зал Верховної ради України. 10.04.2019 р.* URL: https://static.rada.gov.ua/zakon/skl8/10session/par_sl/sl1004119.htm.
4. Постанова Верховної Ради України від 05 лютого 2019 року № 2677-VIII «Про проведення парламентських слухань на тему: «Збалансований розвиток людського капіталу в Україні: завдання освіти і науки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2677-19>.
5. Указ Президента України від 02 червня 2021 року № 225/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021>.

ЛЮДМИЛА СИДОРЕНКО,

студентка 2 курсу магістратури кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

LYUDMILA SYDORENKO,

2nd year master's student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ольга Берданова**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМАНДНОГО ЛІДЕРСТВА В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

IMPLEMENTATION OF TEAM LEADERSHIP IN LOCAL GOVERNMENT

Issues of implementation of team leadership in the system of local self-government are considered. It is noted that the leader, as an authoritative member of the group, regulates socio-political processes with personal influence, helps group members establish effective interaction in the process of solving current work issues. Reasonably, one-person leadership is mostly charismatic, so its expediency and effectiveness in local self-government bodies will take place in crisis situations, when the leader must make management decisions alone and bear responsibility for their implementation. In all other cases, it is advisable to use team leadership, the essence of which is reduced to the mutual influence of the leader and the group in the performance of powers and tasks in a specific situation. It is emphasized that team leadership in the system of local self-government involves the active participation of citizens in solving local issues. It is noted that the essence of team leadership is the rejection of individual leadership in favor of collective or collegial work.

Keywords: leader, team leadership, citizen participation, local self-government.

В умовах інтенсивних демократичних, соціальних, державно-правових перетворень в Україні важливим є продовження реформування державно-управлінських відносин для вирішення двох взаємопов'язаних завдань: ефективного функціонування держави, реформування політичної сфери та суспільно-політичних відносин. Це потребує удосконалення системи публічного управління, кадрового потенціалу, формування потужного та ефективного лідерства. Лідер, як авторитетний учасник групи, особистим впливом регулює соціально-політичні процеси, він той, хто допомагає членам групи налагодити ефективну взаємодію в процесі вирішення поточних робочих питань [1].

Системні реформи всієї системи публічного управління, які відбуваються сьогодні, включають механізми залучення громадськості до управління розвитком територіальних громад. Це є наслідком становлення та розвитку інститутів громадянського суспільства, реформування системи місцевого самоврядування, зміни ролі регіонального і місцевого управління [2].

На сьогодні в Україні лідерство стає необхідною умовою стабільності, врахування інтересів різних соціальних груп та індивідів, так як вони, формуючи стратегії, визначають способи та інструменти її реалізації, цим самим стають рушіями перетворень та ключовими дійовими особами результативного проведення демократичних реформ. Саме тому питання формування та розвитку лідерства в публічному управлінні є не лише актуальним, а й базовим у підвищенні управлінської здатності суспільства і сприяє зміцненню та розвитку нашої держави. Процес управління, який включає функції планування, організації, мотивації та

контролю, не може бути ефективним без ефективних управлінців та лідерів, які заохочують підлеглих, стимулюють своїм прикладом до досягнення позитивних кінцевих результатів [1].

Одноосібне лідерство переважно є харизматичним, тому його доцільність та ефективність в органах місцевого самоврядування буде мати місце в кризових ситуаціях, тоді, коли лідер повинен одноосібно приймати управлінські рішення і нести відповідальність за їх реалізацію. У всіх інших випадках доцільно використовувати командне лідерство, сутність якого зводиться до взаємного впливу лідера та групи при виконанні повноважень та завдань в конкретній ситуації. Оптимально, прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування має здійснюватися на основі: залучення всіх членів групи (команди) до процесу прийняття рішень, а не лише його затвердження; орієнтації на досягнення спільної мети (громади, вуличного комітету, району та ін.); задоволення інтересів усіх сторін; об'єднання зусиль; взаємовпливу (лідера, групи, громади та ін.) [3].

Командні лідери усвідомлюють, що наголошення на особистих результатах може негативно вплинути на мікроклімат в колективі, продуктивність та працездатність працівників, зменшить мотивацію до досягнення успіху. Зокрема, місцевий голова, усвідомлюючи важливість плідної, взаємоузгодженої роботи місцевих депутатів, постійних, тимчасових комісій, мотивуватиме і підтримуватиме командну роботу, як командний лідер [3].

Крім формування дієвої та результативної команди, лідерство реалізується як вплив для досягнення поставленої мети. При цьому, є три вектори такого впливу: лідер – група, група – лідер, ситуація – лідер+група. Оскільки лідерство – це форма діяльності, що виявляється у відносинах між лідером і тими, вона проявляється через вплив лідера на більшість. Цей вплив лідера передбачає його позитивне сприяння в досягненні спільних цілей, що й визначає властиву йому функцію як одну з форм міжособистісного спілкування та взаємодії в команді для вирішення спільних завдань [3].

На сьогодні, розвиток територіальних громад неможливий без участі громадян у вирішенні питань місцевого значення. Поняття «громадська участь», «участь громадян», «залучення громадян» набувають все більшої ваги в суспільстві. Практика підтверджує, громадська участь є дієвим та демократичним механізмом позитивного впливу громадян на результати роботи органів місцевого самоврядування, посадових осіб місцевого самоврядування, в тому числі і виборних. Крім того, громадська участь є стимулом для розвитку лідерства в органах місцевого самоврядування [2].

Фахова підготовка з управлінського лідерства повинна стати обов'язковою для посадових осіб місцевого самоврядування та сприяти безперервному процесу професіоналізації, складовими якої повинні бути: особистісна зацікавленість, готовність і здатність до ефективної лідерської діяльності для задоволення потреб територіальної громади, професійна компетентність, ефективність та результативність, відкритість і прозорість, управлінська майстерність [1].

Отже, сутність командного лідерства полягає у відмові від одноосібного керівництва на користь колективної або колегіальної роботи, що може проявлять у наступному: по-перше, командний лідер не вважає себе розумнішим, креативнішим або далекогляднішим ніж колеги, і тому більш скромніший, ніж одноосібний лідер (у самого командного лідера лідерські якості можуть бути слабко виражені, але він має володіти здатністю розпізнавати лідерські якості в інших людях і залучати їх у команду, командний лідер шукає таланти в оточуючих, щоб компенсувати свої недоліки і досягти більш високої збалансованості команди); по-друге, повага і довіра до інших членів команди дозволяє командному лідеру делегувати повноваження і не втручатися в роботу інших людей. Його більше цікавлять результати (командний лідер припускає, що його люди виконують свою роботу якнайкраще); по-третє, командний лідер створює в оточуючих відчуття виконання покладеної на них місії (місія формує систему поглядів, в яких кожен учасник робить свій внесок у загальну справу).

Список використаних джерел

1. Викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування: сутність, виклики, перспективи: матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 15 квітня 2015 року). Харків : Фактор, 2015. 88 с.
2. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі. Практичний посібник / [О.В.Берданова, В.М.Вакуленко, Н.М.Гринчук, В.С.Колтун, В.С.Куйбіда, Ткачук А.Ф.]. Київ : 2017. 134 с.
3. Грищенко І. М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку лідерства в системі місцевого самоврядування : дис. на здобуття наук. ступеня докт. держ. упр. : спец. 25.00.04. Київ, 2017. 448 с.

АНДРІЙ СКОРОХОД,

студент Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ANDRIY SKOROKHOD,

student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Вікторія Колтун**, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ З РОЗВИТКУ СФЕРИ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

FOREIGN PRACTICES IN THE DEVELOPMENT OF PUBLIC SERVICES

Foreign experience shows that requests for social security services, electronic legislation, communal services, online payments, tax payments, job search, etc. are mainly carried out at the local level. The main indicator of the effectiveness of the work of public authorities is the satisfaction of citizens with the services provided, including in electronic format. A number of positive signs of reforming the system of providing public services have been identified, which include the introduction of information and communication technologies, the modernization of the system of relations between authorities, business structures and citizens. The provision of public services is an important area of state and local policy based on the fundamental principles of democracy, the rule of law and human freedom. Most states have their own experience in providing public services, which is determined by political, legal, cultural and historical features.

Keywords: public administration, decentralization of power, sphere of public services, online services, territorial communities.

У багатьох зарубіжних країнах надання публічних послуг визначено в процесі адміністративної реформи, тому що є однією з основних форм відносин громадян, організації та влади, за якої держава є постачальником цих послуг. В Європейському Союзі (ЄС) публічними послугами вважаються «послуги загальних інтересів» (services of general interest) і «послуги загальних економічних інтересів» (services of general economic interest), які впливають на якість життя людей та є необхідними для соціального, економічного й регіонального згуртування в Європі. Послуги загальних інтересів охоплюють широке коло різноманітних сфер: водопостачання, енергопостачання і поводження з відходами, охорони здоров'я, соціальні, комунальні, освітні, охоронні послуги, включно з адміністративними й управлінськими. До послуг загального економічного інтересу відносяться телекомунікаційні послуги, послуги з газо- й електропостачання, транспортні та поштові послуги. Державними є послуги, які не можуть надаватися на комерційній основі, в умовах ринкової конкуренції [4]. Сектор послуг є настільки важливим, що їх належне забезпечення регулюється первинним і вторинним законодавством. Так, Договір про функціонування Європейського Союзу підкреслює важливість послуг, що забезпечують загальні потреби людини. Правові принципи щодо надання державних послуг повинні визначатися шляхом звичайної законодавчої процедури, що в ЄС означає надання пропозиції Європейською Комісією, її ухвалення Радою і Парламентом. У країнах ЄС створено відповідну правову базу, розроблено концепції та програми, які не лише визначають загальні засади діяльності владних органів щодо надання публічних послуг населенню, а й закріплюють стандарти якості їх надання [5].

Хартія споживачів послуг державних служб Бельгії є прикладом всеосяжної програми, яка покликана вдосконалити стосунки між державними органами й установами (надавачами) та населенням / бізнесом (споживачами або клієнтами) послуг. У Португалії «Хартія якості

державних послуг» поширюється на всі послуги центральних і муніципальних органів влади. В Австрії діє Загальний закон про адміністративну процедуру, в Естонії – закони про адміністративну процедуру, в Польщі – Кодекс адміністративного провадження, згідно яких потреби населення в публічних послугах задовольняються шляхом їх отримання у відповідних органах публічної влади або через укладання угод з приватними підрядниками. Так, у Польщі сфера надання публічних послуг базується на принципі субсидіарності з дотриманням унітарного характеру держави та компліментарності. На органи територіального самоврядування (гміни, повіту, воєводства) покладено обов'язок організації надання комунальних, соціальних, адміністративних та інших послуг шляхом укладання контрактів із суб'єктами господарювання чи неурядовими організаціями [1, с. 101].

До доступних електронних послуг міста Марсель віднесено: спортивно-оздоровчий каталог послуг; соціальну онлайн-книгу; оформлення та запис дітей до дитячих садочків чи навчальних закладів; запис для оформлення біометричного паспорта; заповнення заявки на отримання свідоцтва про народження, одруження чи смерть; повідомлення про зміну адреси проживання; пошук роботи; реєстрація у виборчих списках; отримання дозволу на будівництво (<https://www.marseilleservices.fr/>) [2].

Таким чином, зарубіжний досвід свідчить, що на місцевому рівні переважно здійснюються запит на послуги з соціального забезпечення, електронного законодавства, комунальних сервісів, онлайн платежів, сплати податків, пошуку роботи тощо. Основним показником ефективності роботи органів публічної влади є задоволеність громадян наданими сервісами, у т.ч. в електронному форматі. Виявлено низку позитивних ознак реформування системи надання публічних послуг, до яких можна віднести запровадження інформаційно-комунікаційних технологій, модернізацію системи взаємовідносин влади, бізнес-структур і громадян. Надання публічних послуг є важливим напрямом державної та місцевої політик, що базується на фундаментальних принципах демократії, верховенства права і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Власенко О. В. Зарубіжний досвід організації та роботи місцевої влади / О. В. Власенко, П. В. Ворона, М. О. Пухтинський та ін. – Полтава : Полт. НТУ, 2009. – 288 с.
2. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. [у 15 ч.] / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. – Київ, 2017. – Ч. 7 : Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях / С. А. Чукут. – Київ : ФОП Москаленко О.М., 2017. – 72 с.
3. Колтун В.С., Замазєєва Г.В. Управління якістю послуг громадського транспорту у процесах повоєнного відновлення регіонів України . АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ. Вип.31 за 2022 р. С. 119-128. DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2022.31.21>
4. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Г. Друзенка та С. Друзенко, за заг. ред. Г. Друзенка. – Київ : К.І.С., 2010. – 536 с.
5. Шамрай Н. В. Організація надання публічних послуг у містах з районним поділом : монографія / Н. В. Шамрай. – Київ : АДЕФ-Україна, 2018. – 273 с.

ТИМУР СЛОБОДЕНЮК,
аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

TYMUR SLOBODENIUK,
postgraduate student of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0003-1090-9528>

Науковий керівник: **Наталія Клименко**, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОНЦЕПЦІЯ СЕРВІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

THE CONCEPT OF A SERVICE-ORIENTED STATE IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE

The methodological principles of analysis of the socially oriented service policy of the state are studied. The article emphasizes that important issues of public administration reform in Ukraine can be resolved through the means of the state's service policy aimed at achieving and maintaining social stability and improving public welfare.

The main substantive elements of the concept of a service-oriented state in the context of modernization of public administration are analysed. The article notes the increasing role of the state authorities and local self-government in the development of a service state aimed at providing quality public services and rethinking the functions of the state in the context of modern European civilization.

Accordingly, the main task of the public-service state is to create a social environment in which all members of society can live and function professionally in a comfortable and convenient way. The essential purpose of the public-service state as a socio-political mechanism for regulating social relations and the main strategic goal should be the welfare and well-being of citizens.

Keywords: public administration, state, service policy, social stability, social welfare, European civilization, public services.

Враховуючи те, що переважна більшість функцій сучасної держави все більше набуває сервісного характеру, а сервісна політика вагомніше починає впливати на всі сфери суспільного життя, ця суспільна тенденція недостатньо враховується у вітчизняній науці державного управління.

Варто зазначити, що у вітчизняній науці досліджуються методологічні засади аналізу соціально орієнтованої сервісної політики держави. Так, на думку *В. Місюри*, значна частина адміністративних послуг є платною, що зумовлює загрозу спотвореного трактування і розвитку самої сервісної політики держави (отримання додаткових бюджетних надходжень під ширмою регулювання суспільного розвитку). Він вважає, що важливі питання реформи державного управління в Україні можливо вирішити за допомогою засобів сервісної політики держави, спрямованих на досягнення та утримання соціальної стабільності і покращання суспільного добробуту у цілому [4, с. 13].

Сервісна політика держави передбачає створення нормативної, ресурсної та організаційної бази її реалізації і забезпечення (нормативні документи, спеціалізовані сервісні центри з надання адміністративних послуг, штат відповідно підготовлених службовців, електронні бази даних тощо).

Аналізуючи концепцію сервісно-орієнтованої держави, в контексті модернізації публічного управління, *П. Клімушин* і *Д. Спасібов* чітко окреслили принципи функціонування моделі сервісної держави:

- принцип клієнтських відносин між громадянами і органами влади (якщо у традиційній системі управління представника публічної влади наділено владними і наглядовими повноваженнями, а громадянин виступає у ролі прохача, то у сервісній моделі відносин роль чиновника зводиться до технічного обслуговування потреб громадян);
- принцип конкурентності публічних послуг (держава втрачає монополію щодо надання публічних послуг з передачею низки публічних функцій приватним компаніям);
- принцип мережевої побудови системи управління (ієрархічна система управління у сфері надання публічних послуг перетворюється у децентралізовану систему з низкою горизонтальних зв'язків між державою і членами суспільства);
- принцип незалежного оцінювання якості публічних послуг (громадські організації та громадяни, як безпосередньо зацікавлені суб'єкти в якості та своєчасності надання публічних послуг, стали ідеальними суб'єктами державного контролю);
- принцип оптимізації технологічного ланцюжка надання публічних послуг (зокрема, низка технологічних процедур надання публічної послуги передається на аутсорсинг, тобто на виконання приватним компаніям) [2].

Разом з тим зростає роль державної влади й місцевого самоврядування в розбудові сервісної держави з надання якісних публічних послуг. У своїх дослідженнях *О. Євтушенко* зазначає, що сучасні технології та відкриті стандарти сприяють перетворенню держави у сервісну організацію з надання послуг населенню і компаніям [1, с. 36].

Значна увага при цьому приділяється переосмисленню функцій держави в умовах сучасної європейської цивілізації. На думку *Т. Коршуна*, «публічно-сервісна модель держави зміщує акцент із її каральної, наглядової та виховної функції до організаційно-управлінської, а для України таке зміщення акцентів потребуватиме суттєвого переосмислення принципів державної діяльності, як і необхідності існування багатьох органів державної влади; перегляду ставлення державних службовців до громадян; залучення приватної ініціативи замість збереження державної монополії для виконання частини функцій держави» [3, с. 55-56].

У зв'язку з таким твердженням потрібно наголосити, що сервісна функція аж ніяк не перешкоджає реалізації інших державних функцій. У держави не існує каральних функцій, а є монопольне право на здійснення примусу. Каральні функції на себе подекуди беруть очільники державних органів, зловживаючи їх правом на монопольне насилля. Наглядова та контрольна функція держави не може бути мінімізована, адже це призводить до хаосу у суспільних відносинах, і тоді всі прошарки суспільства апелюють до механізму державного регулювання.

Виховна функція держави теж має бути незмінною, адже її суть полягає у тому, щоб поширювати у всіх членів суспільства повагу до чинного законодавства та прав інших членів суспільства. Отже, сервісна функція держави ні в якому разі не може мінімізувати інші державні функції. У протилежному випадку держава все більше перестає бути потрібною, делегуючи все більше своїх функцій недержавним структурам, а це приводить до хаосу суспільних відносин і руйнації правових засад їх функціонування, що яскраво ілюструється прикладом сучасної України.

Завдання публічно-сервісної держави – створення суспільного середовища, в якому комфортно і зручно жити і професійно функціонувати всім членам суспільства. У більш широкому сенсі, сутнісним призначенням публічно-сервісної держави як соціально-політичного механізму регулювання суспільних відносин і основною стратегічною метою має бути благополуччя і добробут громадян, що передбачає не управління суспільством, а формування суспільних відносин, які б дозволяли всім членам суспільства «зручно та комфортно» займатись будь-яким продуктивним видом діяльності і задовольняти всі свої соціальні потреби.

Список використаних джерел

1. Євтушенко О.Н. Роль державної влади й місцевого самоврядування в розбудові сервісної держави з надання якісних публічних послуг : *Наукові праці. Політичні науки*. Миколаїв: ЧДУ ім. П. Могили, 2009. С. 32-37.
2. Клімушин П.С., Спасібов Д.В. Концепція сервісно орієнтованої держави в контексті модернізації публічного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2(57). URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue>.
3. Коршун Т.С. Переосмислення функцій держави в умовах сучасної європейської цивілізації. *Філософія. Культура. Життя*. 2015. Вип. 42. С. 47-59.
4. Місюра В.Я. Методологічні засади аналізу соціально орієнтованої сервісної політики держави. *Методологія, теорія та історія державного управління*. Вісник НАДУ при Президентіві України, 2015. № 4. С. 12-17.

ЄВГЕН СОЛОВЬОВ,

аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

EVGENY SOLOVYOV,

postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0005-8015-3908>

Науковий керівник: **Леся Забуранна**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КАДРОВІ РИЗИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

PERSONNEL RISKS IN UKRAINE IN WAR CONDITIONS

It is substantiated that the risks and threats that arise at the current stage of the development of the Ukrainian state, in the conditions of a full-scale war, determine the relevance of the study of issues of personnel security.

It was determined that the management of risks and threats to the personnel security of the state can consist in the development of measures to prevent or reduce damage due to underestimated and underestimated risk factors and threats and in the creation of such a system of adaptation to risks and threats, in which it is possible not only to neutralize and minimize undesirable consequences and results, but also to maximize the level of protection of the country's personnel.

The author supports the opinion that strategic management of personnel risks and threats to personnel security should include: setting long-term goals in the field of ensuring personnel security of the state by stimulating changes in its institutions; analysis and assessment of uncertainty, risk situations and threats to personnel safety that prevent the achievement of set goals; development of the basic concept of personnel safety; development of personnel policy and action programs.

According to many experts, there is an urgent need to return Ukrainians from abroad and attract new labor resources, which should become one of the top priorities for the government, since it is literally a matter of the nation's survival.

Keywords: *personnel risks, personnel security, public administration, personnel protection.*

Повномасштабне вторгнення держави-агресора в Україну обумовило головну домінанту нашого життя – перманентне зростання небезпеки – національної, енергетичної, продовольчої, екологічної, кадрової.

Ризики та загрози, що виникають на сучасному етапі розвитку української держави, зумовлюють актуальність дослідження питань забезпечення кадрової безпеки [1]. Кадрову безпеку можна розглядати як один з елементів, що стоять високо в піраміді особистих потреб [2], однак її наслідки тривалі і далекосяжні.

В інститутах кадрової безпеки головним регулятором виступає держава. Вона визначає орієнтири розвитку, склад і рівень потреб у людських ресурсах, їх забезпечення [3]. Однак держава не є тотальним регулятором цих процесів. Вона безпосередньо зачіпає досить вузьке коло суб'єктів, включаючи державні організації, підконтрольні державі підприємства та акціонерні товариства, а також соціальні спільноти (люди з обмеженими можливостями, молодь, жінки, внутрішньо переміщені особи тощо), які потребують особливого захисту. Інші суб'єкти вибудовують власну кадрову безпеку, виходячи з власних інтересів.

Загальний підхід до управління ризиками та загрозами безпеці держави полягає у виявленні можливих наслідків рішень у ризикових ситуаціях та ситуаціях загрози безпеці [4]. Видно, що вона може полягати в розробці заходів щодо запобігання або зменшення шкоди внаслідок недооцінених і недооцінених факторів ризику і загроз. Більш того, це може бути і в створенні такої системи адаптації до ризиків і загроз, при якій можна не тільки нейтралізувати і мінімізувати небажані наслідки і результати, а й максимально підвищити рівень захисту персоналу країни.

Ці процеси можуть бути проаналізовані в поглядах Коуза [5] як теорії соціальних витрат. Кадрова безпека може завдати серйозної шкоди самому існуванню державних інституцій та підірвати довіру до державної влади та авторитету. Таким чином, це може представляти щось на кшталт негативного зовнішнього ефекту в поглядах Коуза.

Можна побачити, що ефективно управління кадровими ризиками та загрозами кадровій безпеці держави має мати стратегічне спрямування та реалізовуватися тактичними методами. Стає зрозумілим, що стратегічне управління кадровими ризиками та загрозами кадровій безпеці має включати: постановку довгострокових цілей у сфері забезпечення кадрової безпеки держави шляхом стимулювання змін у її інституціях; аналіз та оцінку невизначеності, ризикових ситуацій та загроз безпеці персоналу, що перешкоджають досягненню поставлених цілей; розробку базової концепції забезпечення безпеки персоналу; розробку кадрової політики та програм дій.

Державні інтереси у сфері кадрової безпеки передбачають врахування таких показників: якість та рівень державного управління, рівень корупції, рівень соціальної напруги на ринку праці, рівень міграції, рівень освіти, а також багато інших [6].

Однак в сучасних умовах рівень точності показників кадрових ризиків і загроз кадровій безпеці є серйозною проблемою, яка полягає у відсутності методологічної бази для визначення показників, що враховують всі особливості наслідків російсько-української війни та всіх необхідних макроекономічних якісних і кількісних показників соціально-економічного статусу.

Таким чином, для оцінки загального рівня кадрової безпеки і розробки комплексу заходів, спрямованих на попередження і мінімізацію кадрових ризиків і загроз, вважається доцільним застосування системного підходу з використанням загальної методики дослідження проблем управління кадровими ризиками і загрозами на основі агрегованих якісних і кількісних показників і характеристик наявних та потенційних трудових ресурсів України.

Експерти Українського інституту майбутнього під час презентації Прогнозу економіки України на 2023-2024 роки оприлюднили інформацію про те, що в Україні економічно активними є близько 11,7 млн українців, з яких працюють орієнтовно до 9,3 млн. Ще майже 2,7 млн є безробітними [7].

На думку багатьох експертів, нагальною є потреба повернення українців з-за кордону та залучення нових трудових ресурсів, що має стати для уряду одним з першочергових пріоритетів, оскільки це буквально є питанням виживання нації. Проте у контексті останніх прогнозів щодо можливої тривалості війни та погіршення безпекової ситуації, зазначене є надскланим завданням.

Список використаних джерел

1. Niño-Amézquita, J., Dubrovsky, V., & Jankurová, A. (2017). Innovations and competitiveness in regional development: a comparison of Latin America, Europe, and China. *Czech Journal of Social Sciences, Business and Economics*. 6(1). 28–36. <https://doi.org/10.24984/cjssbe.2017.6.1.4>
2. Maslow, A. (1970) *Motivation and Personality* (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row, 1970. http://www.bimbad.ua/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf
3. Pearson, M. M. (2005). The business of governing business in China: Institutions and norms of the emerging regulatory state. *World Politics*. 57(2). 296–322. <https://doi.org/10.1353/wp.2005.0017>
4. Rothstein, H., Borraz, O., & Huber, M. (2013). Risk and the limits of governance: Exploring varied patterns of risk-based governance across Europe. *Regulation & Governance*. 7(2)ю 215–235. <https://doi.org/10.1111/j.1748-5991.2012.01153.x>
5. Coase, R. H. (1960). The Problem of Social Cost. *The Journal of Law and Economics*. 3. 1–44. <https://doi.org/10.1086/466560>
6. Montaquila, J. M., & Godwin, C. N. (2016). Personnel security and open source intelligence: Employing social media analytics in pre-employment screening and selection. *Journal of Information Privacy and Security*. 12(3). 145–159. <https://doi.org/10.1080/15536548.2016.1213997>
7. В Україні лише 11,7 мільйона людей є економічно активними. Укрінформ. 2023. <http://surl.li/pagpe>

ДМИТРО ФАСТ,

аспірант кафедри управління та адміністрування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

DMYTRO FAST,

postgraduate student of the Department of management and administration of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

<https://orcid.org/0000-0003-2306-7294>

Науковий керівник: **Наталія Липовська**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

MILITARY DUTY AS A FACTOR OF DEMOCRATIC STATE-FORMATION

The approaches of foreign researchers to the interpretation of military duty as a factor in achieving positive socio-political results from the point of view of democratic state-building have been studied. It is shown that if conscription is claimed to support democratic state-building, it must reflect democratic principles in its goals, implementation and outcomes. It was determined that there is a diversity of views and conclusions regarding the effectiveness of military conscription, and that no meaningful generalization can and should not be made. In the conditions of a state of emergency, which requires the formation of armed forces for national defense, the freedom and safety of the collective must have moral priority over other considerations. It is reasoned that a very likely explanation is related to different contexts and different implementation of policies in peacetime and in the conditions of an existential war that threatens the very existence of the nation. Most importantly, this understanding points to the need to clearly define the strategic objectives that conscription as a policy option is to achieve, and what the context and circumstances are. This will allow effective implementation of military service in the context of national security.

Keywords: military duty; state formation; public policy; civil control.

Військовий обов'язок був запроваджений багатьма державами з різних причин. Здавалося б, перші випадки сучасного військового призову були зумовлені насамперед міркуваннями військової ефективності та стратегічної необхідності [1]. З часом, однак, механізму призову на військову службу почали приписувати інші конкуруючі міркування та цілі. До них належали, зокрема, соціально-політичні результати, такі як внесок у демократичне державотворення, зменшення схильності держав до війни, нарощування соціального капіталу. Незважаючи на те, що військова ефективність, схоже, поступилася місцем цим соціально-політичним цілям, ефективність призову на військову службу в підтримці цих цілей залишається спірною [2].

Хоча на перший погляд «військовий обов'язок» може здатися тавтологічним, словникове визначення «призову» вказує на широту його тлумачення як таке, що включає військовий та/або цивільний призов [3]. У найширшому розумінні призов часто називають «національною службою», коли громадяни служать у різних сферах, таких як солдати, поліція, робітники заводів, соціальні працівники, студентські наставники тощо [4]. Однак наразі, враховуючи суспільну гостроту проблеми, зосередимося виключно на військовому обов'язку, обов'язковому призові цивільних осіб на військову службу, щоб дослідити конкретне питання про взаємозв'язок між призовом на військову службу та передбачуваними соціально-політичними наслідками.

Фукуяма припускає, що «розбудова нації» означає внутрішньодержавний процес «створення або відновлення всіх культурних, соціальних та історичних зв'язків, які об'єднують людей як націю» [5]. Це протиставляється «державотворенню», яке обмежується «створенням або зміцненням таких державних інститутів, як армія, поліція, судові органи, центральні банки, агентства зі збору податків, системи охорони здоров'я та освіти тощо». Однак замість бінарного розрізнення, запропонованого Фукуямою, можна інтерпретувати обидві концепції як пов'язані з

процесом (пере)розбудови структур, як матеріальних («державотворення»), так і нематеріальних («розбудова нації»), які зазвичай асоціюються з функціонуючою національною державою.

У прийнятті такого всеосяжного тлумачення демократичного націєтворення є сенс, оскільки обидва типи структур взаємодоповнюють один одного і співіснують у повсякденному житті громадян. Крім того, це сукупність цих формальних і неформальних структур, які переживають громадяни, які об'єднуються в утворення, відоме як національна держава. Перш за все, демократична національна держава повинна представляти всіх своїх громадян і виборців і складатися зі структур, які «підтримують не ту чи іншу політичну партію, а принцип демократичного врядування». Таким чином, якщо військовий обов'язок стверджується, що він підтримує демократичне державотворення, він повинен відображати демократичні принципи у своїх цілях, виконанні та результатах. Ці відповідні наслідки можна розглядати наступним чином: чи є військовий обов'язок морально виправданим засобом розбудови збройного, цивільного контролю над збройними силами та справедливого розподілу тягаря в національній державі? По-перше, військовий обов'язок часто оцінюється як неетичний метод призову на військову службу, оскільки «держава не мала права зазіхати на особисті свободи і примусово користуватися послугами юнаків» [6, 328]. Інтуїтивно змушувати громадян жертвувати своїм часом і ресурсами було б недемократичною справою. Цей аргумент надає пріоритет індивідуальним свободам і був прийнятий Комісією Гейтса 1968 року як частина їхнього рішення про припинення призову в Сполучених Штатах (США), оскільки «примушування особи служити суперечить демократичним принципам і може суперечити цінностям і переконанням особи», як у випадку з тими, хто відмовляється від військової служби з мотивів особистих переконань [6, 329].

Тим не менш, Сагдал наводить аргументи на користь призову на військову службу як морально кращої форми військового набору, посиляючись на твердження Ролза, що «призов на військову службу допустимий... якщо вона «вимагається для захисту самої свободи». Він визнає контраргументи проти призову на військову службу, але пропонує «Пріоритет свободи», який передбачає, що в умовах надзвичайного стану, який вимагає формування збройних сил для національної оборони, свобода і безпека колективу повинні «мати моральний пріоритет над іншими міркуваннями» [7]. По суті, держава має першочерговий імператив і обов'язок тимчасово порушувати права і свободи громадян з метою їх забезпечення в довгостроковій перспективі.

Слід зазначити, що теоретичні дискусії, пов'язані з різними контекстами та різною реалізацією політики можливі в умовах миру. В умовах екзистенційної війни, яка загрожує самому існуванню нації, коли співгромадяни потерпають від окупантів, а мирне населення щодня страждає від ворожих ракет та бомб, захист держави є беззаперечним обов'язком кожного громадянина. Перемога демократії над диктатурою не тільки забезпечить подальше прогресивне державотворення, а й врятує світ від агресивних дій держав-терористів.

Список використаних джерел

1. Defense Science Board. (2012). Defense Science Board Task Force Report: The Role of Autonomy in DoD Systems, (June). <http://www.dtic.mil/get-trdoc/pdf?AD=ADA566864>
2. Ute Frevert. A Nation in Barracks: Modern Germany, Military Conscription and Civil Society, trans.
3. Andrew Boreham and Daniel Brückenhaus (Oxford: Berg, 2004), 1–8.
4. Oxford English Dictionary. <https://www.oed.com/view/Entry/39485?redirectedFrom=conscription>
5. Doug Bandow. National Service Initiatives, in National Service: Pro & Con (Stanford: Hoover Institution Press, 1990), 1–15.
6. Francis Fukuyama. State of the Union: Nation-Building 101. The Atlantic Monthly January/February (2004).
7. Jomana Amara. Revisiting the Justification for an All-Volunteer Force. Defense & Security Analysis 35, 3(2019).
8. Mathias S. Sagdahl. Conscription as a Morally Preferable Form of Military Recruitment. Journal of Military Ethics 17, 4 (2018): 226.

ОЛЕКСАНДР ЧЕРУХА,

студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

OLEKSANDR CHERUCHA,

student of the Department of regional policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Владислава Юзефович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНСТРУМЕНТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

INSTRUMENTS OF STEADY DEVELOPMENT ARE IN THE CONDITIONS OF PROCEEDING IN TERRITORIES OF UKRAINE

Steady development as instrument of development of territorial communities is examined in a military period. Bases of sphere of steady development of territories are analysed, a research aim - analysis of steady development is determined in the conditions of renewal of country and determination of suggestion in relation to perfection of instruments in the period of transformation of public relations and social regeneration of territories in a country. The processes of improvement of instruments of steady development are determined by actual in the conditions of renewal of territories. Investigated application of new instruments and practices in the conditions of renewal of country. The role of organs of public management and administration is determined in forming of basis of effective development of communities, taking into account strengthening of influences of processes of martial law. The modern innovative going near the effective input of instruments of steady development in the conditions of social regeneration and necessity them administrative providing. Bases of introduction of initiatives of local development are determined in a sphere permanent.

Keywords: *steady development, society, instruments, proceeding in territories.*

Одним з основних орієнтирів сучасної державної політики України є курс на активну інтеграцію до європейського середовища. Завдяки SMART-технологіям відбувається трансформація всіх сфер сталого розвитку територіальних громад, інноваційних змін у прийнятті управлінських рішень. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є підготовка кваліфікованих спеціалістів і покращення матеріально-технічного забезпечення щодо застосування SMART-технологій у процесі забезпечення сталого розвитку міст та територіальних громад через розширення доступу до інновацій всіх соціальних груп населення [1]. Під час розробки стратегічних документів сталого розвитку з урахуванням викликів глобалізаційних процесів ключовим є чітке встановлення мети за допомогою методики SMART. Техніка встановлення цілей сталого розвитку конкретної територіальної громади передбачає тісний взаємозв'язок усіх напрямів, які в сукупності доповнюють один одного, з зрозумілим сприйняттям всіх учасників процесу. Кожна визначена ціль має бути S (specific, significant, stretching – конкретною, значною та гнучкою), M (measurable, meaningful, motivational – вимірною, змістовною та мотиваційною), A (attainable, agreed upon, actionoriented – досяжною, узгодженою й орієнтованою на конкретні дії), R (realistic, relevant, reasonable, rewarding, resultsoriented – реалістичною, релевантною, обґрунтованою, корисною та орієнтованою на конкретні результати), T (timebound, timely, trackable – визначеною в часі, своєчасною, відстежуваною).

Технологія SMART – цілепокладання потребує враховувати актуальність визначеної задачі, спосіб її досягнення і конкретність. Тобто в процесі формулювання не можна використовувати глобальність і невизначеність. Конкретизація дозволить виміряти проміжні досягнення (за умови встановлення чітких одиниць виміру), які можуть змінюватися за обставин

і бути наближеними до кінцевої мети. За відсутності оцінки успіхів втрачається мотивація рухатися далі. Ключовим є встановлення конкретних строків досягнення (дата або період) [1].

Забезпечення сталого розвитку в умовах відновлення неможливе без використання відповідних соціально та екологічно орієнтованих інструментів економічних наук, серед яких слід відмітити і передові маркетингові практики. Під інструментами територіального маркетингу слід розуміти комплекс засобів і заходів, що використовуються для дослідження маркетингового потенціалу та цільових груп споживачів території, планування та реалізації маркетингової діяльності по просуванню території. Фактична реалізація маркетингу на практиці здійснюється з використанням основних інструментів маркетингу, дещо адаптованих до територіального управління. Комплекс територіального маркетингу може бути представлений через інструменти маркетингу, або так званий маркетинг-мікс: територіальний продукт, ціна територіального продукту, місце (локалізація) територіального продукту і просування територіального продукту. Для маркетингу територій, крім традиційних інструментів «4Р», дійсні ще два – підтримка місцевої спільноти та політичні сили [2].

У більшості випадків використання концепції маркетингу зумовлено наступними факторами: проведенням структурної перебудови економіки в зв'язку з переходом на нові технології й екологічно чисті виробництва; необхідністю довгострокового планування міської забудови та поліпшення зовнішнього вигляду центральної частини міст; інтеграцією економіки регіонів та міст; посиленням конкуренції між містами з точки зору їх привабливості для розміщення нових підприємств, жителів, туристів; підвищенням ефективності роботи місцевих органів управління; залученням мешканців до вирішення конкретних питань розвитку міста в умовах відновлення територій.

Слід відзначити, що відповідний імідж території, міста може виступати саме як один із факторів залучення інвестицій, як внутрішніх, так і зарубіжних. Територіальна індивідуальність, окрім об'єктивно заданих особливостей (природно-кліматичні і сировинні, етнографічні, історичні і культурні, особливості економіки, рівень розвитку виробничої і соціальної інфраструктури і ін.), включає також технології і підходи до роботи, рівень довіри партнерів, наявність і якість експертної інформації, рівень і якість керівництва, особливості спілкування і багато що інше [3].

Враховуючи вплив іміджу на якість, повноту і завершеність стратегічних заходів, одним з напрямів стратегічного планування повинна стати цілеспрямована діяльність по створенню і підтримці позитивного іміджу території. Імідж міста (так само як імідж регіону і країни) формується на різних рівнях віддзеркалення буття, але має і свої особливості. Імідж міського поселення конкретніше визначається якістю функціонування розташованих на ньому суб'єктів господарювання, комунікацій, системи обслуговування.

В умовах відновлення територій для розширення можливостей розвитку і зростання добробуту свого населення територіям важливо мати інноваційні інструменти сталого розвитку, а також вміти формувати соціальний напрям розвитку своєї території.

Список використаних джерел

1. Концептуальні засади впровадження SMART- технологій сталого розвитку територіальних громад / О. І. Васильєва, Н. В. Васильєва // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 7. С. 86-89. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/19.pdf. (дата звернення 4.12.2023).
2. Маркетингові інструменти забезпечення сталого розвитку території. Луценко О.А. / Сталий розвиток в умовах глобальних викликів : матеріали Всеукраїн. наук.-практ. інтернет конф., Харків 7-8 квітня 2017 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова та ін. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова с. 232.
3. Балуєва О. В. Формування іміджу територій в контексті сталого розвитку / О. В. Балуєва, Т. Ю. Рибаченко // Економіка і організація управління. 2014. Вип. 3-4. С. 19-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2014_3-4_4. (дата звернення 6.12.2023).

ОЛЕКСАНДР ШЕВЧЕНКО,

аспірант кафедри управління та адміністрування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

OLEKSANDR SHEVCHENKO,

postgraduate student of the Department of management and administration of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
<https://orcid.org/0009-0002-5964-3425>

Науковий керівник: **Наталія Липовська**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ДЖЕРЕЛА КОНЦЕПТУ СУБСИДІАРНОСТІ

THEORETICAL SOURCES OF THE CONCEPT OF SUBSIDIARITY

The essence of the socio-philosophical principle of subsidiarity is considered. The evolution of the ideological foundations of subsidiarity can be traced already in the writings of Aristotle, Thomas Aquinas, Augustine Aurelius, and Johannes Altuzius. It is noted that the conditions for the development of subsidiarity have changed significantly throughout history. It is shown that subsidiarity has taken a fundamental place in the documents of the European Union. In EU practice, a point of view has developed according to which the principle of subsidiarity is a political maxim, not a legal principle. For a long time, subsidiarity made it possible to strengthen the national political center of Europe with the help of an effective formula for the coexistence of social associations.

The model of state autonomy, based on the principle of subsidiarity, is able to build a strong foundation of grassroots systems, which, in turn, will expand the conditions for ensuring full-fledged political participation of citizens in state affairs, strengthen the institutions of civil society. In such conditions, the rights and freedoms of citizens, autonomies and communities will be guaranteed.

Today, the political processes of the transformation of the European Union draw the attention of specialists to the idea of subsidiarity and the possibility of its implementation in political practice.

It is shown that the principle of subsidiarity is an effective mechanism of interaction between state power, local self-government and citizens.

Keywords: subsidiarity, public administration, interaction between authorities and citizens, consensus.

За сучасних умов тотального реформування системи публічного управління в Україні в контексті набуття статусу кандидата в члени Європейського Союзу великий інтерес представляє можливість подальшого застосування в практиці принципу субсидіарності. Субсидіарність – західна теоретична концепція з багатовіковою історією. Різноманіття тлумачень і сфер застосування цього принципу, а також його політична роль є центральним питанням досліджень серед науковців.

Принцип субсидіарності походить від латинських термінів *subsidium* («допомога», «підтримка») і *subsidiarius* («резерв», «допоміжний») [1]. За своєю суттю це старий соціально-філософський принцип. Ідеологічні основи субсидіарності можна знайти вже в працях Арістотеля. Ідеологічною передумовою субсидіарності давньогрецького мислителя є його звернення до людини, яка знаходиться в центрі соціальної організації. Така людина повністю усвідомлює свою роль в даній організації і відповідальність перед собою, і суспільству в цілому [2]. Ідея субсидіарності була продовжена в працях Фоми Аквінського (1224-1274). Його ідеї про принцип субсидіарності являють собою спробу пристосувати соціально-політичні погляди Арістотеля до догматів католицької церкви. Згідно з працею «Про правління правителів» Аквінський розвинув арістотелівську концепцію людини як «політичної тварини». Головна ідея Фоми Аквінського полягала, перш за все, в тому, що правителі не повинні позбавляти людей можливості прийняття рішень в тих випадках, коли це найбільш ефективно можуть зробити ті, хто ближче до проблеми, що розглядається [3].

Деякі аспекти субсидіарності простежуються в творчості християнського богослова і церковного діяча Августина Аврелія (354-430). Його основна праця спрямована на окреслення

відносин між церквою і суспільством. На його думку, є два міста: земне і небесне. Цілі одного міста відрізняються від цілей іншого, і їх неможливо узгодити. У кожного своя мета. У цих роздумах можна розглянути окремі аспекти принципу субсидіарності: не зраджуючи своїм цілям, земне місто служить цілям небесного града. Незважаючи на розподіл повноважень і відповідальності між рівнями влади, принцип субсидіарності передбачає єдину спільну спрямованість обох рівнів на досягнення поставлених цілей.

Йоганн Альтузіус (1557-1638) також був послідовником ідей субсидіарності. Він запропонував нову концепцію субсидіарно структурованої спільноти. Вихідним пунктом політичної теорії Альтузія була не індивідуальна, а взаємопов'язана структура політичної спільноти, від сім'ї до загальної консолідації. Альтузіус наполягав на тому, що головною метою держави є інтеграція всієї суспільної діяльності в політичну сферу. Вперше європейська політична думка збагатилася концепцією держави як політичної системи. Субсидіарність у творчості Альтузіуса являє собою самостійний баланс між автономією і солідарністю багаторівневої консолідації всередині держави. Кожен рівень має свою певну автономію та обов'язки [4].

Слід зазначити, що умови розвитку субсидіарності істотно змінювалися протягом історії. У середні віки багато соціальних структур будувалися на основі субсидіарного принципу. Села, міста могли самі регулювати свою діяльність.

У XIX столітті ідею субсидіарності використовували А. Лінкольн, К. Маркс та ін. У 1931 році, з публікацією енцикліки Папи Пія XI «*Quadragesimo Anno*», цей принцип отримав загальне визнання. Спочатку ця концепція зіткнулася з безліччю проблем, як юридичних, так і політичних. Розпочалися дискусії про те, хто саме визначатиме межі цього принципу, як вирішуватимуться питання з досягненням тих чи інших цілей на рівні держав-членів. У XX столітті з розвитком структурованого суспільства свобода особистості ослабла, з'явилися великі громадські об'єднання, які захопили владу. Поступово політична система суспільства стала базуватися на несубсидіарній формі структури, а з появою великої кількості монополістичних структур межі практичної реалізації субсидіарності значно скоротилися.

Субсидіарність зайняла фундаментальне місце в документах Європейського Союзу. У практиці ЄС склалася точка зору, згідно з якою принцип субсидіарності є політичною максимомою, а не правовим принципом. Тривалий час субсидіарність дозволяла зміцнювати національний політичний центр Європи за допомогою ефективної формули співіснування соціальних об'єднань. Для Європи характерні інтенсивні форми політичної організації.

Категорія «субсидіарність» займає важливе місце серед питань сутності європейської політики в постмаастріхтський період. З 1970-х років принцип субсидіарності є основою побудови суспільства, в якому громадяни, які брали участь у прийнятті політичних рішень, були залучені до низових систем. Така стратегія розвитку плюралістичного суспільства була характерна для багатьох європейських країн. Модель державної автономії, заснована на принципі субсидіарності, здатна побудувати міцний фундамент низових систем, що, в свою чергу, розширить умови для забезпечення повноцінної політичної участі громадян у справах держави, зміцнить інститути громадянського суспільства. В таких умовах будуть гарантовані права і свободи громадян, автономій і громад.

Незважаючи на свою інтегруючу роль, цей принцип не став домінуючим серед політичних еліт, але зміцнив ідеологічну основу християнської демократії в Європі. Пізніше багато вчених, філософів і практиків побачили в принципі субсидіарності зручну формулу тлумачення багатьох понять муніципальної політики, ефективний механізм взаємодії державної влади, місцевого самоврядування і громадян.

Список використаних джерел

1. Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/us/>
2. *Арістотель*. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. К.: Основи, 2000. 239 с.
3. Фома Аквінський. Новий Акрополь. <https://newacropolis.org.ua/articles/foma-akvinskyi>
4. *Денисенко В.* Альтузіус. *Політична енциклопедія*. К. Парламентське видавництво. 2011. С. 26.

МИРОН ШЕРМЕЙСТЕР,

аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

MYRON SHERMEISTER,

postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0002-5964-3425>

Науковий керівник: **Костянтин Ващенко**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

CIVIL SOCIETY AS AN INSTRUMENT FOR ENLARGEMENT OF THE EUROPEAN UNION

It is well-founded that the activity of civil society organizations is a powerful tool for the expansion of the European Union. It is shown that civil society organizations are both a manifestation and an engine of the formation of social capital, which is determined by the priority value of the European Union. The steps of institutionalization of civil society organizations in the space of the European Union are analyzed. Civil society has also been shown to play a key role in reforms in the context of enlargement. The European Commission's enlargement strategy put civil society dialogue at the top of its priorities and has been supporting public dialogue projects since 2005. In the context of the upcoming new enlargement of the European Union, civil society organizations at the local level need training in order to strengthen their capacity to play a more active role in the process of European integration. As with previous enlargements, they can contribute to the strengthening of the rule of law and the development of good governance, enabling future member states to gain as much added value as possible from EU membership. In order to gain more support from civil society and create additional levels of motivation to prepare for entry, further efforts are needed to create a better legal framework and public initiatives to support civil society.

Keywords: European Union, civil society, public administration, partnership.

Як свідить попередній досвід розширення Європейського Союзу (далі – ЄС), діяльність організацій громадянського суспільства (далі – ОГС) є потужним інструментом європейської інтеграції. Незважаючи на те, що на сьогодні правове та інституційне забезпечення діяльності організацій громадянського суспільства по всій Європі є переважно адекватним та достатнім, існують деякі труднощі та проблеми, з якими стикаються ОГС, такі як відсутність обов'язкових інструментів консультування, нерозвинена контрольна функція ОГС та низька готовність громадян до громадської діяльності. Правові рамки та формальні інструменти участі громадянського суспільства потребуватимуть подальшої адаптації, але головною передумовою ефективності громадянського суспільства є здатність і бажання використовувати ці механізми. Громадянське суспільство зміцнює демократію та систему стримувань і противаг. Громадянське суспільство має бути почуте як знизу вгору, так і знизу вниз.

Великий урок з розширення ЄС 1995 р. полягає в тому, що потрібно плекати та розширювати соціальний капітал усіма можливими способами, а також те, що ОГС є як проявом, так і двигуном формування цього соціального капіталу. Чи будуть вони ефективними у тому, щоб голоси були почуті під час артикуляції та вирішення спільних проблем, залежить від їх повноважень, що підвищує їхню впевненість та здатність впливати на процес прийняття рішень [1]. Кульмінацією тривалого процесу стало оприлюднення Білої книги під назвою «Європейське урядування» у липні 2001 року [2]. Біла книга запропонувала механізми «участі» та «відкритості» шляхом залучення «громадянського суспільства» ЄС з метою посилення легітимності прийняття рішень, а також забезпечення їх ефективної реалізації [3].

Наступним кроком стало оприлюднення у грудні 2002 року Повідомлення «Загальні принципи та мінімальні стандарти консультацій з зацікавленими сторонами з боку Комісії», яке визначає принципи (залучення, відкритість, підзвітність, ефективність та цілісність), що ними має керуватися Європейська Комісія (далі – ЄК) у здійсненні консультацій з третіми сторонами [4]. Громадянське суспільство також відіграє ключову роль у реформах у контексті розширення. Стратегія розширення ЄК поставила діалог громадянського суспільства на перше місце серед пріоритетів і з 2005 року підтримує проекти суспільного діалогу. В контексті майбутнього нового розширення ЄС на місцевому рівні ОГС потребують навчання з метою посилення спроможності відігравати більш активну роль у процесі європейської інтеграції. Як і під час попереднього розширення, вони можуть сприяти зміцненню верховенства права та розвитку належного врядування, що дозволить майбутнім країнам-членам отримати якомога більшу додану вартість від членства в ЄС. Для отримання більшої підтримки громадянського суспільства та створення додаткових рівнів мотивації для підготовки до вступу необхідні подальші зусилля для створення кращої нормативно-правової бази та громадських ініціатив для підтримки громадянського суспільства. ЄК створила платформу для нетворкінгу, обміну найкращими практиками, розбудови партнерства, поширення інформації про фінансування та об'єднання ключових гравців з регіону.

У 2007 році ЄК зробила ще один крок уперед: підготувала стратегічний документ з новим акцентом на ролі громадянського суспільства та дійшла висновку про необхідність додаткових заходів. У травні 2008 року було оприлюднене ще одне Повідомлення ЄК під назвою «Європейська ініціатива прозорості. Рамки для відносин з представниками інтересів (Реєстр та Правила процедури)» [5], а в червні 2008 року вже було започатковано реєстр представників інтересів. Таким чином, усі, хто зареєструється, мають можливість вказати сфери своїх інтересів і, відповідно, з ними будуть здійснюватися консультації у цих сферах. Отже, станом на сьогодні співпраця ЄК з громадянським суспільством ЄС є достатньо розвинутою, а, що більш важливо, прозорою і чітко регламентованою. Це призвело до створення спеціального Інструменту для громадянського суспільства (Civil Society Facility), що передбачає підтримку місцевих ініціатив, розвиток спроможності та посилення ролі громадянського суспільства у країнах-кандидатах, а також підтримку розвитку мереж і партнерства на рівні організацій громадянського суспільства з ЄС та країн-кандидатів. Підхід ЄК є двояким: посилити політичний діалог та стимулювати громадянське суспільство – дружнє середовище як у країні походження, так і у зв'язку з Європейським Союзом. Метою цього підходу є підвищення загальної спроможності, доступності та довіри. Не можливо знецінювати важливість громадянського суспільства у процесах демократизації. З цією метою важливо посилити діалог з колегами з громадянського суспільства в ЄС, що, як очікується, призведе до підвищення ефективності громадянського суспільства та підвищення спроможності громадськості розуміти справи ЄС. Також необхідне поширення інформації про реалії, ближчі до громадян (з метою просування спільних принципів, цінностей та практик) та покращення налагодження зв'язків (з метою об'єднання як країн, так і країн регіону), що сприятиме більшій участі у процесах прийняття державних рішень.

Список використаних джерел

1. Громадянське суспільство в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. 2008. https://www.irf.ua/files/ukr/programs_eu_news_1576_ua_EP.pdf
2. European Commission (2001). European Governance. A White Paper. Brussels, 25.7.2001. COM(2001) 428 final.
3. Finke, Barbara (2007), Civil Society Participation in EU governance. Living Reviews in European Governance. <http://europeangovernance.livingreviews.org/Articles/lreg-2007-2/>
4. European Commission (2002). Communication «Towards a reinforced culture of consultation and dialogue – General principles and minimum standards for consultation of interested parties by the Commission». COM(2002) 704 final. Brussels, 11.12.2002.
5. Communication from the European Commission «European Transparency Initiative. A framework for relations with interest representatives (Register and the Code of Conduct)». COM(2008) 323 final. Brussels, 27.5.2008.

Наукове видання

Відкритий діалог «Добре багаторівневе демократичне врядування в Україні»

Матеріали Міжнародного круглого столу
до Дня місцевого самоврядування в Україні
(Київ, 5 грудня 2023 р.)

Підп. до друку 29.01.2023.
Формат 60x84/8. Обл.-вид. арк. 10,8. Ум.-друк. арк. 11,6.

Видавець
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Навчальна лабораторія методичного
та видавничого забезпечення навчального процесу
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20.